

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, βάσει των Κανονισμών
Δουβλίνο II & III και οι παθογένειες αυτών»

Βασιλική Σάρδη

(Α.Μ.: 0317Μ006)

Διπλωματική Εργασία

Αθήνα, 2019

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή

Τσίρης Παναγιώτης, Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας (επιβλέπων)

Καραμπελιάς Γεράσιμος, Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας

Λύτρας Ανδρέας, Καθηγητής, Τμήμα Κοινωνιολογίας

Copyright © Σάρδη Γ. Βασιλική, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	14
1. ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	14
1.1 Σύμβαση της Γενεύης.....	14
1.2 Το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης.....	18
1.3 Σύμβαση του Δουβλίνο	18
1.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ	21
1.4.1 Κανονισμός Δουβλίνο II (343/2003/ΕΚ)	22
1.4.2 Παθογένειες του Κανονισμού Δουβλίνο II	26
1.4.3 Κανονισμός του Δουβλίνο III (604/2013/ΕΚ)	29
1.4.4 Παθογένειες του Κανονισμού Δουβλίνο III	33
1.5 ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟ	36
1.5.1 Κανονισμός αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου της 11 ^{ης} Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac»	36
1.5.2 Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για το ζήτημα των προσφύγων	36
1.6 Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ....	40
1.6.1 Διεθνές Συμβατικό Δίκαιο.....	40
1.6.2 Ευρωπαϊκό Συμβατικό Δίκαιο.....	41
1.6.3 Η οικογενειακή επανένωση στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	43
1.6.4 Η Οδηγία (2003/86/ΕΚ) για την οικογενειακή επανένωση.....	45
1.6.5 Το περιεχόμενο και η εφαρμογή της Οδηγίας.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	49
2. Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	49

2.1 Θεωρητικό Πλαίσιο Μεθοδολογίας και Ερωτήματα της Έρευνας	49
2.2 Μεθοδολογία της έρευνας	51
2.3 Τα προβλήματα των ποιοτικών συνεντεύξεων	53
2.4 Ο ρόλος του ερευνητή	54
2.5 Οι συμμετέχοντες στην έρευνα	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	57
3. ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	57
3.1 Παρουσίαση και Ανάλυση των Ευρημάτων της Έρευνας.....	57
3.1.1 Η διερεύνηση του τρόπου βίωσης, από πλευράς των εργαζόμενων νομικών και κοινωνικών επιστημόνων, των παθολογιών που παρουσιάζει η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης.....	57
3.1.2 Ο τρόπος διαχείρισης των υποθέσεων από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας.	62
3.1.3 Ο τρόπος αντίληψης του αντίκτυπου των δυσκολιών επί της διαδικασίας στη ζωή των αιτούντων οικογενειακή επανένωση	67
3.2 Δυσκολίες και προβλήματα που προέκυψαν κατά την ερευνητική διαδικασία	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	79
Ελληνόγλωσση	79
Ξενόγλωσση	81
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	83
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ.....	83
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΝΟΜΙΚΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ.....	101
ΠΙΝΑΚΕΣ	123
ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ (για κοινωνικούς επιστήμονες)	125
ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ126 (για νομικούς επιστήμονες)	126

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

UNHCR: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικός Οργανισμός

ΕΔΔΑ: Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΔΕΕ: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Επιτροπής

ΔΕΚ: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΟΔΔΑ: Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΚΕΣΑ: Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου

ΔΣΑΠΔ: Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠ (GCR): Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (Greek Committee for Refugees)

ΕΕ (EU): Ευρωπαϊκή Ένωση (European Union)

EURODAC: European Asylum Dactyloscopy Database

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η προστασία της οικογένειας αποτελεί θεμελιώδη αρχή και υποχρέωση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολλές δεκαετίες τώρα. Τις τελευταίες δυο δεκαετίες, η οικονομική και κοινωνική κρίση, έχουν συμβάλει σημαντικά στην προάσπιση του ανωτέρω δικαιώματος, ενώ, εδώ και λίγα χρόνια, τόσο η Ελλάδα όσο και η υπόλοιπη Ευρώπη βρίσκονται στο επίκεντρο μιας προσφυγικής κρίσης, που ως αποτέλεσμα έχει τις ολοένα και περισσότερο αυξημένες εισερχόμενες ροές πληθυσμού, από χώρες όπως η Συρία, το Ιράν, το Ιράκ και το Αφγανιστάν, σε χώρες του ευρωπαϊκού νότου.

Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση προασπίζεται ρητά από τη Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία είχε υπογραφεί στις 15 Ιουνίου του 1990 και στην πορεία αντικαταστάθηκε από τους Κανονισμούς Δουβλίνο II (2003) και III (2013). Στο πλαίσιο διαχείρισης της προσφυγικής αυτής κρίσης, προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου η μετακίνηση προσφυγικού πληθυσμού από χώρες υποδοχής του νότου, όπως είναι η Ελλάδα, η Ιταλία και η Μάλτα σε χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, με σκοπό την οικογενειακή επανένωση. Πιο συγκεκριμένα, υπήκοοι τρίτων χωρών που εισέρχονται σε χώρες υποδοχής, όπως είναι η Ελλάδα, διατηρούν το δικαίωμα να ζητήσουν να επανενωθούν με άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος, που ήδη βρίσκονται σε κάποιο άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βέβαια, για να συμβεί αυτό, πρέπει να πληρείται μια σειρά από κριτήρια και προϋποθέσεις.

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να μελετήσει σε βάθος τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης του προσφυγικού κυρίως πληθυσμού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της. Όπως έχει παρατηρηθεί, παρ' όλες τις προσπάθειες που καταβάλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με το ΕΔΔΑ και τα κράτη μέλη της ΕΕ, η επανένωση οικογενειών δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Στο ερευνητικό αυτό εγχείρημα, καθοριστική είναι η συμμετοχή επαγγελματιών, τόσο νομικών όσο και κοινωνικών επιστημόνων, οι οποίοι γνωρίζουν τη διαδικασία και τα προβλήματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή της.

Την κύρια ιδέα για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, από κοινωνιολογικής πάντα πλευράς, αποτέλεσε η αμφισβήτηση των ευρωπαϊκών πολιτικών ως προς την οικογενειακή επανένωση υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς όπως προκύπτει, οι μακροχρόνιες καθυστερήσεις και απαιτητικές διοικητικές πρακτικές, είναι μόνο δυο από τις παθογένειες που θα αναλυθούν σε επόμενα κεφάλαια, όμως όπως αποδεικνύεται, πολλές φορές μπορεί να οδηγήσουν σε οδυνηρές καταστάσεις.

Λέξεις κλειδιά: οικογενειακή επανένωση, πρόσφυγας, Κανονισμός Δουβλίνο II, Κανονισμός Δουβλίνο III, άσυλο, αιτών διεθνούς προστασίας, ευρωπαϊκή πολιτική, ασυνόδευτοι ανήλικοι, άδεια παραμονής, προστασία της οικογένειας, χώρες υποδοχής, χώρες προορισμού.

ABSTRACT

The family protection constitutes a fundamental principle and obligation of the Member States of the European Union, many decades now. The last two decades, the economic and social crisis, have made a significant contribution to the advocacy of the above right, whereas, for a few years now, both Greece and the rest of Europe have been at the heart of a refugee crisis, which has resulted in ever-increasing incoming population flows, from countries like Syria, Iran, Iraq and Afghanistan to countries in the European south.

The right to family reunification is explicitly defended by the Dublin Convention, which was signed on 15 June 1990 and has been replaced in the process by the Dublin Regulation II (2003) and Dublin Regulation III (2013). As part of the management of this refugee crisis, the European Commission and the European Court of Human Rights envisage the relocation of refugee populations from host countries in the south, such as Greece, Italy and Malta in central and northern European countries, with the aim of family reunification. More specifically, third-country nationals who enter host countries, such as Greece, have the right to request reunification with family members who already located in another Member State of the European Union. Undoubtedly, for this to happen, a number of criteria and requirements must be eligible.

The purpose of the present study is to study in depth the process of family reunification of the predominantly refugee population, with particular emphasis on the difficulties arisen during its implementation. As has been noted, despite all the efforts made by the side of European Commission in cooperation with the European Court of Human Rights and the EU Member States, family reunification is not an easy task. In this research project, the involvement of professionals, both legal and social scientists, is pivotal, as they are aware of the process and the difficulties that arise when implementing it.

From the sociological point of view, the main idea behind the present study was the challenge of European policies on family reunification of refugees. As it turns out, the long delays and demanding administrative practices are just two of the

pathogens that will be discussed in the next chapters, however, as ascertained, many times they can lead to inflicative situations.

Key words: *family reunification, refugee, Dublin Regulation II, Dublin Regulation III, asylum, applicant for international protection, European policy, unaccompanied/separated minors, residence permit, family protection, host countries, destination countries.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι προσφυγικές κρίσεις δεν αποτελούν καινούριο φαινόμενο στην πορεία της ανθρωπότητας, καθώς εδώ και χιλιάδες χρόνια, πολεμικές συρράξεις, φυλετικές και θρησκευτικές διαφορές, αλλά και πολιτικές αναταραχές έχουν ως αποτέλεσμα την εκτόπιση εκατομμυρίων ανθρώπων. Ως εκ τούτου, το ίδιο θα μπορούσε να πει κανείς και για τις μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών. Τα τελευταία χρόνια τόσο η Ελλάδα όσο και τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται εν μέσω μιας προσφυγικής κρίσης, παρατηρώντας τις ολοένα και αυξανόμενες προσφυγικές ροές και αντιμετωπίζοντας εξαιρετικές δυσκολίες ως προς τη διαχείρισή τους.

Στο πλαίσιο προσπαθειών για μια ενιαία ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική για τα θέματα του ασύλου, εφαρμόζεται και η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι εισέρχονται σε χώρες του ευρωπαϊκού νότου, τις λεγόμενες χώρες πρώτης υποδοχής και διατηρούν το δικαίωμα να αιτηθούν την επανένωση τους με συγγενικά τους πρόσωπα, που διαμένουν ήδη σε κάποιο άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο εφαρμογής της διαδικασίας των οικογενειακών επανενώσεων, καθοριστικό παράγοντα αποτελούν τόσο ο Κανονισμός Δουβλίνο II που υπεγράφη τον Φεβρουάριο του 2003 όσο και ο Κανονισμός Δουβλίνο III, ο οποίος υπεγράφη δέκα χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα, τον Ιούνιο του 2013.

Η παρούσα ερευνητική μελέτη σκοπό έχει να μελετήσει και να διερευνήσει σε βάθος τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, όπως αυτή εφαρμόζεται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ την κύρια προβληματική για την εκπόνηση της, αποτελούν οι δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των Κανονισμών και οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν σε περαιτέρω προβληματισμούς ως προς την ευρωπαϊκή πολιτική για τα θέματα του ασύλου και της μετεγκατάστασης του προσφυγικού πληθυσμού σε χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης.

Ειδικότερα, επιχειρείται η διαπίστωση των δυσκολιών επί της διαδικασίας της οικογενειακής επανένωσης, ως απόρροια των «μελανών» θα λέγαμε σημείων που παρουσιάζουν οι Κανονισμοί του Δουβλίνου. Τούτων δοθέντων, η διάρθρωση της παρούσας εργασίας είναι η ακόλουθη:

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται όλη βιβλιογραφική μελέτη, συμπεριλαμβανομένων βασικών σημείων που προκύπτουν από διεθνή κείμενα, όπως είναι η Σύμβαση της Γενεύης (1951), η Σύμβαση του Δουβλίνου (1990), αλλά και ευρωπαϊκών κειμένων, όπως οι Κανονισμοί Δουβλίνο II (2003) και III (2013). Επιπροσθέτως, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ισχύον νομοθετικό και πολιτικό πλαίσιο του Δουβλίνου, αλλά και στο νομοθετικό πλαίσιο τόσο για το ζήτημα των αιτούντων διεθνούς προστασίας όσο και για το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, ακολουθεί η παρουσίαση της μεθοδολογίας της έρευνας. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε ότι η εκπόνηση της εργασίας βασίστηκε στην ποιοτική έρευνα, η οποία υλοποιήθηκε με τη μορφή συνεντεύξεων σε επαγγελματίες νομικούς και κοινωνικούς επιστήμονες, από τέσσερις φορείς (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και Διεθνείς Οργανισμούς) που δραστηριοποιούνται στην υποστήριξη και ψυχοκοινωνική πλαισίωση των αιτούντων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα. Στο ίδιο κεφάλαιο, παρουσιάζονται και τα ερωτήματα της έρευνας ή αλλιώς ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αποτέλεσαν και τον κεντρικό άξονα της παρούσας ερευνητικής μελέτης.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρατίθεται η ανάλυση των ευρημάτων, όπως αυτά προέκυψαν από τις εκπονηθείσες συνεντεύξεις. Πιο συγκεκριμένα, παρατίθενται αυτούσια αποσπάσματα των συνεντεύξεων, ενώ, ακολουθεί και ο σχολιασμός τους, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Επιπλέον, άξιο αναφοράς είναι ότι τα εν λόγω αποσπάσματα παρουσιάζονται, διακρινόμενα σε τρεις ενότητες, οι οποίες σχηματίστηκαν με βάση τα ερωτήματα της έρευνας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας, ακολουθούν τα κεντρικά συμπεράσματα, όπως αυτά προκύπτουν τόσο από την καταγραφή των εμπειριών των συμμετεχόντων στην έρευνα, όσο και από την βιβλιογραφική μελέτη.

Τέλος, στο Παράρτημα της εργασίας παρουσιάζονται οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις αυτούσιες, καθώς επίσης και κάποιοι πίνακες, οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν στατιστικά στοιχεία, αναφορικά με τις οικογενειακές επανενώσεις αιτούντων διεθνούς προστασίας, για την τελευταία δεκαετία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. ΔΙΕΘΝΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

1.1 Σύμβαση της Γενεύης

Το πρώτο βασικό νομοθετικό κείμενο για τα θέματα του ασύλου και το Καθεστώς των Προσφύγων αποτέλεσε η Σύμβαση της Γενεύης, η οποία υπεγράφη την 28^η Ιουλίου 1951. Πρόκειται για σύμβαση διεθνούς δικαίου, στην οποία προσχώρησαν όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Σύμβαση της Γενεύης θέτει τα κριτήρια ως προς την ιδιότητα του πρόσφυγα, των δικαιωμάτων που οφείλει να λάβει από τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη, τη νομική του υποστήριξη, αλλά και οποιαδήποτε άλλη παροχή δικαιούται.

Την εν λόγω Σύμβαση, συμπληρώνει το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης, μερικά χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα την 31^η Ιανουαρίου 1967, δια μέσω του οποίου θεσπίζεται για πρώτη φορά η αρχή της μη επαναπροώθησης. Η Σύμβαση της Γενεύης, κυρώθηκε από την ελληνική έννομη τάξη με το νόμο Ν. 3989/1959.

Αναφορικά με το περιεχόμενο της Σύμβασης, όπως ρητά ορίζει το άρθρο 1 Α, παρ. 2, ως πρόσφυγας, θεωρείται κάθε πρόσωπο, το οποίο, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης, που μπορεί να προκύπτει λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων, κοινωνικής τάξης βρίσκεται εκτός της χώρας προέλευσής του, και δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί, λόγω του φόβου του, να επιστρέψει σε αυτή και κατ' επέκταση, να απολαύσει την προστασία της.

Στο άρθρο 1 Β, η Σύμβαση θέτει ένα χρονικό και γεωγραφικό περιορισμό, ορίζοντας πως η ιδιότητα του πρόσφυγα θα αποδίδεται μόνο σε όσους έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους για γεγονότα που συνέβησαν πριν την 1^η Ιανουαρίου 1951 στην Ευρώπη, ή μετά την ημερομηνία αυτή, στην Ευρώπη και αλλού. Το εκάστοτε συμβαλλόμενο κράτος, μετά την υπογραφή και κύρωση της εν λόγω σύμβασης, όφειλε να δηλώσει ποια από τις δυο διαζευκτικές έννοιες επέλεγε να εφαρμόσει.

Όσον αφορά τα δικαιώματα, που το εκάστοτε κράτος όφειλε να αναγνωρίσει στο πρόσωπο των προσφύγων, αυτά θα μπορούσαν να διαχωριστούν στις ακόλουθες πέντε κατηγορίες:

- Βασικά δικαιώματα που απορρέουν από παρεχόμενες εγγυήσεις σε όλους όσους αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες, με γνώμονα και μόνο το γεγονός ότι βρίσκονται σε κατάσταση ασυλίας (άρθρα 3,13 και 16, παρ. 1,20,22,29,33,34 της Σύμβασης).
- Τα δικαιώματα που δύναται να εφαρμοστούν σε όσους βρίσκονται στην επικράτεια ενός εκ των συμβαλλόμενων κρατών – μελών (άρθρα 4, 27 και 31, παρ. 1 και 2).
- Τα δικαιώματα που δύναται να εφαρμοστούν σε όσους εισέρχονται νόμιμα σε ένα κράτος – μέλος.
- Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται σε όσους έχουν συγγενείς, που νόμιμα διαμένουν σε ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη.
- Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται σε όσους μπορούν να αποδείξουν μια διαρκή κατοικία στο εκάστοτε κράτος – μέλος¹.

Άξιες μνείας είναι οι λεγόμενες *ρήτρες παύσης* και *ρήτρες αποκλεισμού* της εν λόγω Σύμβασης. Αναφορικά με τις ρήτρες παύσης, αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 Γ, παρ. 1 έως 6 και αφορούν τις περιπτώσεις κατά τις οποίες παύει να αναγνωρίζεται στο πρόσωπο κάποιου η ιδιότητα του πρόσφυγα. Πιο συγκεκριμένα, κατά τις πρώτες τέσσερις ρήτρες, η ιδιότητα του πρόσφυγα παύει να αναγνωρίζεται εάν:

- Εάν ο ίδιος έκανε εκ νέου οικειοθελώς χρήση της προστασίας της χώρας, της οποίας είναι υπήκοος.
- Εάν μετά την απώλεια της υπηκοότητας του, οικειοθελώς την επανέκτησε.
- Εάν απέκτησε νέα υπηκοότητα και απολαμβάνει την προστασίας της νέας χώρας υπηκοότητας.
- Εάν επέστρεψε οικειοθελώς για εγκατάσταση στη χώρα που είχε εγκαταλείψει.

Οι επόμενες δυο ρήτρες εξετάζουν τις περιπτώσεις εκείνες όπου οι συνθήκες που καθιστούσαν ένα άτομο ως πρόσφυγα έχουν πάψει να ισχύουν. Ειδικότερα:

¹ Hathaway J., *The Rights of Refugees under international Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

- Εάν το πρόσωπο δεν μπορεί να συνεχίσει να αποποιείται την προστασία που του παρέχεται από τη χώρα υπηκοότητας, λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουν πάψει να ισχύουν οι προϋποθέσεις δυνάμει των οποίων αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας.
- Εάν υπάρχουν πρόσωπα, στερούμενα υπηκοότητας, τα οποία μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα συνήθους διαμονής τους, εφόσον δεν ισχύουν πλέον οι συνθήκες με βάση τις οποίες αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες.

Όσον αφορά τις ρήτρες αποκλεισμού, στο άρθρο 1 ΣΤ της εν λόγω Συμβάσεως αναφέρεται χαρακτηριστικά το εξής:

«Οι διατάξεις της Συμβάσεως δεν εφαρμόζονται σε πρόσωπα για τα οποία συντρέχουν σοβαροί λόγοι ότι: α) έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, υπό την έννοια των διεθνών συμφωνιών, οι οποίες ψηφίσθηκαν με σκοπό την αντιμετώπιση αυτών των αδικημάτων, β) έχουν διαπράξει σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου είτε όσο βρίσκονται εκτός της χώρας εισδοχής είτε ως πρόσφυγες στη χώρα υποδοχής και γ) θεωρούνται ένοχοι για ενέργειες, αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.»².

Επιπροσθέτως, άξιο αναφοράς είναι το άρθρο 33, παρ. 1 της Σύμβασης, όπου ορίζεται η αρχή της μη επαναπροώθησης (non –refoulement), σύμφωνα με την οποία:

«Καμία από τις συμβαλλόμενες χώρες δεν θα απελαύνει ή θα επαναπροωθεί, με οποιονδήποτε τρόπο, πρόσφυγα, στα σύνορα χωρών, η ζωή και η ελευθερία των οποίων απειλούνται, για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως, ή πολιτικών πεποιθήσεων»³.

Εξαίρεση αποτελεί η παρ. 2 του εν λόγω άρθρου, η οποία ρητά ορίζει ότι:

² «Αι διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης δεν εφαρμόζονται επί προσώπων δια τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύη τις ότι : α) έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας εν τη έννοια των διεθνών συμφωνιών αίτινες συνήφθησαν επί σκοπώ αντιμετώπισεως των αδικημάτων τούτων.- β) έχουν διαπράξει σοβαρόν αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ή γίνουν ταύτα δεκτά ως πρόσφυγες υπό της χώρας ταύτης.- γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών» (Για τις ρήτρες αποκλεισμού, βλ. <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>.)

³ «Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, Πρόσφυγα, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.(Για την αρχή της μη επαναπροώθησης, βλ. <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>, σ. 11.)

«Το εκ της παρούσης διατάξεως απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλήται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδίκως καταδικασθή δι' ιδιαίτερος σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την Χώραν».

Όπως προκύπτει από τη Σύμβαση, η αρχή της μη επαναπροώθησης προσφύγων είναι πρωτεύουσας σημασίας, συνιστώντας κεντρική αρχή του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, ενώ, είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη της διεθνούς κοινότητας⁴.

Από την ανωτέρω αρχή, εξαιρούνται τα λεγόμενα «ασφαλή κράτη», τα οποία και δύναται να διαχωριστούν στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

- Το ασφαλές κράτος προέλευσης, όπου σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Το ασφαλές πρώτο κράτος, στο οποίο ο αιτών εισέρχεται και αιτείται διεθνή προστασία για πρώτη φορά.
- Το ασφαλές τρίτο κράτος, όπου προωθείται ο αιτών, δεδομένο ότι θεωρείται πως αυτό είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης του για χορήγηση ασύλου.

Με άλλα λόγια, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, πρόκειται για έναν διακρατικό διαδικαστικό μηχανισμό προώθησης των αιτούντων άσυλο προς άλλα κράτη, με σκοπό την επιτάχυνση των διαδικασιών εξέτασης των αιτημάτων διεθνούς προστασίας, που ωστόσο, συνεπάγεται τον αποκλεισμό της άσκησης ένδικων μεσών από την πλευρά των αιτούντων κατά τη απόφασης που κρίνει ένα κράτος ως ασφαλές⁵.

⁴ Επισήμανση Διεθνούς Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες της 13^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 (A/AC 96/51, παρ.16).

⁵ Hurvitz A., 2010, The collective responsibility of states to protect refugees, Oxford University Press, New York, σελ. 76.

1.2 Το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης

Το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης για το Καθεστώς των Προσφύγων υπεγράφη την 31^η Ιανουαρίου 1967 και κυρώθηκε από την ελληνική έννομη τάξη με το νόμο AN 389/1968. Το εν λόγω κείμενο, όπως ορίζει και η Σύμβαση της Γενεύης, ορίστηκε και αφορά καταστάσεις που είχαν ήδη δημιουργηθεί μέχρι και την 01^η Ιανουαρίου 1951. Ως εκ τούτου, αναγνωρίζει την ιδιότητα του πρόσφυγα μόνο σε πρόσωπα που εμπίπτουν στην ως άνω κατηγορία και βρίσκονται εκτός της χώρας υπηκοότητας, για γεγονότα που συνέβησαν πριν την 01^η Ιανουαρίου 1951.

Ο ως άνω χρονικός περιορισμός αίρεται με το Προοίμιο και την παράγραφο 2 του άρθρου 1 αυτού, χωρίς ωστόσο να ακολουθεί τροποποίηση κατά τρόπο διαφορετικό της Σύμβασης της Γενεύης. Ορισμένα κράτη μέλη μεταξύ αυτών και η Τουρκία, εξακολουθούν να τον διατηρούν, διατηρώντας ωστόσο το δικαίωμα να υποβάλλουν μεταγενέστερο αίτημα τόσο ως προς τους χρονικούς όσο και ως προς τους γεωγραφικούς περιορισμούς που έχουν θέσει. Η Ελλάδα δεν συγκαταλέγεται στα αναφερόμενα κράτη.

1.3 Σύμβαση του Δουβλίνου

Στο πλαίσιο των διεθνών κειμένων για θέματα ασύλου συγκαταλέγεται και η Σύμβαση του Δουβλίνου. Η Σύμβαση του Δουβλίνου συνιστά ένα από τα πρώτα, βασικά διεθνή νομικά κείμενα που αφορούν στην παροχή ασύλου σε αιτούντες διεθνή προστασία. Υπογράφηκε την 15^η Ιουνίου του 1990 στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας, αρχικά από δώδεκα συμβαλλόμενα κράτη, τα οποία είναι τα ακόλουθα: το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία, την Ολλανδία, τη Δανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο και το Βέλγιο. Μερικά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα την 1^η Οκτωβρίου 1997 στην Σύμβαση

προσχώρησε η Αυστρία και η Σουηδία, ενώ, την 1^η Ιανουαρίου 1998 προσχώρησε και η Φιλανδία⁶.

Η ενσωμάτωση της στην ελληνική έννομη τάξη πραγματοποιήθηκε με τον Ν.1996/1991⁷. Η Σύμβαση του Δουβλίνου αποτέλεσε τον κύριο πυρήνα, στον οποίο στηρίχθηκε η μετέπειτα κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για τα θέματα του ασύλου, ενώ βασικός της άξονας ήταν ο προσδιορισμός των κριτηρίων εκείνων που θα καθόριζαν το αρμόδιο κράτος για την εξέταση αιτημάτων ασύλου, μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η σύνταξη της Σύμβασης από τα κράτη-μέλη στηρίχθηκε στην *αρχή της αλληλεγγύης*⁸ και η υλοποίησή της στηρίχθηκε στην κοινή αποδοχή ότι τα συμβαλλόμενα κράτη αποτελούσαν ασφαλείς χώρες υποδοχής⁹. Κύρια μέριμνα κατά την σύνταξη της Σύμβασης ήταν η διασφάλιση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο ιδιαίτερα στην περίπτωση που η υπεύθυνη για την εξέταση του αιτήματος του χώρα ήταν άλλη από εκείνη της επιλογής του. Σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς, η Σύμβαση του Δουβλίνου καθόρισε ιεραρχικά τα αντικειμενικά εκείνα κριτήρια, βάσει των οποίων θα προσδιοριζόταν το κράτος-μέλος που θα ήταν υπεύθυνο για την εξέταση ενός αιτήματος διεθνούς προστασίας. Ειδικότερα, στο άρθρο 4 της Σύμβασης ορίζεται πως εάν έχει προηγηθεί η χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα σε ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος άσυλο, τότε το κράτος που χορήγησε το καθεστώς είναι και το αρμόδιο κράτος για την εξέταση της αίτησής του. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 5, αρμόδιο για την εξέταση χορήγησης ή μη καθεστώτος πρόσφυγα είναι και το κράτος εκείνο που έχει εκδώσει κατά το παρελθόν για τον αιτούντα άδεια διαμονής ή θεώρηση (visa), υπό την προϋπόθεση ότι αυτά βρίσκονται εν ισχύ κατά την χρονική στιγμή εξέτασης του αιτήματος. Στην περίπτωση που ο αιτών έχει εισέλθει παράνομα στην χώρα, τότε σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 6 και 7 της Σύμβασης, η αρμοδιότητα εξέτασης του αιτήματος του ανατίθεται στο κράτος που αποτέλεσε την πρώτη χώρα πρώτης εισόδου. Εάν τα τρία ανωτέρω κριτήρια δεν ικανοποιούνται, τότε σύμφωνα με το

⁶Τριανταφυλλίδου, Α. & Δημητριάδη, Α., *Η διαχείριση του ασύλου στην Ευρώπη: η αναθεώρηση του Δουβλίνου Ι και η περίπτωση της Ελλάδας*, Εφαρμογές ΔΔ Ι/2011, σελ. 22 επ.

⁷Βρέλλης, Σ. *Δίκαιο Αλλοδαπών*, Β' έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2003, σελ. 223

⁸ Εισήχθη ρητώς στην ενωσιακή έννομη τάξη με την Συνθήκη της Λισαβόνας και ορίζεται ως η υποχρέωση παροχής βοήθειας για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, η αναγνώριση ισότητας των εμπλεκόμενων μερών, απουσία οικονομικών ή άλλων μέτρων διάκρισης αυτών και η αμοιβαιότητα των υποχρεώσεων.

⁹Teferri, Z. *The Dublin system of refugee admission: A law and economics analysis*, November 2014, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2521180

άρθρο 8 της Σύμβασης, αρμόδιο για την εξέταση του αιτήματος παροχής ασύλου είναι το κράτος εκείνο στο οποίο ο αιτών υπέβαλε την αίτηση χορήγησης διεθνούς προστασίας. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 5 της Σύμβασης, προβλέπεται η δυνατότητα ενός κράτους-μέλους να προωθήσει ένα αιτούντα σε μία ασφαλή τρίτη χώρα, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζονται τα προβλεπόμενα στην Σύμβαση της Γενεύης.

Τα κριτήρια που τέθηκαν για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που θα ήταν κάθε φορά υπεύθυνο για την εξέταση ενός αιτήματος χορήγησης ασύλου, είχαν ως κύριο στόχο να διασφαλιστεί ότι η κατανομή του βάρους μεταξύ των κρατών-μελών όσον αφορά αυτόν τον τομέα πολιτικής θα ήταν ορθολογική. Παράλληλα, τα εν λόγω κριτήρια αποσκοπούσαν και στην εξάλειψη του φαινομένου της «*άγρας ασύλου*» (asylum shopping), δηλαδή της υποβολής αίτησης για χορήγηση διεθνούς προστασίας από το ίδιο άτομο σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη, όταν η αρχική του αίτηση απορριπτόταν από την χώρα υποδοχής. Τέλος, με τον καθορισμό των κριτηρίων απειράπη το φαινόμενο των «*περιφερόμενων αιτούντων άσυλο*» (refugees in orbit) σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁰, δεδομένης δε και της Συνθήκης Σένγκεν με την οποία καταργείτο σταδιακά ο έλεγχος των συνόρων των κρατών-μελών που συμμετείχαν σε αυτήν και καθιερωνόταν η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων¹¹.

¹⁰Lenart, J. 'Fortress Europe': Compliance of the Dublin II Regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Utrecht Journal of International and European Law, Vol. 28, Issue 75, σ. 5

¹¹<http://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/security/20180216STO98008/sengken-dieurunse-tes-zones-eleutheres-kuklophorias-tes-ee>, ηλεκτρονική ανάκτηση: στις 03.04.2019.

1.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Για τη θέσπιση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής για την παροχή ασύλου, αξίζει να αναφερθούμε στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε, η οποία έλαβε χώρα την 15^η και 16^η Οκτωβρίου 1999. Τότε, αποφασίστηκε η Ένωση να εργασθεί προκειμένου να θεσπισθεί το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)¹², που βασίζεται στο διεθνές δίκαιο, και κυρίως στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, με σκοπό να καταστεί ικανή να ανταποκρίνεται στις ανθρώπινες ανάγκες με βάση την αλληλεγγύη.

Αξιοσημείωτο είναι το Πρόγραμμα της Χάγης, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την 4^η και 5η Νοεμβρίου 2004. Στο εν λόγω πρόγραμμα, θεσπίστηκαν δέκα νέοι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με την περαιτέρω ενίσχυση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέχρι το 2009. Οι δέκα αυτοί νέοι στόχοι είναι οι ακόλουθοι: i) η ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιθαγένειας, ii) ο καθορισμός μιας ισόρροπης αντιμετώπισης της μετανάστευσης, iii) η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης¹³, iv) η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, v) η μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών της μετανάστευσης, vi) η επίτευξη ικανοποιητικής ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του ιδιωτικού βίου και της ασφάλειας (κατά τη μεταβίβαση πληροφοριών), vii) η διαμόρφωση στρατηγικής αντίληψης σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα, viii) η κατανομή των αρμοδιοτήτων και η μέριμνα για την αλληλεγγύη, ix) η εγγύηση πραγματικού χώρου δικαιοσύνης και x) η θέσπιση κοινής διαδικασίας σε θέματα ασύλου, υποβάλλοντας πρόταση οδηγίας σχετικά με το καθεστώς του μακροχρόνιου διαμένοντος και προτείνοντας τη θέσπιση κοινής, εναρμονισμένης και αποτελεσματικής διαδικασίας για θέματα ασύλου.

¹² Η δημιουργία του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου περιλαμβάνει τέσσερις κατηγορίες προστασίας: το καθεστώς του πρόσφυγα, το καθεστώς της επικουρικής προστασίας, το καθεστώς προσωρινής προστασίας και το καθεστώς του αιτούντος

¹³ Στα πλαίσια υλοποίησης του στόχου αυτού δημιουργήθηκε και ο Οργανισμός Frontex.

1.4.1 Κανονισμός Δουβλίνο II (343/2003/ΕΚ)

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, η κύρια ιδέα της Σύμβασης του Δουβλίνου ήταν η μείωση της μετακίνησης των αιτούντων άσυλο εντός των ευρωπαϊκών χωρών, καθώς αναγνωριζόταν το δικαίωμα για αίτημα ασύλου. Ωστόσο, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην αποφυγή προτίμησης ενός συγκεκριμένου κράτους από την πλευρά των αιτούντων, το οποίο θα παρείχε την απαιτούμενη διεθνή προστασία.

Αναφορικά με τον Κανονισμό του Δουβλίνου II, αυτός υιοθετήθηκε την 18^η Φεβρουαρίου 2003 από το Συμβούλιο, αντικαθιστώντας τη Σύμβαση του Δουβλίνου του 1990, όπως ορίζεται και στο άρθρο 24, παρ.1 του παρόντος Κανονισμού. Ο Κανονισμός Δουβλίνο II τέθηκε σε ισχύ την 17^η Μαρτίου 2003 και αφορά τόσο αιτήσεις παροχής διεθνούς προστασίας που έχουν κατατεθεί πριν την 01^η Σεπτεμβρίου 2003 όσο και αιτήσεις αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης από την τελευταία ως άνω ημερομηνία και μετά. Ο χαρακτήρας του Κανονισμού είναι δεσμευτικός και έχει άμεση εφαρμογή σε όλα α κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον Κανονισμό του Δουβλίνου II, εκτός από τα δώδεκα κράτη μέλη στα οποία είχε εφαρμοστεί η πρότερη Σύμβαση, προσχώρησαν ακόμη το Λιχτενστάιν, η Ελβετία, η Ισλανδία και η Νορβηγία.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Αντωνίου και Παπαϊωάννου (2016)¹⁴, σκοπός του Κανονισμού, ήταν ο προσδιορισμός, το συντομότερο δυνατόν, του κράτους μέλους που ήταν υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου, αλλά και ο καθορισμός λογικών προθεσμιών για κάθε στάδιο της διαδικασίας προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. Δεδομένου πως η επίτευξη των στόχων του κανονισμού (κυρίως η θέσπιση κριτηρίων για τον καθορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους) είναι αδύνατον να υλοποιηθεί μόνο από τα κράτη μέλη, αλλά σε ενωσιακό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να θεσπίσει μέτρα, σύμφωνα με τη θεμελιώδη αρχή της επικουρικότητας. Παράλληλα, ο Κανονισμός αποσκοπεί στην αποτροπή της κατάχρησης των διαδικασιών ασύλου που συνιστούν οι πολλαπλές αιτήσεις (refugees in orbit). Ο Κανονισμός Δουβλίνο II τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 604/2013 (Δουβλίνο III), που ισχύει από την 01^η Ιανουαρίου 2014.

¹⁴ Αντωνίου Αικ., Παπαϊωάννου Α. (2016). «Οι κανονισμοί Δουβλίνο II και Δουβλίνο III». Εργασία που εκπονήθηκε στα πλαίσια του ΠΜΣ «Νομικές και Διεθνείς Σπουδές – Κατεύθυνση Ευρωπαϊκού Δικαίου», σ. 5.

Βασική αρχή του Κανονισμού του Δουβλίνου II αποτέλεσε ο καθορισμός ενός και μόνο κράτους το οποίο θα ήταν υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου. Η επιλογή του εκάστοτε κράτους αποφασίζεται με βάση τα κριτήρια που θεσπίζει ο Κανονισμός, τα οποία με τη σειρά τους διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- Την αρχή της οικογενειακής επανένωσης.
- Την είσοδο και τη διαμονή σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όσον αφορά τα άρθρα του Κανονισμού αυτά διαμορφώθηκαν με βάση τις ακόλουθες έξι παραμέτρους:

➤ Ασυνόδευτοι Ανήλικοι (άρθρο 6)¹⁵

Εάν ο αιτών άσυλο είναι ασυνόδευτος ανήλικος¹⁶, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησής του είναι το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται νομίμως ένα μέλος της οικογένειάς του, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Εάν δεν υπάρχει μέλος της οικογένειας, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης είναι το κράτος μέλος στο οποίο ο ανήλικος υπέβαλε την αίτησή του για άσυλο.

➤ Αρχή Ενότητας Οικογένειας (άρθρα 7-8)¹⁷

Για τους ενήλικους, στην περίπτωση όπου ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος έλαβε άδεια παραμονής σε κράτος μέλος ως πρόσφυγας ή εάν η αίτηση του εν λόγω ατόμου τελεί υπό εξέταση και εφόσον δεν έχει ληφθεί πρώτη απόφαση επί της ουσίας¹⁸, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου, υπό τον όρο ότι το επιθυμεί ο ενδιαφερόμενος. Επιπροσθέτως, οι αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται ταυτόχρονα ή σε παραπλήσιες ημερομηνίες από πλείονα μέλη μιας οικογένειας μπορούν να εξετάζονται από κοινού (από το κράτος που ορίζεται ως υπεύθυνο με βάση τα κριτήρια του Κανονισμού για τον μεγαλύτερο αριθμό των μελών της οικογένειας ή διαφορετικά για την εξέταση της αίτησης του πλέον ηλικιωμένου ατόμου).

¹⁵ Άρθρο 8 του Κανονισμού Δουβλίνο III.

¹⁶ Άγαμο πρόσωπο κάτω των 18 ετών, τα οποία εισέρχονται στο έδαφος των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύονται από ενήλικα υπεύθυνο για αυτά, δυνάμει νόμου ή εθίμου και για όσο χρονικό διάστημα δεν τελούν πραγματικά υπό την μέριμνα υπεύθυνου ενήλικα· περιλαμβάνονται οι ανήλικοι που αφέθηκαν ασυνόδευτοι, αφού εισήλθαν στο έδαφος των κρατών μελών. (άρθ. 2)

¹⁷ Άρθρα 9-11 Κανονισμού Δουβλίνο III

¹⁸ Εάν ένα μέλος της οικογένειας του αιτούντος κατοικεί ως πρόσφυγας σε ένα κράτος-μέλος, ενώ άλλο μέλος της οικογένειας, ως αιτών άσυλο σε δεύτερη χώρα, η αρμοδιότητα ανατίθεται στο πρώτο.

➤ Έκδοση αδειών διαμονής ή θεωρήσεων (άρθρο 9)¹⁹

Το κράτος μέλος που χορήγησε στον αιτούντα ισχύοντα τίτλο διαμονής ή έγκυρη θεώρηση θα είναι υπεύθυνο για το αίτημα ασύλου. Εάν ο αιτών είναι κάτοχος περισσότερων αδειών ή θεωρήσεων που εκδόθηκαν από διαφορετικά κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση του αιτήματος ασύλου θα είναι το κράτος που εξέδωσε το έγγραφο με την μεγαλύτερη διάρκεια ή σε περίπτωση ίσης διάρκειας ισχύος με την απώτερη ημερομηνία λήξεως ισχύος. Αντιστοίχως τα παραπάνω ισχύουν, σε περίπτωση που ο αιτών άσυλο είναι κάτοχος ενός ή περισσότερων τίτλων διαμονής που έχουν λήξει για διάστημα μικρότερο από πριν από δύο έτη ή μίας ή περισσότερων θεωρήσεων που έχουν λήξει για διάστημα μικρότερο από πριν από έξι μήνες, και εφόσον ο αιτών άσυλο δεν έχει εγκαταλείψει το έδαφος των κρατών μελών. Εάν έχουν λήξει ήδη από διάστημα μεγαλύτερο από τα προαναφερθέντα και εφόσον δεν έχει εγκαταλείψει το έδαφος των κρατών μελών, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση.

➤ Παράνομη είσοδος ή διαμονή σε κράτος μέλος (άρθ. 10)²⁰

Στις περιπτώσεις παράνομης διάβασης των συνόρων ενός κράτους μέλους, αυτό το κράτος μέλος θα είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση ασύλου. Η ευθύνη αυτή παύει να υφίσταται δώδεκα μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα η παράνομη διάβαση των συνόρων. Σε περίπτωση που ο αιτών άσυλο διέμεινε σε κράτος μέλος για μία συνεχή περίοδο τουλάχιστον πέντε μηνών, πριν υποβάλει την αίτησή του, το κράτος μέλος αυτό είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης. Εάν ο αιτών άσυλο διέμεινε για διάστημα τουλάχιστον πέντε μηνών σε πλείονα κράτη μέλη, υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι το κράτος μέλος της τελευταίας διαμονής.

¹⁹ Άρθρο 12 Κανονισμού Δουβλίνο III.

²⁰ Άρθρο 13 Κανονισμού Δουβλίνο III.

➤ Νόμιμη είσοδος σε κράτος μέλος (άρθ. 11)²¹

Εάν η αίτηση ασύλου υποβληθεί από υπήκοο τρίτης χώρας σε κράτος μέλος, όπου αυτός δεν υπόκειται σε υποχρέωση θεώρησης, υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος υποβολής της αίτησης.

➤ Αίτηση στο χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα (άρθ. 12)²²

Σε περίπτωση που υπήκοος τρίτης χώρας υποβάλλει αίτηση ασύλου στο χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κράτους μέλους, αυτό το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.

Όπως ορίζεται από τα άρθρα 16 και 17 του Κανονισμού Δουβλίνο II, το εκάστοτε κράτος μέλος που έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου οφείλει να αναδεχτεί τον αιτούντα και να εξετάσει την αίτηση. Εάν το κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί αίτηση ασύλου θεωρεί ότι άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υπεύθυνη, μπορεί να απευθύνει προς αυτήν *αίτημα αναδοχής* της αίτησης, εντός του διαστήματος των τριών μηνών, διαφορετικά η ευθύνη για την εξέταση του αιτήματος εμπίπτει στο ίδιο το κράτος²³.

Το αίτημα αναδοχής ή εκ νέου ανάληψης θα πρέπει να υποδεικνύει κάθε στοιχείο που επιτρέπει στο κράτος προς το οποίο απευθύνεται, να προσδιορίσει εάν είναι πράγματι υπεύθυνο. Όταν το κράτος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα δέχεται την αναδοχή ή εκ νέου ανάληψη του ενδιαφερομένου προσώπου, αποστέλλεται στον αιτούντα αιτιολογημένη απόφαση που δηλώνει ότι η αίτησή του κρίνεται *απαράδεκτη* στο κράτος μέλος όπου υποβλήθηκε, και ότι υπάρχει υποχρέωση μεταφοράς του αιτούντος άσυλο στο κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο. Αν το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση αναδοχής δεν απαντήσει εντός δύο μηνών από την παραλαβή του αιτήματος αυτό συνεπάγεται με αποδοχή του αιτήματος και κατ' επέκταση την υποχρέωση αναδοχής του προσώπου.

²¹ Άρθρο 14 Κανονισμού Δουβλίνο III.

²² Άρθρο 15 Κανονισμού Δουβλίνο III

²³ Στο πλαίσιο εφαρμογής του Κανονισμού τίθεται μία σειρά προθεσμιών μέσα στις οποίες τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι υποχρεωμένα να αντιδράσουν σε αιτήματα ανάληψης ευθύνης. Οι προθεσμίες αυτές είναι δεσμευτικές για τα κράτη (η μη τήρησή τους σημαίνει την ανατροπή της ευθύνης ενός κράτους) και έχουν ως στόχο τον ταχύτερο και οριστικό προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους εξέτασης.

Εν όψει του παρόντος Κανονισμού παρέχονται στους αιτούντες βασικές εγγυήσεις επί της διαδικασίας, οι οποίες αφορούν ειδικότερα δικαιώματα για το Σύστημα του Δουβλίνου και στόχο έχουν τη διασφάλιση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων. Ο αιτών άσυλο οφείλει να έχει δικαίωμα στη λήψη όλων των σχετικών πληροφοριών περί απόφασης μεταφορά αυτού σε άλλο κράτος, καθώς και να ενημερώνεται εγκαίρως, όπως ρητά ορίζεται από τα άρθρα 19 και 20 του Κανονισμού. Η σχετική απόφαση να είναι πλήρως και επαρκώς αιτιολογημένη, παρέχοντας στον αιτούντα όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των δοθεισών προθεσμιών που αφορούν στη μεταφορά του.

1.4.2 Παθογένειες του Κανονισμού Δουβλίνο II

Οι τροποποιήσεις που έθεσε ο Κανονισμός Δουβλίνο II, αντικαθιστώντας το προϊσχύον καθεστώς (Σύμβαση του Δουβλίνο 1990) φαίνεται πως παρουσίασαν σημαντική βελτίωση ως προς την επιτάχυνση των απαιτούμενων διαδικασιών εξέτασης αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

Παρόλο λοιπόν, που κατά γενική ομολογία η εφαρμογή του Κανονισμού του Δουβλίνου II έχει στεφθεί με επιτυχία, εντοπίζονται μερικά «σκοτεινά σημεία» κατά την εκτελεστική διαδικασία, γεγονός που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης. Πιο συγκεκριμένα, σε πρώτο στάδιο τίθεται το ζήτημα της παραβίασης θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όπως ορίζουν οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα ασύλου²⁴, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να τηρούν τέσσερις βασικούς κανόνες:

- ορισμένες υλικές συνθήκες, ιδίως την στέγαση, την διατροφή και την ένδυση, που πρέπει να προμηθεύουν είτε εις είδος είτε υπό την μορφή οικονομικού επιδόματος. Τα επιδόματα πρέπει να είναι επαρκή ώστε να μην εμπίπτει σε κατάσταση ένδειας ο αιτών.
- τα κατάλληλα μέτρα για την διατήρηση της οικογενειακής ενότητας
- τις ιατρικές και ψυχολογικές φροντίδες

²⁴ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (2010). «Υπόθεση M.S.S. Κατά Βελγίου και Ελλάδος». Στρασβούργο. Βλ. σ. 21-22.

- την πρόσβαση των ανηλίκων στο εκπαιδευτικό σύστημα και σε μαθήματα γλώσσας όταν είναι απαραίτητο για να τους διασφαλιστεί κανονική φοίτηση σε σχολείο.

Ωστόσο, ένα από τα βασικότερα προβλήματα που παρουσιάστηκε κατά την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνου II αφορά την παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο σε ορισμένα κράτη – μέλη. Αυτό προκύπτει από το γεγονός, ότι ορισμένες χώρες εφαρμόζουν αναγκαστικές επιστροφές προς τις χώρες πρώτης υποδοχής, δίχως να λαμβάνεται υπόψη ο κίνδυνος περί σωματικής ακεραιότητας των αιτούντων, αλλά ούτε α δίδεται ο απαραίτητος σεβασμός στα δικαιώματά τους. Επί παραδείγματι, η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις προαναφερόμενες χώρες. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)²⁵ το 2010 καταδίκασε την Ελλάδα για παραβίαση των άρθρων 3 και 13 που προβλέπονται από τον Κανονισμό, τα οποία θίγουν τόσο το ζήτημα περί απαγόρευσης των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης όσο και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι στην Ελλάδα οι συνθήκες υποδοχής και διαμονής των αιτούντων άσυλο είναι απάνθρωπες, ενώ, παράλληλα απεφάνθη ότι το σύστημα ασύλου στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικές ανεπάρκειες, γεγονός που επιβεβαιώνεται από το ότι η διαδικασία δεν τηρείται όπως ορίζεται από το Κανονισμό, οι αιτούντες άσυλο δεν ενημερώνονται για αυτή, ο χρόνος περάτωσης της είναι υπέρμετρα μεγάλος, πολλές αν όχι οι περισσότερες αιτήσεις ασύλου απορρίπτονται, ενώ τέλος, δεν διεξάγεται ατομική και εμπειρισταωμένη εξέταση της κάθε περίπτωσης, γεγονός που αποδεικνύεται από την τυποποιημένη αιτιολόγηση των απαντήσεων της διοίκησης.

Η δεύτερη παθογένεια που παρουσιάζει ο Κανονισμός Δουβλίνου II κατά την εφαρμογή του, αφορά την περίπτωση των νότιων χωρών. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα ορίζει η Σύμβαση περί εξέτασης των αιτήσεων και χορήγησης ασύλου από τα κράτη μέλη στα οποία έχει πρώτα εισέλθει ένας αλλοδαπός, διαπιστώνει κανείς ότι οι επιπτώσεις του Κανονισμού επιβαρύνουν κυρίως χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Κύπρος και η Μάλτα, καθώς αποτελούν τις πρώτες ασφαλείς χώρες πρώτης υποδοχής. Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί πως για το έτος 2010, η Ελλάδα υπολογίζεται πως είχε λιγότερες από 1000 διαθέσιμες θέσεις υποδοχής, όμως δέχθηκε

²⁵ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (2010). «Υπόθεση M.S.S Κατά Βελγίου και Ελλάδος».

περισσότερες από 10.000 νέες αιτήσεις ασύλου, ενώ το 2012, υποβλήθηκαν 4.900 αιτήσεις για άσυλο ανά 1000 κατοίκους στη Μάλτα. Ως εκ τούτου, θα έλεγε κανείς ότι μάλλον πρόκειται για μια μετατόπιση των επιβαρύνσεων, παρά για έναν επιμερισμό των βαρών μεταξύ των κρατών μελών.

Ειδικότερα, τούτο σημαίνει ότι ο αριθμός των αιτήσεων συχνά είναι υπέρογκα μεγάλος, συνεπώς είναι πιο δύσκολο και να διαχειριστεί. Το πρόβλημα με τις νότιες Μεσογειακές χώρες αποτέλεσε και το αίτημα για τροποποίηση του Κανονισμού του Δουβλίνου II, προκειμένου η κατανομή των ευθυνών να είναι πιο δίκαιη. Παρόλο που στην αρχή υπήρξαν αντιδράσεις από τις βόρειες χώρες, σταδιακά η κατάσταση εξομαλύνθηκε σημαντικά με αποτέλεσμα το διάστημα 2008 - 2011 χώρες, όπως η Νορβηγία, η Σουηδία, η Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία να αναστείλουν την εφαρμογή του Κανονισμού απέναντι στην Ελλάδα.

Φαίνεται πως στο πλαίσιο λειτουργίας και υιοθέτησης μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο, οι προσπάθειες απέτυχαν σε σημαντικό βαθμό. Οι επιστροφές των αιτούντων δεν κατανέμονταν ισάριθμα και ομοιόμορφα, με αποτέλεσμα, να επωμίζονται τεράστιες ευθύνες χώρες περισσότερο ανίσχυρες οικονομικά, οι οποίες παρουσίαζαν εμφανείς ελλείψεις στα εθνικά συστήματα ασύλου. Ως εκ τούτου, τα πλουσιότερα κράτη – μέλη της κεντρικής Ευρώπης, παρέμεναν με λιγότερες ευθύνες, σε αντίθεση με τις χώρες που αποτελούσαν τα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης, να καλούνται να διαχειριστούν έναν τεράστιο όγκο ευθυνών, δυσανάλογο με αυτόν που θα μπορούσαν να διαχειριστούν.

Παράλληλα, την περίοδο εφαρμογής του Κανονισμού Δουβλίνο II παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση των πολλαπλών αιτήσεων για άσυλο από υπηκόους τρίτων χωρών. Πολλές φορές, σημειώθηκε πολλαπλή κατάθεση αιτήσεων για άσυλο, ακόμη και στο ίδιο κράτος μέλος. Οι λόγοι που αυτό συνέβη δεν αποσαφηνίστηκαν ποτέ, ωστόσο, αυτό πιστοποιήθηκε μετά την εφαρμογή της Οδηγίας EUODAC, ενώ, προκύπτει πως κάτι τέτοιο συνήθως συνέβαινε μετά την υλοποίηση αποφάσεων επιστροφών.

Επιπροσθέτως, ένα ακόμη ζήτημα που προκύπτει κατά την εφαρμογή του Κανονισμού αφορά στα κεφάλαια που απαιτούνται τόσο από τον εθνικό όσο και από τον ενωσιακό προϋπολογισμό για την εφαρμογή των διαδικασιών. Τέλος, δεν θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά στις εξαιρετικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικών συστημάτων ασύλου, παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται ώστε να υφίσταται μια ενιαία πολιτική που στόχος της θα είναι η δικαιοσύνη και η ασφάλεια

σε όλους όσους αναγκάστηκαν, λόγω συνθηκών, να αναζητήσουν προστασία σε κάποιο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.4.3 Κανονισμός του Δουβλίνο ΙΙΙ (604/2013/ΕΚ)

Δέκα χρόνια μετά την θέσπιση του Κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ, υπογράφεται και τίθεται σε ισχύ ο Κανονισμός Δουβλίνο ΙΙΙ (604/2013) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013. Ο νέος Κανονισμός έχει ως κύριο στόχο να συνδράμει στην επίτευξη μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο²⁶, συμβάλλοντας παράλληλα στην επίλυση των βασικών παθογενειών που προέκυψαν από την εφαρμογή του προκατόχου του, όπως αυτές διαφάνηκαν από τις καταδίκες κρατών μελών για την αδυναμία τους να διασφαλίσουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων διεθνή προστασία²⁷. Στο πλαίσιο αυτό, ο νέος Κανονισμός επιχείρησε να εδραιώσει έναν μηχανισμό για τον εντοπισμό των δυσλειτουργιών των εθνικών συστημάτων ασύλου και να αποσαφηνίσει τους κανόνες που καθορίζουν τις σχέσεις συνεργασίας των κρατών μελών.

Ο διατάξεις του Κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ διέπονται από τις ίδιες θεμελιώδεις αρχές των διατάξεων του Κανονισμού Δουβλίνο ΙΙ, και ειδικότερα, την αρχή της αλληλεγγύης και του δίκαιου καταμερισμού του βάρους μεταξύ των κρατών μελών, της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, της προστασίας της οικογενειακής ενότητας και των ανηλίκων. Ωστόσο, ο νέος Κανονισμός προβαίνει σε μία διεύρυνση όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του, καθώς πλέον οι διατάξεις του αφορούν όχι μόνο τους αιτούντες άσυλο, αλλά και τους αιτούντες επικουρικής προστασίας, δηλαδή τους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα, εντούτοις υπάγονται στις διατάξεις των παραγράφων Α, Β, Γ του άρθρου 15 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ²⁸.

²⁶ Προοίμιο του Κανονισμού παρ. 7

²⁷ Στην παρ. 32 του Προοιμίου του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013 γίνεται ειδική μνεία στην υποχρέωση των κρατών μελών να σέβονται τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

²⁸ Δικαιούχοι επικουρικής προστασίας είναι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που κινδυνεύουν να υποστούν βλάβη λόγω θανατικής ποινής ή εκτέλεσης (παράγραφος Α), βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας στην χώρα καταγωγής (παράγραφος Β) ή αντιμετωπίζουν σοβαρή απειλή κατά της ζωής τους καθότι είναι άμαχοι σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης.

Παρά την διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του, ο Κανονισμός Δουβλίνο III διατηρεί την ιεραρχία των κριτηρίων καθορισμού του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση ενός αιτήματος χορήγησης ασύλου, τα οποία και ταξινομούνται σε τρεις κύριες ομάδες. Η δεύτερη ομάδα κριτηρίων αναφέρεται στην κρατική συμμετοχή σχετικά με την νόμιμη ή μη είσοδο του αιτούντος στην εδαφική επικράτεια του κράτους μέλους και τέλος, η τρίτη ομάδα αφορά στην ανάθεση της αρμοδιότητας εξέτασης του αιτήματος ασύλου στον πρώτο κράτος-μέλος στο οποίο και υπεβλήθη όταν δεν δύναται να εφαρμοστούν τα κριτήρια των δύο προαναφερθεισών ομάδων²⁹.

Αναφορικά με τις αλλαγές που επέφερε ο Κανονισμός Δουβλίνο III, ιδιάζουσας σημασίας είναι η εισαγωγή διατάξεων που αφορούν στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου, η οποία και κρίθηκε ελλιπής στον Κανονισμό Δουβλίνο II. Παρά το γεγονός ότι διατηρεί τα κριτήρια καθορισμού του υπεύθυνου για την εξέταση του αιτήματος ασύλου κράτους, εκ των οποίων και εκείνο του πρώτου ασφαλούς κράτους υποδοχής, εντούτοις, εισάγει και ως κριτήριο εκείνο της «καταλληλότητας» του εν λόγω κράτους. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τον Κανονισμό, σε περίπτωση συστημικής ανεπάρκειας αναφορικά με τις διαδικασίες εξέτασης αιτημάτων ασύλου ή/και συνθηκών υποδοχής στο πρώτο κράτος υποδοχής, οι οποίες και θα οδηγούσαν ενδεχομένως σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση του αιτούντος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 4 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το κράτος στο οποίο φιλοξενείται ο αιτών οφείλει να εξετάσει ιεραρχικά τα υπόλοιπα κριτήρια του Κανονισμού προκειμένου να καθοριστεί το κράτος εκείνο στο οποίο διασφαλίζεται η αξιοπρεπής παραμονή και διαβίωση του καθ' όλη την διάρκεια εξέτασης του αιτήματος του.

Στο ίδιο πλαίσιο προσπάθειας διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, λειτούργησε και η κατοχύρωση στο άρθρο 17 του Κανονισμού των επονομαζόμενων ως «ρήτρες διακριτικής ευχέρειας», δηλαδή της ρήτηρας κυριαρχίας και της ανθρωπιστικής ρήτηρας. Η ανθρωπιστική ρήτρα αφορά στην δυνατότητα του κράτους μέλους στο οποίο έχει υποβληθεί η αίτηση χορήγησης ασύλου να υποβάλει σε κάποιο

²⁹ Άρθρο 13 του Κανονισμού.

άλλο κράτος μέλος αίτημα αναδοχής προκειμένου να επιτευχθεί η επανένωση του αιτούντος με πρόσωπα με τα οποία διατηρεί οικογενειακούς ή/και πολιτισμικούς δεσμούς. Η εν λόγω ρήτρα δεν περιορίζει την επανένωση στην ύπαρξη συγγενικών προσώπων, όπως συνέβαινε στην περίπτωση του Κανονισμού Δουβλίνο II, ωστόσο το κράτος μέλος στο οποίο υποβάλλεται το αίτημα αναδοχής, δύναται να προβεί σε αιτιολογημένη απόρριψη αυτού εντός δύο μηνών από την υποβολή του³⁰.

Αναφορικά με την διασφάλιση της οικογενειακής ενότητας, την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων και των εξαρτημένων και ευάλωτων προσώπων, ο Κανονισμός Δουβλίνο III επέφερε αξιοσημείωτες αλλαγές. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 θ', η έννοια της οικογένειας αποκτά πιο διασταλτικό χαρακτήρα, καθώς εκτός από τους γονείς του ανηλίκου, ως οικογένεια εκλαμβάνεται και ο ενήλικος που έχει οριστεί ως υπεύθυνος για εκείνον, είτε βάσει νόμου είτε βάσει της πρακτικής της χώρας υποδοχής. Επιπροσθέτως, στο άρθρο 2η' γίνεται αναφορά στην έννοια του «συγγενούς», υπό το πρίσμα της οποίας συγκαταλέγονται πλέον και οι θείοι ή/και παππούδες του αιτούντος.

Παράλληλα με την εν λόγω πρόβλεψη, το άρθρο 6 του Κανονισμού εισάγει και την υποχρέωση των κρατών μελών να ορίζουν για τον ασυνόδευτο ανήλικο έναν εκπρόσωπο που θα τον καθοδηγεί καθ' όλη την διάρκεια εξέτασης του αιτήματος του. Τέλος, στον τομέα αυτό, ο Κανονισμός στο άρθρο 16 προβλέπει ειδική μέριμνα για την επανένωση με τα τέκνα, τους γονείς ή τα αδέρφια τους, ατόμων με ευαλωτότητα, δηλαδή ατόμων εξαρτημένων, λόγω εγκυμοσύνης, σοβαρών προβλημάτων υγείας ή/και αναπηρίας και προχωρημένης ηλικίας. Επισημαίνεται ότι για την ανωτέρω επανένωση εξαρτημένων και ευάλωτων ατόμων, πρέπει σύμφωνα με τον Κανονισμό να πληρούνται οι ακόλουθες τρεις βασικές προϋποθέσεις:

- Οι οικογενειακοί δεσμοί μεταξύ του αιτούντος και των μελών της οικογένειας να προϋπήρχαν και στην χώρα καταγωγής.
- Τα μέλη της οικογένειας του αιτούντος να διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους ως προς την φροντίδα του εξαρτώμενου προσώπου.
- Να έχει υποβληθεί έγγραφη διατύπωση, από πλευράς του αιτούντος για οικογενειακή επανένωση.

³⁰ Άρθρο 17 παρ. 2 του Κανονισμού Δουβλίνο III.

Ακόμη, με τον Κανονισμό Δουβλίνο III προβλέπεται η δημιουργία του λεγόμενου Μηχανισμού Έγκαιρης Προειδοποίησης (άρθρο 33), διά μέσου του οποίου η Επιτροπή υποχρεώνει τα κράτη μέλη να την ενημερώνουν συστηματικά για τον αριθμό των αιτούντων άσυλο, τις συνθήκες κράτησης και τη μορφή των περιστατικών (π.χ. αν πρόκειται για ανηλίκους, θύματα βασανιστηρίων ή άλλες ευάλωτες ομάδες), προκειμένου να ενεργοποιείται Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσης που διαρκεί 3 μήνες, εφόσον συμπεραίνεται πως ένα κράτος εισέρχεται σε κρίση λόγω τεκμηριωμένου κινδύνου ιδιαίτερης πίεσης στο σύστημα ασύλου του κράτους αυτού. Τις πληροφορίες αυτές τις συλλέγει η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, αποστέλλονται ωστόσο με πρωτοβουλία του εκάστοτε κράτους μέλους.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει σε μια σημαντική μεταρρύθμιση που επέφερε ο Κανονισμός Δουβλίνο III, σε σχέση με τα ισχύοντα στον προκάτοχο του. Πρόκειται για την εισαγωγή διαδικαστικών εγγυήσεων, μέσω θέσπισης νέων διατάξεων για τους αιτούντες άσυλο, με σκοπό να διευρυνθεί το ήδη υφιστάμενο πλαίσιο προστασίας τους. Ειδικότερα, αναφέρονται τα κάτωθι:

- Όπως ορίζεται στο άρθρο 4 του Κανονισμού εισάγεται και καθιερώνεται το δικαίωμα ενημέρωσης του αιτούντος άσυλο από την αρμόδια κάθε φορά αρμόδια υπηρεσία του κράτους μέλους. Η εν λόγω ενημέρωση αφορά στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο εξέτασης και χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο και πραγματοποιείται σε γλώσσα που κατανοεί ο αιτών. Ως εκ τούτου, διανέμεται και σχετικό ενημερωτικό φυλλάδιο για τους ασυνόδευτους ανήλικους.
- Στο άρθρο 5 καθιερώνεται η διεξαγωγή προσωπικής συνέντευξης του αιτούντα από την αρμόδια υπηρεσία του κράτους υποδοχής. Η προσωπική συνέντευξη λαμβάνει χώρα πριν από την λήψη της απόφασης σχετικά με την αρμοδιότητα ή μη της χώρας υποδοχής για εξέταση του αιτήματος και την μεταφορά του αιτούντος στο αρμόδιο για την εξέταση του κράτος μέλος. Σκοπός της εν λόγω συνέντευξης είναι η συγκέντρωση των αναγκαίων πληροφοριών για τον προσδιορισμό του υπεύθυνου για τον αιτούντα κράτους μέλους και διενεργείται σε γλώσσα που κατανοεί ο αιτών.
- Στο άρθρο 6 προβλέπονται περαιτέρω διαδικασίες για τους ασυνόδευτους ανήλικους, των οποίων το μείζον συμφέρον αποτελούσε άλλωστε μέγιστη

προτεραιότητα στο σύστημα του Δουβλίνου. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διασφαλίζουν την εκπροσώπηση και συνδρομή των ασυνόδευτων ανηλίκων από προσωπικό καταλλήλως εκπαιδευμένο και καταρτισμένο στις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων.

- Τέλος, όπως ορίζεται στο άρθρο 27 του Κανονισμού προβλέπονται ένδικα μέσα κατά της απόφασης μεταφοράς. Ο νέος Κανονισμός υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη να ενσωματώσουν στην εσωτερική τους νομοθεσία ρυθμίσεις που όχι μόνο εγγυώνται το δικαίωμα άμυνας του αιτούντος άσυλο, αλλά και το αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα του ενδίκου μέσου ή επανεξέτασης της απόφασης μεταφοράς.

1.4.4 Παθογένειες του Κανονισμού Δουβλίνο III

Πρωτίστως, αυτό που πρέπει να επισημανθεί σε σχέση με τον Κανονισμό Δουβλίνο III είναι ότι δεν άλλαξε την βασική αρχή που διέπνεε και τον προκάτοχο του, Κανονισμό Δουβλίνο II, αλλά και τη Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία δεν είναι άλλη από τη βασική αρχή ότι, αρμόδιο κράτος για την εξέταση της αίτησης είναι αυτό της πρώτης εισόδου του υπηκόου τρίτης χώρας, που ζητάει άσυλο.

Όπως έχει προαναφερθεί αποτελεί πάγιο αίτημα των νότιων χωρών-που έχουν επιβαρυνθεί δυσανάλογα από το σύστημα αυτό- η ανωτέρω αρχή να μεταβληθεί. Μάλιστα, η Επιτροπή προσπάθησε να προωθήσει κάποιους νέους κανόνες που άλλαζαν ή θα ήταν δυνατό να αλλάξουν, σε κάποιο βαθμό την επιβάρυνση των χωρών της περιφέρειας και την μεγαλύτερη δυσκολία διαχείρισης σχετικά μεγάλου αριθμού αιτούντων από αυτές. Σημαντικότερο κανόνα αποτέλεσε η δυνατότητα της αναστολής των μεταφορών σε μια χώρα, εφόσον η χώρα αυτή υφίσταται έντονη πίεση στο σύστημα ασύλου της ή η Επιτροπή έκρινε ότι η πίεση αυτή θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τα δικαιώματα των αιτούντων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι από τις σχετικές διαβουλεύσεις στο εσωτερικό των οργάνων, όσον αφορά την αναθεώρηση του Κανονισμού Δουβλίνο II, καθώς επίσης, και των οδηγιών για τις συνθήκες υποδοχής και τις διαδικασίες ασύλου, προκύπτει ότι κανένα από τα βόρεια κράτη, εκτός των

τεσσάρων νοτίων χωρών (Μάλτα, Ελλάδα, Κύπρος, Ιταλία) δεν επιθυμούν να αλλάξει η βασική επιλογή του Κανονισμού, εξαιτίας της οποίας επιβαρύνονται τα παραπάνω κράτη ως κύρια πύλη πρώτης εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα κράτη μέλη του Νότου, επικαλούμενα το άρθρο 80 της ΣΛΕΕ, ζήτησαν τη λήψη μέτρων με σκοπό μια πιο ισοβαρή κατανομή των αιτημάτων, η οποία θα συνεπαγόταν και την αποφόρτιση του εθνικού συστήματος ασύλου τους. Παρά τις προσπάθειες της Επιτροπής να αποφορτίσει τα εν λόγω κράτη μέλη, η απροθυμία των αιτούντων άσυλο να υποβάλουν σε αυτές το αίτημα τους, προκειμένου να μεταβούν σε κάποια από τις ισχυρότερες οικονομικές χώρες του Βορρά, οδήγησε σε σοβαρά προβλήματα ως προς την εκτελεστική διαδικασία του Κανονισμού.

Η εισαγωγή του Μηχανισμού Έγκαιρης Προειδοποίησης, Προετοιμασίας και Διαχείρισης Κρίσεων, όπως έχει ήδη αναφερθεί και παραπάνω, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι αποτέλεσε μία συμβιβαστική λύση μεταξύ του αιτήματος των νότιων χωρών, να αλλάξει ο κανόνας της εξέτασης του αιτήματος από το πρώτο κράτος εισόδου, της πρότασης της Επιτροπής να αναστέλλεται ο Κανονισμός σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών και του αιτήματος των βόρειων χωρών να μην αλλάξει τίποτα. Ο νέος αυτός μηχανισμός (άρθρο 33) έρχεται να καλύψει το κενό που υπάρχει σχετικά με τις χώρες που δέχονται ιδιαίτερες πιέσεις στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Η δυναμική του εν λόγω μηχανισμού δεν θα μπορούσε να αμφισβητηθεί, με την προϋπόθεση να λάβει κανείς υπόψη του, ότι πράγματι συνεισφέρει στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση ο μη δεσμευτικός χαρακτήρας για το κράτος να συμμορφωθεί με τις συστάσεις της Επιτροπής και να καταρτίσει Σχέδιο Προληπτικής Δράσης και Σχέδιο Δράσης Διαχείρισης των Κρίσεων δεν αφήνει πολλά περιθώρια ελπίδας και προοπτικών.

Αναφορικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι ο Κανονισμός Δουβλίνο III έχει μεριμνήσει σημαντικά για πληθώρα ζητημάτων, σε αντιδιαστολή με τον προκάτοχό του. Παρόλα αυτά, εντοπίζονται μελανά σημεία και σε αυτή την περίπτωση, καθώς, όπως αναφέρεται στο άρθρο 28 προβλέπεται η δυνατότητα κράτησης του αιτούντος άσυλο ως εξαίρεση και μόνο σε περίπτωση «σημαντικού κινδύνου διαφυγής» εφόσον, πρώτον, γίνεται εξατομικευμένη αξιολόγηση της υπόθεσης, δεύτερον, τηρείται η αρχή της

αναλογικότητας και τρίτον, είναι αδύνατο να εφαρμοσθούν κατά τρόπο αποτελεσματικό λιγότερο δυσβάσταχτα εναλλακτικά μέτρα.

Ακόμη, όπως χαρακτηριστικά, διατυπώνει το ΔΕΕ, ορμώμενη από περίπτωση απόφασης για ασυνόδευτους ανήλικους³¹, εφόσον σκοπός των διατάξεων του Κανονισμού είναι το μείζον συμφέρον του ανήλικου και καθώς και όλο το σύστημα του Κανονισμού Δουβλίνο II αποβλέπει στον ταχύτερο προσδιορισμό του υπεύθυνου κράτους, τότε είναι προτιμότερο να αποφεύγονται άσκοπες και χρονοβόρες μετακινήσεις και άρα υπεύθυνο κράτος να εξετάσει την αίτηση είναι το κράτος στο οποίο βρίσκεται ο ανήλικος, αμέσως μετά την υποβολή της αίτησης. Ο Κανονισμός Δουβλίνο III δεν ενσωμάτωσε αυτή την σημαντική απόφαση, αν και εκδόθηκε λίγες μέρες πριν την υιοθέτηση του «Δουβλίνου III»³². Πάντως, έχοντας επηρεαστεί από αυτή η Επιτροπή, έχει κάνει πρόταση για νέα τροποποίηση του Κανονισμού, προκειμένου να ενσωματωθεί αυτή η νομολογία³³.

Οι παθογένειες που ο Κανονισμός Δουβλίνου III παρουσιάζει κατά την εφαρμογή του, καθώς επίσης και η σφοδρή αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, οδήγησε την Επιτροπή να καταθέσει προτάσεις αναθεώρησης του Κανονισμού την 06^η Μαΐου 2015. Οι προτάσεις αυτές αφορούσαν στον σχεδιασμό δύο εναλλακτικών λύσεων. Η πρώτη εναλλακτική λύση ήταν περισσότερο ήπιας μορφής, δεδομένου ότι διατηρούσε τις βασικές αρχές του Κανονισμού Δουβλίνο III, εισάγοντας ωστόσο νέες διατάξεις με σκοπό να θεσπιστεί μια δικαιότερη και πιο ισοβαρής κατανομή των αιτήσεων ασύλου μεταξύ των κρατών μελών. Αντιθέτως, η δεύτερη εναλλακτική λύση αφορά στην ριζική αναθεώρηση των διατάξεων του Κανονισμού, κύριος άξονας της οποίας θα είναι η κατάργηση του κριτηρίου της χώρας πρώτης εισόδου για τον καθορισμό του αρμόδιου κράτους μέλους για την εξέταση του αιτήματος και η εισαγωγή νέων κριτηρίων, όπως το ΑΕΠ των κρατών μελών, τα υφιστάμενα ποσοστά ανεργίας τους, ο πληθυσμός τους κ.α..

³¹ MA, BT, DA/Hv. Βασιλείου 48: τρεις ασυνόδευτους ανήλικους, δύο πολίτες Ερυθραίας και έναν πολίτη Ιράκ, οι οποίοι ζήτησαν άσυλο στο Ην. Βασίλειο, ενώ είχαν προηγουμένως υποβάλει αίτηση και σε άλλα κράτη, οι δύο πρώτοι στην Ιταλία και ο τρίτος στην Ολλανδία. Επειδή υπεύθυνα να εξετάσουν την αίτηση προσδιορίστηκαν τα κράτη πρώτης εισόδου, οι ανήλικοι άσκησαν προσφυγή στα δικαστήρια και κατόπιν υποβολής σχετικού προδικαστικού ερωτήματος, το ΔΕΕ ερμήνευσε το άρθρ. 6§2 του Καν. πέρα από το γράμμα του κανόνα δικαίου εμμένοντας κυρίως στον σκοπό του, ενώ για πρώτη φορά προέβη σε ερμηνεία παραγώγου δικαίου με βάση το άρθρ. 24§2 ΧΘΔΕΕ

³² Μπαξεβάνης Χ., *Κανονισμός Δουβλίνο III, Ασυνόδευτος ανήλικος και προσδιορισμός του «υπεύθυνου κράτους»*. Πρόσφατες εξελίξεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και νομολογίας, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, 2013, σελ. 359-370.

³³ Άρθρο 8, παράγραφος 4 του Κανονισμού Δουβλίνο III.

1.5 ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟ

1.5.1 Κανονισμός αριθ. 2725/2000 του Συμβουλίου της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με τη θέσπιση του «EURODAC»

Το EURODAC αποτελεί ένα σύστημα που συμβάλει στην ταυτοποίηση των αιτούντων άσυλο, αλλά και των παράνομων μεταναστών, συμβάλλοντας θετικά με αυτόν τον τρόπο τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, πρόκειται για ένα σύστημα, όπου συλλέγονται τα δακτυλικά αποτυπώματα των υπηκόων τρίτων χωρών και μέσα από την σύγκριση, οι αρχές δύνανται να δουν αν έχει υποβληθεί σε άλλο κράτος μέλος αίτηση ασύλου ή αν κάποιος έχει εισέλθει παράνομα στην χώρα.

Το εν λόγω σύστημα, συνέβαλε σημαντικά στο πλαίσιο εφαρμογής του Κανονισμού Δουβλίνο II. Κατά την εκτελεστική διαδικασία, εκτός από τα δακτυλικά αποτυπώματα, συλλέγονται στοιχεία, όπως η χώρα καταγωγής, το φύλο του υπηκόου τρίτης χώρας, ο τόπος και η ημερομηνία υποβολής αίτησης ασύλου ή η σύλληψη του υπηκόου τρίτης χώρας (σε περίπτωση μη νόμιμης εισόδου), ο αριθμός αναφοράς, η ημερομηνία λήψης των δακτυλικών αποτυπωμάτων και η ημερομηνία μεταφοράς των στοιχείων του ατόμου στην κεντρική μονάδα.

Για τους αιτούντες άσυλο, τα στοιχεία που συλλέγονται παραμένουν στο σύστημα EURODAC για δέκα έτη, ενώ για τους παράνομους μετανάστες, οι οποίοι συλλαμβάνονται, παραμένουν για διάστημα δύο ετών. Σε περίπτωση που αποκτήσουν άδεια παραμονής ή την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή έχουν εγκαταλείψει το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τότε τα στοιχεία αυτά διαγράφονται.

1.5.2 Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για το ζήτημα των προσφύγων

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) υπεγράφη τη 12^η Δεκεμβρίου 1948. Όπως ορίζεται στο άρθρο 14, παρ.1 της

Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κάθε άτομο που καταδιώκεται, έχει δικαίωμα να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες³⁴. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί πως παρά τα όσα προβλέπονται από το εν λόγω άρθρο, το δικαίωμα του ασύλου είναι δικαίωμα του κράτους και η χορήγησή του συνιστά μια μονομερή προστατευτική πράξη του κράτους και ένα φυσικό προνόμιο της κυριαρχίας του. Στο ίδιο άρθρο, στην παρ.2, χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «*Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί κανείς να το επικαλεστεί, σε περίπτωση δίωξης για πραγματικό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ*». Πρόκειται για ένα κείμενο που παρά το μη δεσμευτικό του χαρακτήρα, χαρακτηρίζεται από αδιαμφισβήτητη δυναμική και θεωρείται ότι αποτελεί πλέον μέρος τόσο του διεθνούς, όσο και εθνικού δικαίου. Με άλλα λόγια, παρά τις προθέσεις, τα ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου παραμένουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών. Το άσυλο είναι εγχώριο ζήτημα αποκλειστικής αρμοδιότητας των κρατών ακόμα και εκείνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Mierwa , 2013).

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) το οποίο υπεγράφη το 1966, υιοθετήθηκε το 1966 από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και επικυρώθηκε από την Ελλάδα μόλις το 1997, με το νόμο Ν. 2462/1997. Το άρθρο 7, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως το σημαντικότερο, καθώς δια μέσω αυτού ορίζεται ρητά η απαγόρευση υποβολής του οποιουδήποτε σε βασανιστήρια ή σε εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με την *αρχή του non-refoulement*, δηλαδή της μη επαναπροώθησης, αναδεικνύεται σε σημαντική εγγύηση προστασίας των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο (Σιταρόπουλος, 1997).

Ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) του 1950. Πολλά από τα άρθρα της εν λόγω Σύμβασης αγγίζουν ζητήματα σχετικά με την αντιμετώπιση των προσφύγων και των αιτούντων ασύλου (Langford, 2013). Ειδικότερα, στο άρθρο με το άρθρο 12 που αφορά το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής, προστατεύεται το δικαίωμα της οικογένειας για πρόσφυγες που διαμένουν στις χώρες υποδοχής τους, ενώ στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ θεσπίζεται το δικαίωμα και η γενικότερη διαδικασία της προσφυγής για

³⁴ Για την Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, βλ. <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>

παραβιάσεις περιεχομένου της παραπάνω σύμβασης ή πρωτοκόλλων της (Lanvrysen, 2012). Η ΕΣΔΑ αποτέλεσε κύριο εργαλείο του Συμβουλίου της Ευρώπης, ενώ κυρώθηκε από την ελληνική έννομη τάξη με το νόμο Ν. 2329/1953. Στην πορεία προσαρτήθηκαν σε αυτή δεκατέσσερα πρωτόκολλα. Ενδεικτικά, αξίζει να αναφερθεί ότι η ΕΣΔΑ υπερισχύει κάθε άλλης αντίθετης διάταξης νόμου³⁵. Αξίζει ακόμη να αναφέρουμε μερικά σημαντικά κείμενα που έχουν υιοθετηθεί και είναι τα ακόλουθα:

- Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (1961), ο οποίος αναθεωρήθηκε το 1996.
- Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (1987) και τα Πρωτοκόλλα της (1993).
- Η Σύμβαση για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (1995).

Όσον αφορά την προστασία των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, αυτή επεκτείνεται με τη νομολογία πλέον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Δια μέσου αυτής της νομολογίας ορίζονται με σαφήνεια και ακρίβεια τα δικαιώματα που χρήζουν προστασίας. Τέλος, με βάση το άρθρο 39 του ΕΔΔΑ, ο πρόσφυγας ή ο αιτών άσυλο, ο οποίος κινδυνεύει με επαναπροώθηση, χωρίς να παρέχεται η δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων, δύναται να προβεί σε Ασφαλιστικά Μέτρα (Interim Measures). Παράλληλα, το άρθρο 39 προβλέπει, πλην άλλων, δυνατότητα υποβολής αιτήματος αναστολής εντολών απομάκρυνσης, με στόχο την αποτροπή άμεσης βλάβης. Σε περίπτωση, μη τήρησης της απόφασης περί ασφαλιστικών μέτρων από πλευράς του εκάστοτε κράτους μέλους, αυτομάτως αυτό συνεπάγεται την παραβίαση του άρθρου 34 της ΕΣΔΑ³⁶.

Ένα ακόμη ιδιαίτερης σημασίας διεθνές κείμενο είναι η Διακήρυξη για το Εδαφικό Άσυλο που υπεγράφη το 1967. Πρόκειται για ένα διεθνές κείμενο μη συμβατικού χαρακτήρα, το οποίο υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και χαράσσει μια γενική πολιτική που τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υποχρεωμένα να ακολουθήσουν. Στόχος της Διακήρυξης είναι η ανάπτυξη ενός συστηματικού πλαισίου επεξεργασίας ζητημάτων ασύλου και η επίτευξη διεθνούς

³⁵ Ματθία Σ., Κτιστάκη Γ., Σταυρίτη Α., Στεφανάκη Κ. (2006). «Η Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη, με βάση τη νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου», Σύλλογος Αθηνών, Αθήνα, σ.26-28.

³⁶ Βλ. https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

συνεργασίας και σύγκλισης, αναφορικά με θέματα που προκύπτουν στον εν λόγω τομέα. Στο πλαίσιο του άρθρου 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΟΔΔΑ) τονίζεται ακόμη μια φορά πως η χορήγηση ασύλου εναπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του εκάστοτε κράτους υποδοχής, ενώ εισάγει επιπλέον σημαντικές ρυθμίσεις, όπως αυτή του άρθρου 1, παράγραφος 1, η οποία αποκλείει από το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου τους εγκληματίες κατά της ειρήνης και της ανθρωπότητας, του άρθρου 2, παράγραφος 2 το οποίο προβλέπει το πνεύμα διεθνούς αλληλεγγύης που απαιτείται στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, αλλά και του άρθρου 4 που αναφέρεται σε όσους δραστηριοποιούνται κατά των σκοπών του ΟΗΕ (UN General Assembly, 1967).

1.6 Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗ

1.6.1 Διεθνές Συμβατικό Δίκαιο

Η είσοδος και η διαμονή, στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα σημεία τόσο της διεθνούς όσο και της ευρωπαϊκής πολιτικής, καθώς πρόκειται για έναν από τους κυριότερους – αν όχι τον κυριότερο- τρόπους νόμιμης μετανάστευσης υπηκόων τρίτων χωρών. Η μετανάστευση για λόγους οικογενειακής επανένωσης κατέχει κυρίαρχο ρόλο τόσο σε κράτη όπως ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες³⁷ όσο και σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πλαίσιο της προστασίας της οικογενειακής ενότητας, σκοπός είναι να επιτευχθεί τόσο η οικογενειακή επανένωση μελών των οποίων οι οικογενειακοί δεσμοί προϋπήρχαν στη χώρα καταγωγής, όσο και η δημιουργία οικογένειας, όταν οι δεσμοί αναπτύσσονται πριν ή και μετά την είσοδο του εκάστοτε υπηκόου τρίτης χώρας στη χώρα υποδοχής.

Στο σημείο αυτό, άξια μνείας είναι και η περίπτωση της Ελλάδας, η πολιτική της οποίας βασίζεται στη διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Όπως υποστηρίζει η Μαρκάδα (2010), η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου³⁸ που ψηφίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948 (Universal Declaration of Human Rights) και τα Διεθνή Σύμφωνα του 1966³⁹, για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα [International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)] και για τα

³⁷ Κράτη μέλη του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης – ιδρύθηκε το 1961).

³⁸ Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ψηφίστηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10.12.1948, η οποία ρητά αποδέχεται τη σύγχρονη αντίληψη περί κοινωνικής ασφάλειας και εγγύαται τα βασικά δικαιώματα ανεξαρτήτως ιθαγένειας

³⁹ Τα Σύμφωνα αναγνωρίζουν και ορίζουν με πολλές λεπτομέρειες τα πιο πολλά από τα δικαιώματα που αναφέρονται στην Οικουμενική Διακήρυξη και καταλαμβάνονται επίσης με μερικά επιπρόσθετα δικαιώματα. Κάθε Σύμφωνο διαλαμβάνει επίσης την ίδρυση ενός μηχανισμού διά μέσου του οποίου τα σώματα των Ηνωμένων Εθνών επιβλέπουν την εφαρμογή των προστατευομένων δικαιωμάτων από τις Χώρες μέλη. Μια Επιτροπή για Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, έχει εγκαθιδρυθεί από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, ώστε να επιθεωρεί την πρόοδο των συμβαλλομένων Χωρών μερών στην εφαρμογή του Συμφώνου σε Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα. Η εφαρμογή του Αστικού και Πολιτικού Συμφώνου είναι στα χέρια ενός άλλου σώματος από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά/Μορφωτικά Δικαιώματα [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)] αναγνωρίζουν ότι η οικογένεια αποτελεί το φυσικό και θεμελιώδες στοιχείο της κοινωνίας και ως εκ τούτου δικαιούται προστασίας και βοήθειας εκ μέρους της κοινωνίας και των κρατών. Τα δύο ανωτέρω Διεθνή Σύμφωνα υιοθετήθηκαν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών τον Δεκέμβριο του 1966 και τέθηκαν σε εφαρμογή και τα δύο το 1976. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ Α/25/1997) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά/Μορφωτικά Δικαιώματα κυρώθηκε με το Ν. 1532/1985 (ΦΕΚ Α/25/1985).

Επιπροσθέτως, όπως ρητά ορίζεται από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία υιοθετήθηκε την 20^η Νοεμβρίου 1989 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, πρωταρχική μέριμνα αποτελεί ο μη διαχωρισμός παιδιών από τους γονείς τους. Η ανωτέρω σύμβαση επικυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο Ν.2101/1992 (ΦΕΚ 92/2.12.92). Σε αυτή τη βάση, κάθε αίτηση αναχώρησης από ή εισόδου σε μία χώρα για λόγους οικογενειακής επανένωσης πρέπει να εξετάζεται με θετικό πνεύμα, με ανθρωπισμό και επιμέλεια. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν το παιδί, το συμφέρον του πρέπει να αποτελεί πρωταρχική μέριμνα⁴⁰.

1.6.2 Ευρωπαϊκό Συμβατικό Δίκαιο

Η οικογενειακή ενότητα προστατεύεται από τη Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη το 1950⁴¹. Χαρακτηριστικά, στο άρθρο 8, παράγραφος 1, ορίζεται ότι:

⁴⁰ *Ε. Σταυρουλάκη*, Σκέψεις σχετικά με το νομολογιακό ενδιαφέρον της υπ' αριθ. 08ΡΑ01546/26-06-09 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου του Παρισιού στην ελληνική έννομη τάξη, Επιθεώρηση Μεταναστευτικού Δικαίου 2009, αρ. τεύχους 4, σ. 22-26.

⁴¹ Ο ενωσιακός νομοθέτης, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, όρισε στο άρθρο 6 ΣυνθΕΕ ότι: «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτά κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4-11-1950 και όπως προκύπτουν από τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

«Κάθε πρόσωπο δικαιούται σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. Κατά την άσκηση του δικαιώματος τούτου, δεν επιτρέπεται επέμβαση από πλευράς των δημοσίων αρχών, εκτός εάν η επέμβαση αυτή προβλέπεται από το νόμο και αποτελεί μέτρο, το οποίο, σε μια δημοκρατική κοινωνία είναι αναγκαίο, για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια ασφάλεια, την οικονομική ευημερία της χώρας, την προάσπιση της τάξεως και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας και της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και άλλων ελευθεριών»⁴².

Επιπροσθέτως, δεν θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον οποίο η προστασία της οικογένειας κατέχει πρωτεύοντα ρόλο. Πιο συγκεκριμένα, όπως ορίζει το άρθρο 7, περί σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, κάθε άτομο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του. Αντιστοίχως, στο άρθρο 9 διασφαλίζεται το δικαίωμα γάμου και ίδρυσης οικογένειας, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκηση τους, ενώ τέλος στο άρθρο 33 του Χάρτη, περί αλληλεγγύης, η οικογένεια απολαμβάνει νομική, οικονομική και κοινωνική προστασία.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, η προστασία της οικογένειας εκλαμβάνεται και προωθείται ως ένα ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα, ενώ το εκάστοτε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υιοθετεί τις ανωτέρω πολιτικές, με βάση τις εθνικές του υποχρεώσεις και δεσμεύσεις. Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένο και ως εκ τούτου, ο διακρατικός χαρακτήρας του δικαιώματος αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο. Υπό το πρίσμα αυτό, τα κράτη υποχρεούνται να υιοθετούν και να εφαρμόζουν τις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις, προκειμένου να διαφυλάσσεται και να διευκολύνεται η οικογενειακή επανένωση υπηκόων τρίτων χωρών.

⁴² *«Πάν πρόσωπο δικαιούται εις σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων».*

1.6.3 Η οικογενειακή επανένωση στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύμφωνα με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΚ), όλα τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να προάγουν και να διασφαλίζουν το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, τελώντας όλες τις απαραίτητες ενέργειες από πλευράς τους, όπως ρητά ορίζεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1 της ΕΣΔΑ. Μόνο σε περίπτωση που θίγεται η δημόσια τάξη και ασφάλεια του κράτους μέλους, αυτό έχει το δικαίωμα να μη νομιμοποιήσει την παραμονή του αιτούντα. Αντιστοίχως, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) συγκλίνει νομολογικά με το ΔΕΚ, αναφορικά με το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, με τη διαφορά ότι το πρώτο, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να μεριμνούν για τη διασφάλιση της οικογενειακής ενότητας, με σκοπό την υπεράσπιση του βέλτιστου συμφέροντος των προστατευόμενων τέκνων, ενώ το δεύτερο, συνιστά στα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη τους το συμφέρον των τέκνων, κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του αιτήματος οικογενειακής επανένωσης⁴³.

Επιπλέον, και η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία κυρώθηκε το 1997, τίθεται υπέρ της οικογενειακής επανένωσης υπηκόων τρίτων χωρών. Τέλος, όπως ορίζεται από το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, η διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και η οικονομική ανάπτυξη, που αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της μεταναστευτικής πολιτικής και εξαρτώνται άμεσα από την επιτυχή ή μη ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στις νέες τους πατρίδες, υπό το πρίσμα ότι η ύπαρξη σταθερών οικογενειακών κοινοτήτων αποτελεί προϋπόθεση, ώστε να μπορούν οι μετανάστες να συνεισφέρουν στην κοινωνία ως ενταγμένα μέλη της.

Το ΕΔΔΑ, ως το πλέον αρμόδιο για τον έλεγχο εφαρμογής της ΕΣΔΑ, αποδέχεται ότι το αμοιβαίο όφελος που προκύπτει για τα μέλη της οικογένειας από τη συνύπαρξή τους, αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής. Κατά συνέπεια, οιαδήποτε κρατική παρέμβαση, η οποία συνεπάγεται την παρεμπόδιση της συνύπαρξης αυτής, δεν είναι αποδεκτή κατά το άρθρο 8 της Σύμβασης και ως εκ τούτου, θα πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς με βάση την παράγραφο 2 του ανωτέρω άρθρου.

⁴³ Βλ. Υπόθεση M. Carpenter - ΔΕΚ (C 60/00)

Το ΕΔΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη και τα κριτήρια διαμόρφωσης της μεταναστευτικής πολιτικής του εκάστοτε κράτους μέλους έχει προχωρήσει στη θέσπιση τριών αρχών, βάσει των οποίων θα πρέπει να αξιολογείται το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση. Αναλυτικότερά, αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Όπως προκύπτει από το διεθνές δίκαιο, η εκάστοτε χώρα της Ένωσης διατηρεί το δικαίωμα να ελέγχει την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός της.
- Η δυνατότητα εισόδου αλλοδαπών στο έδαφος ενός κράτους μέλους εξαρτάται από την κατάσταση του πρώτου, αλλά και από το γενικό συμφέρον.
- Το άρθρο 8 της Σύμβασης, αναφορικά με τη μετανάστευση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ότι επιβάλλει σε ένα κράτος μέλος την υποχρέωση αυτό να δέχεται και να σέβεται την επιλογή των συζύγων, αναφορικά με την κοινή τους κατοικία και ως εκ τούτου να επιτρέπει την οικογενειακή επανένωση.

Στο επίκεντρο τίθεται η ανάγκη για την υιοθέτηση μιας ενιαίας και δυναμικής πολιτικής για την κοινωνική ένταξη των υπηκόων από τρίτες χώρες, με σκοπό να διασφαλίζεται η δίκαιη μεταχείρισή τους, αλλά και να ορίζεται το καθεστώς των δικαιωμάτων τους. Ακόμη, στο πλαίσιο υιοθέτησης μιας ισχυρής πολιτικής, κύριος στόχος είναι να καταπολεμάται κάθε είδος διάκρισης και ξενοφοβίας.

Κατά συνέπεια των ανωτέρων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέθεσε τροποποιητική οδηγία, αναφορικά με την οικογενειακή επανένωση, η οποία προέβλεπε πως δια μέσου της άσκησης του δικαιώματος αυτού, οι αλλοδαποί θα μπορούν να διατηρήσουν την οικογενειακή τους ενότητα, ενώ, ταυτόχρονα, η ένταξη τους στα νέα κράτη μέλη θα ευνοηθεί σημαντικά.

1.6.4 Η Οδηγία (2003/86/ΕΚ) για την οικογενειακή επανένωση

Η Οδηγία που κατατέθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης είχε ως κύριο στόχο να οριστεί ένα κοινό σύστημα κανόνων κι ένα πεδίο εφαρμογής από όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης, στο πλαίσιο άσκησης του δικαιώματος της οικογενειακής επανένωσης από υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν σε αυτά, νόμιμως. Τα κράτη μέλη διατηρούν τη δυνατότητα, η άσκηση του δικαιώματος να ορίζεται με βάση την εθνικές τους νομοθεσίες. Στο πλαίσιο αυτό, έχει παρατηρηθεί ότι πολλά κράτη μέλη είναι ιδιαίτερος αυστηρά, θέτοντας πολλά και περιοριστικά κριτήρια.

Μελετώντας την Οδηγία, αξίζει να αποσαφηνιστούν μερικές βασικές έννοιες, όπως αυτή της *οικογενειακής επανένωσης*, καθώς και του *συντηρούντος προσώπου*. Ειδικότερα, όσον αφορά την πρώτη έννοια, διακρίνονται δυο κατηγορίες:

- Στην πρώτη περίπτωση, ο υπήκοος τρίτης χώρας αιτείται την επανένωση, επιθυμώντας να καλέσει την οικογένεια του να έρθει στο κράτος μέλος εγκατάστασής του.
- Στη δεύτερη περίπτωση, ο υπήκοος τρίτης χώρας επιθυμεί να δημιουργήσει οικογένεια, μετά την είσοδό του στο κράτος μέλος, με υπήκοο τρίτης χώρας που δεν διαμένει σε αυτό, επιθυμώντας να τον καλέσει να εγκατασταθεί.

Αναφορικά τώρα, με την έννοια του συντηρούντος προσώπου, ως τέτοιο λαμβάνεται ο υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει νόμιμα σε ένα κράτος και είτε ο ίδιος είτε τα μέλη της οικογένειάς του υποβάλλουν αίτημα για οικογενειακή επανένωση.

1.6.5 Το περιεχόμενο και η εφαρμογή της Οδηγίας

Όπως χαρακτηριστικά ορίζει το άρθρο 3 της Οδηγίας, προκειμένου να χαρακτηριστεί ένας υπήκοος τρίτης χώρας ως «*συντηρών*», θα πρέπει, αρχικά να διαμένει νόμιμα σε ένα κράτος μέλος, ενώ, παράλληλα, να κατέχει άδειας διαμονής, η οποία θα έχει ισχύ για τουλάχιστον ένα έτος, καθώς επίσης και να υπάρχουν σημαντικές πιθανότητες η διαμονή του να μονιμοποιηθεί. Το ίδιο άρθρο προβλέπει επίσης και ορισμένες περιπτώσεις, κατά τις οποίες η οικογενειακή επανένωση δεν μπορεί να εφαρμοστεί, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των αιτούντων άσυλο, για

τους οποίους εκκρεμεί η έκδοση απόφασης, των δικαιούχων προσωρινής ή επικουρικής προστασίας, ή μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.

Στην παράγραφο 4 του άρθρου 3, διατυπώνεται ρητά ότι:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται υπό την επιφύλαξη ευνοϊκότερων διατάξεων:

- α) διμερών και πολυμερών συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας ή της Κοινότητας και των κρατών μελών της, αφενός, και τρίτων χωρών, αφετέρου,*
- β) του ευρωπαϊκού κοινωνικού χάρτη της 18ης Οκτωβρίου 1961, του αναθεωρημένου ευρωπαϊκού κοινωνικού χάρτη της 3ης Μαΐου 1987 και της ευρωπαϊκής σύμβασης για το νομικό καθεστώς των μεταναστών εργαζομένων της 24ης Νοεμβρίου 1977»⁴⁴.*

Στο άρθρο 4, παρ. 1 της Οδηγίας, γίνεται λόγος για τα επιλέξιμα μέλη της οικογένειας, τα οποία, όπως ορίζεται είναι:

- Ο/Η σύζυγος του συντηρούντος.
- Τα ανήλικα τέκνα του συντηρούντος, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν υιοθετηθεί.
- Τα ανήλικα τέκνα, συμπεριλαμβανομένων των θετών τέκνων του συντηρούντος, όταν ο συντηρών έχει την επιμέλεια και την ευθύνη συντήρησης των τέκνων.

Ακόμη, όπως ορίζει η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου:

«Τα κράτη μέλη μπορούν, με νομοθετική ή κανονιστική πράξη, να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, δυνάμει της παρούσας οδηγίας και υπό την επιφύλαξη της τήρησης των όρων που ορίζονται στο κεφάλαιο IV, των ακόλουθων μελών της οικογένειας:

- α) των εξ αίματος και πρώτου βαθμού ανιόντων του συντηρούντος ή του/της συζύγου του, εφόσον έχουν την ευθύνη συντήρησής τους και τα άτομα αυτά στερούνται της απαραίτητης οικογενειακής υποστήριξης στη χώρα καταγωγής*

⁴⁴ Για τα άρθρα της Οδηγίας 2003/86/EK, βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32003L0086>.

β) των ενήλικων άγαμων τέκνων του συντηρούντος ή του/της συζύγου του, εφόσον αυτά δεν μπορούν αντικειμενικά να καλύψουν τις ανάγκες τους λόγω της κατάστασης της υγείας τους»⁴⁵.

Τα κράτη μέλη της Ένωσης διατηρούν το δικαίωμα για επιβολή επιπρόσθετων όρων, όπως ο καθορισμός ελάχιστης ηλικίας για τον συντηρούντα και τη σύζυγο. Τον όρο αυτόν φαίνεται πως χρησιμοποιούν τα περισσότερα κράτη μέλη, στο πλαίσιο αποφυγής των εξαναγκαστικών γάμων.

Η Οδηγία περιλαμβάνει ακόμη, εκτός από τη σύζυγο, το πρόσωπο με το οποίο συμβιώνει σε ελεύθερη σχέση, συμπεριλαμβανομένου του συντρόφου του ιδίου φύλου, η οποία όμως εφαρμόζεται μόνο στα κράτη μέλη, στα οποία η κατάσταση των άγαμων ζευγαριών εξομοιώνεται νομικά με εκείνη των έγγαμων.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας, σε περίπτωση που ο αιτών έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιτρέψουν την είσοδο και διαμονή των μελών της οικογενείας του, χωρίς να είναι απαραίτητη προϋπόθεση η συντήρησή τους από τον αιτούντα.

Παράλληλα, εκτός από τα ανωτέρω υποχρεωτικά κριτήρια, η Οδηγία προβλέπει και κάποιους προαιρετικούς όρους, η τήρηση των οποίων εξαρτάται από την εθνική πολιτική του εκάστοτε κράτους μέλους. Πιο συγκεκριμένα, όπως ορίζει το άρθρο 7, παρ. 1, εδ. α, ο αιτών ίσως χρειαστεί να προσκομίσει αποδεικτικά κατάλληλης κατοικίας, ενώ όπως ορίζεται στην ίδια παράγραφο, εδ. β, πιθανή είναι και η προσκόμιση ασφάλισης ασθενοείας. Επιπλέον, σύμφωνα με τα όσα ορίζει το παρόν άρθρο στην παράγραφο 2, εδ. γ, είναι εξίσου πιθανό, το κράτος μέλος να ζητήσει την υποβολή αποδεικτικών περί σταθερών ή τακτικών οικονομικών πόρων, ικανών να συντηρήσουν τόσο τον αιτούντα, όσο και τα μέλη της οικογένειάς του. Κλείνοντας, όπως ορίζεται από το άρθρο 8, παρ. 1, οι προαιρετικοί αυτοί όροι μπορεί να αφορούν σε μια περίοδο ελάχιστης διαμονής του αιτούντος στην επικράτεια του κράτους μέλους, ενώ σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του προηγούμενου άρθρου (άρθρο 7), το κράτος μέλος ενδέχεται να απαιτήσει από τους υπηκόους των τρίτων χωρών να συμμορφωθούν με μέτρα ενσωμάτωσης, σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο.

⁴⁵ Άρθρο 4, παρ.2, της Οδηγίας, βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32003L0086>

Άξια μνείας είναι η διάταξη του άρθρου 12 της Οδηγίας⁴⁶, που αφορά τους πρόσφυγες, σύμφωνα με την οποία, τα κράτη μέλη της Ένωσης δεν απαιτούν από τον πρόσφυγα ή/και το μέλος ή τα μέλη της οικογένειάς του/της να προσκομίσει, προκειμένου για αιτήσεις που αφορούν τα μέλη της οικογένειας, αποδεικτικά στοιχεία για το ότι ο πρόσφυγας πληροί τις προϋποθέσεις, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 7.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη διατηρούν το δικαίωμα να απαιτούν από τον πρόσφυγα να πληροί τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, σε περίπτωση που η αίτηση οικογενειακής επανένωσης δεν υποβλήθηκε εντός τριών μηνών από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Τέλος, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να έχει διαμείνει στο έδαφός τους για ορισμένο χρονικό διάστημα, προτού επιτραπεί στο μέλος ή στα μέλη της οικογένειάς του/της να επανενωθούν μαζί του/της.

Κλείνοντας το παρόν κεφάλαιο, αξίζει να σταθούμε στο γεγονός ότι η Οδηγία δεν αναφέρεται σε μέλη οικογένειας πολιτών της Ένωσης, αλλά ούτε και σε αιτούντες άσυλο ή αιτούντες προσωρινή ή επικουρική προστασία, κάτι που συνιστά την τροπολογία του περιεχομένου της Οδηγίας.

⁴⁶ Για άρθρο 12 της Οδηγίας 2003/86/EK, βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32003L0086>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

2.1 Θεωρητικό Πλαίσιο Μεθοδολογίας και Ερωτήματα της Έρευνας

Στο πλαίσιο μελέτης της διαδικασίας της οικογενειακής επανένωσης, κρίθηκε σκόπιμο, εκτός από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, να ερευνηθεί η οπτική εργαζόμενων τόσο νομικών όσο και κοινωνικών επιστημόνων στην Ελλάδα, οι οποίοι ειδικούνται σε υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης κυρίως προσφυγικού πληθυσμού. Στόχος είναι να επιτευχθεί η αποτύπωση της δικής του εμπειρίας, σε ότι αφορά το εν λόγω δικαίωμα, αναφορικά με τις διαδικασίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν από πλευράς τους, τα στάδια της νομικής υποστήριξης που παρέχουν στους αιτούντες οικογενειακής επανένωσης, τις δυσκολίες ή ακόμη και τις ελλείψεις που προκύπτουν, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο επιλέγουν κάθε φορά να τις διαχειριστούν.

Για την καλύτερη κατανόηση των βιωμάτων των εργαζομένων, η μελέτη θα διεξαχθεί δια μέσου μιας ποιοτικής ερευνητικής διαδικασίας. Η ποιοτική έρευνα, που επιλέγεται για την παρούσα εργασία, σκοπό έχει να εξετάσει σε βάθος την οπτική των δρώντων υποκειμένων.

Για την ορθότερη διεξαγωγή της έρευνας, ακολουθεί η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, τα οποία κρίνονται απαραίτητα, καθώς μέσω αυτών συγκεκριμενοποιείται το πεδίο και οι θεματικές που πρόκειται να ερευνηθούν. Η ανάγκη για τη βαθύτερη κατανόηση της εμπειρίας των εργαζομένων, αλλά και των αντιλήψεων τους, όσον αφορά ένα εξαιρετικά ευαίσθητο ζήτημα που καλούνται να υπερασπιστούν, όπως είναι αυτό της προστασίας της οικογένειας, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για υπηκόους τρίτων χωρών, οδήγησαν στη δημιουργία και ανάπτυξη των ερωτημάτων τη έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, αυτά παρατίθενται παρακάτω:

- *Η διερεύνηση του τρόπου βίωσης, από πλευράς των εργαζόμενων νομικών, των παθογενειών που παρουσιάζει η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης.*

- *Ο τρόπος διαχείρισης των υποθέσεων από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας.*
- *Ο τρόπος αντίληψης του αντίκτυπου των δυσκολιών επί της διαδικασίας στη ζωή των αιτούντων οικογενειακή επανένωση.*

Τα ερωτήματα της έρευνας ή αλλιώς τα ερευνητικά ερωτήματα συμβάλουν στο να εκπληρωθεί με επιτυχία ο ερευνητικός στόχος. Ωστόσο, κρίνεται σημαντικό να επισημανθεί ότι καθώς η ποιοτική έρευνα είναι μια ευέλικτη και συνεχώς, μετασχηματιζόμενη διαδικασία, τα ερευνητικά ερωτήματα μπορούν να μετασχηματιστούν και να επαναδιατυπωθούν κατά τη διάρκεια, όταν ο ερευνητής αρχίσει να διαμορφώνει άποψη για το εξεταζόμενο φαινόμενο μέσα από την παραγωγή και ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων στο πεδίο της έρευνας (Τσιώλης, 2014).

Η επιλογή της ποιοτικής έρευνας ως καταλληλότερης για τη διεξαγωγή της παρούσας εργασίας προκύπτει από το ότι οι ποιοτικές μέθοδοι εφαρμόζονται σε ερευνητικά εγχειρήματα και προσεγγίσεις που έχουν ως βασικό στόχο τη διερεύνηση ποιοτήτων, και πιο συγκεκριμένα κοινωνικών ποιοτήτων (Ιωσηφίδης, 2003). Με άλλα λόγια έχουν στόχο την αποκάλυψη σχέσεων και συσχετίσεων ανάμεσα σε κοινωνικά υποκείμενα και κοινωνικές ομάδες, την περιγραφή, την ανάλυση και κατανόηση κοινωνικών διαδικασιών, τη διατύπωση ή αναδιατύπωση υποθέσεων και θεωρητικών θέσεων για το κοινωνικό γίνεσθαι και τη διακρίβωση κοινωνικών σχέσεων, θέσεων και ρόλων (Ιωσηφίδης, 2003). Χρήσιμο κρίνεται στο σημείο αυτό, να ανατρέξουμε σε αυτό που ο Tuckman (1972) είχε αναφέρει, υποστηρίζοντας ότι η συνέντευξη ορίζεται ως η δυνατότητα «εισόδου» στο τι διαδραματίζεται στο μυαλό του υποκειμένου.

Όπως θα δούμε στην επόμενη ενότητα, η εν λόγω έρευνα βασίστηκε στη διεξαγωγή συνεντεύξεων, για τα είδη των οποίων, γίνεται λόγος παρακάτω. Δεδομένου ότι οι συνεντεύξεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των ποιοτικών μεθόδων, διαφέρουν από τις συνεντεύξεις δημοσιογραφικού τύπου, αξίζει στο σημείο αυτό να τονίσουμε ότι κύριος στόχος είναι να διερευνηθούν σε βάθος ζητήματα που θα απαντούν στο «γιατί συμβαίνει κάτι» και όχι μόνο, στο «τι συμβαίνει». Με άλλα λόγια, διερευνώνται στα βαθύτερα αίτια που προκαλούν μια κατάσταση.

Στην επόμενη ενότητα, ακολουθεί η μεθοδολογία της έρευνας, η οποία πραγματοποιήθηκε με τη διεξαγωγή συνεντεύξεων.

2.2 Μεθοδολογία της έρευνας

Οι συνεντεύξεις αποτελούν βασικό εργαλείο της ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Σκοπός τους είναι να εμβαθύνουν και να επιτρέψουν στον ερευνητή να διερευνήσει σε βάθος και να αντλήσει πληροφορίες σχετικά με τις απόψεις, τις σκέψεις, τις εμπειρίες και τα συναισθήματα των συμμετεχόντων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Ιωσηφίδης (2003) μερικά από τα πλεονεκτήματα της μεθόδου των συνεντεύξεων είναι:

- Η συνέντευξη επιτρέπει στον ερευνητή να αντλήσει πληροφορία σε βάθος ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τη διερεύνηση πολύπλοκων κοινωνικών διαδικασιών, συμπεριφορών, στάσεων, αξιών και αντιλήψεων.
- Η συνέντευξη προϋποθέτει την αμεσότητα της σχέσης μεταξύ του ερευνητή και του ερωτώμενου και μπορεί να οδηγήσει στη διερεύνηση θεμάτων που δεν είχαν προκαθοριστεί από πριν, μεταβάλλοντας ή τροποποιώντας πολλές φορές ακόμη και το ίδιο το αρχικό ερευνητικό πλαίσιο.
- Η συνέντευξη επιτρέπει στον ερευνητή να κατανοήσει κοινωνικές συμπεριφορές, στάσεις και αντιλήψεις των ερωτωμένων, δηλαδή να δει τον κοινωνικό κόσμο και τα κοινωνικά φαινόμενα μέσα από τις εμπειρίες και τα «μάτια» των κοινωνικών υποκειμένων.

Η συνέντευξη αποτελεί μια ερευνητική διαδικασία που παίρνει πολλές μορφές. Ειδικότερα, διακρίνονται τρία είδη:

- Η δομημένη συνέντευξη
- Η ημι-δομημένη συνέντευξη
- Η μη δομημένη συνέντευξη

Στην παρούσα έρευνα θα ασχοληθούμε με τον τύπο της ημι- δομημένης συνέντευξης, τα πλεονεκτήματά της, καθώς και με τα κριτήρια επιλογής της. Η ημι-δομημένη συνέντευξη χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων αλλά παρουσιάζει πολύ περισσότερη ευελιξία ως προς τη σειρά των ερωτήσεων, ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο και ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση (Ιωσηφίδης, 2003). Όπως αναφέρει ο Smith (1990), η ημι-δομημένη συνέντευξη χρησιμοποιείται κυρίως για να αποκτήσουμε μία λεπτομερή εικόνα για τις πεποιθήσεις, τις στάσεις και τις απόψεις ενός ατόμου για ένα θέμα, γιατί όπως προαναφέρθηκε επιτρέπει στον ερευνητή περισσότερη ευελιξία.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα της ημι- δομημένης συνέντευξης είναι ότι επιτρέπει στον ερευνητή να δομήσει ένα λιγότερο τυποποιημένο πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η συζήτηση- συνέντευξη με τον συμμετέχοντα. Αυτό σημαίνει πως ο ερευνητής έχει επιλέξει τα σημεία που επιδιώκει να καλύψει, αλλά παράλληλα έχει τη δυνατότητα να επιλέγει διαφορετικά «μονοπάτια» κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ανάλογα με την περίπτωση. Σε αυτόν τον τύπο συνέντευξης χρησιμοποιούνται κατά βάση οι *ερωτήσεις ανοιχτού τύπου* ή αλλιώς *ανοιχτές ερωτήσεις* (open questions). Είναι ερωτήσεις οι οποίες αφήνουν τον ερωτώμενο ελεύθερο να αναπτύξει την απάντησή του δίχως προκαθορισμούς (Ιωσηφίδης, 2003).

Ο λόγος που η ημι- δομημένη συνέντευξη κρίθηκε ως η καταλληλότερη μέθοδος προκύπτει από το γεγονός ότι σκοπός μας ήταν να διερευνηθεί σε βάθος η οπτική των εργαζομένων σε νομικές υπηρεσίες, ανθρώπων δηλαδή που βρίσκονται στο πεδίο, προάγοντας και υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών. Ως εκ τούτου, οι ίδιοι γνωρίζουν εκ των έσω και επαρκώς τόσο τη διεθνή όσο και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, καθώς και τις απαιτούμενες διαδικασίες για ένα τόσο ευαίσθητο δικαίωμα, όπως είναι το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

Στο πλαίσιο διεξαγωγής της παρούσας ερευνητικής διαδικασίας, απαραίτητος ήταν ο σχεδιασμός ενός ερωτηματολογίου, που αποτελείτο από 35 ερωτήσεις ανοικτού τύπου και διαχωρίστηκε σε δυο μέρη. Το πρώτο μέρος, που αποτελείται από 25 ερωτήσεις απευθυνόταν σε νομικούς επιστήμονες, ενώ το δεύτερο μέρος, αποτελούμενο από 10 ερωτήσεις, σε κοινωνικούς επιστήμονες. Το εν λόγω ερωτηματολόγιο συνέβαλε σημαντικά στη διεξαγωγή της έρευνας, καθώς αποτέλεσε

τον Οδηγό Συνέντευξης⁴⁷, στον οποίο ως κεντρικό άξονα στηρίχθηκε η μελέτη της ερευνήτριας. Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις είναι διαχωρισμένες σε τέσσερις κατηγορίες: στην πρώτη (ερωτήσεις 1 έως 3) περιλαμβάνονται ερωτήσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την επαγγελματική δραστηριότητα των συμμετεχόντων, στη δεύτερη (ερωτήσεις 4 έως 7) παρατίθενται πληροφορίες αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, στην Τρίτη (ερωτήσεις 8 έως 13) συγκαταλέγονται περισσότερο στοχευμένες ερωτήσεις, αναφορικά με επιμέρους στάδια της διαδικασίας των οικογενειακών επανενώσεων, ενώ τέλος, στην τέταρτη κατηγορία (ερωτήσεις 14 έως 20) οι ερωτήσεις είναι σταθμισμένες με βάση τις παθογένειες που παρουσιάζουν οι Κανονισμοί Δουβλίνο. Αντιστοίχως, το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες: στην πρώτη (ερωτήσεις 1 και 2), όπου γίνεται λόγος για την εκπαιδευτική και επαγγελματική πορεία των εργαζόμενων κοινωνικών επιστημόνων, στη δεύτερη (ερωτήσεις 3 έως 6), όπου συγκαταλέγονται ερωτήσεις αναφορικά με το ρόλο των κοινωνικών επιστημόνων στη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης και τέλος, στην τρίτη κατηγορία, όπου ο κεντρικός άξονας της συζήτησης βασίζεται στις καθυστερήσεις που έχουν παρατηρηθεί κατά την εφαρμογή των Κανονισμών.

Τέλος, όσον αφορά τη χρονική διάρκεια των συνεντεύξεων, αυτή κυμάνθηκε μεταξύ 30 έως 50 λεπτών, ενώ όλη η διαδικασία μαγνητοφωνήθηκε.

2.3 Τα προβλήματα των ποιοτικών συνεντεύξεων

Θα αποτελούσε παράλειψη από πλευράς μας, η μη αναφορά στα προβλήματα που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της ποιοτικής μεθόδου, όταν αυτή λαμβάνει τη μορφή των συνεντεύξεων. Η διαδικασία των εν λόγω συνεντεύξεων, όπως ήδη έχει αναφερθεί, έχει ως στόχο μια σε βάθος διερεύνηση ενός ή περισσότερων ζητημάτων. Για το λόγο αυτό, ο ερευνητής σε συνεργασία πάντα με τον εκάστοτε συμμετέχων, μπορεί να πραγματοποιήσουν παραπάνω από μια συναντήσεις στο πλαίσιο διεξαγωγής της συνέντευξης. Έτσι, λοιπόν, δεν είναι λίγες οι φορές που η εν λόγω διαδικασία έχει χαρακτηριστεί χρονοβόρα. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και η χρονική διάρκεια μιας συνέντευξης, ακόμη και αν αυτή ολοκληρωθεί σε μια

⁴⁷ Οδηγός Συνέντευξης: Παρατίθεται στο Παράρτημα της παρούσης εργασίας.

συνάντηση, καθώς δεν υπάρχει ορισμένος χρόνος περάτωσής της. Ανάλογα και με τον συμμετέχον, αλλά και τη σχέση που θα έχει αναπτύξει με τον ερευνητή, η συνέντευξη μπορεί να διαρκέσει ώρες.

Περνώντας τώρα, στις επόμενες δυσκολίες, αξίζει να γίνει αναφορά στον παράγοντα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενου, της στάσης του πρώτου ως συντονιστή, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να ενισχύσει το αίσθημα εμπιστοσύνης και ασφάλειας ή και όχι. Έχει παρατηρηθεί, ότι η έλλειψη εμπιστοσύνης από πλευράς του συμμετέχοντος μπορεί να οδηγήσει στην υιοθέτηση τακτικών αποφυγής απαντήσεων, ή ακόμη και στο διαμοιρασμό μη αληθών συμβάντων. Εξαρτάται από τα θέματα που θίγει ο ερευνητής, και κατά πόσο τα ερωτήματα ή και η στάση του θα μπορούσαν να δημιουργήσουν το αίσθημα της αμηχανίας στον συμμετέχοντα.

Με βάση όλα τα παραπάνω, δεν είναι λίγες οι φορές που οι υποψήφιοι αρνούνται τη συμμετοχή τους στην ερευνητική διαδικασία. Αδιαμφισβήτητα όμως, η διαδικασία των ποιοτικών μεθόδων, στην προκειμένη, των ποιοτικών συνεντεύξεων, παρά τις κατηγορίες που έχει δεχθεί κατά καιρούς, αποτελεί τη μέθοδο εκείνη που ακριβώς επειδή στοχεύει στη βαθύτερη κατανόηση ενός ζητήματος, οι περιπτώσεις να παρατηρηθούν κενά ή αναπάντητα ερωτήματα είναι ελάχιστες, σχεδόν μηδαμινές.

2.4 Ο ρόλος του ερευνητή

Κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, απαραίτητη είναι η παρουσία τόσο του ερωτώμενου όσο και του ερευνητή. Ο τελευταίος τελεί υπό το ρόλο ενός συντονιστή, ενώ βασική αρχή αποτελεί το γεγονός ότι οφείλει να γνωρίζει σε βάθος το θέμα που μελετά, όσο και ερωτήσεις του ερωτηματολογίου του, προκειμένου να είναι σε θέση να τις προσαρμόσει. Όπως ήδη έχει αναφερθεί και νωρίτερα, σε συνεντεύξεις με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, πολλά ερωτήματα μπορεί να παραληφθούν εάν χρειαστεί, ή και να τροποποιηθούν από πλευράς του ερευνητή.

Ακόμη, ο ίδιος οφείλει να προσπαθεί για τη δημιουργία ενός οικείου περιβάλλοντος, με σκοπό ο ερωτώμενος να μην αισθάνεται αμηχανία, ενώ παράλληλα με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται και η αλληλεπίδραση μεταξύ των δυο,

γεγονός που με τη σειρά του συμβάλει θετικά στη διεξαγωγή της ερευνητικής διαδικασίας.

Οι ερωτήσεις πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια, ενώ η συναίνεση του ερωτώμενου είναι απαραίτητη, ώστε να εκκινήσει η διαδικασία. Ο ερευνητής οφείλει να ενημερώνει πλήρως τον ερωτώμενο, στο πλαίσιο του οποίου θα του γνωστοποιεί πως υφίσταται απόλυτη εχεμύθεια σε ότι αφορά τα προσωπικά του στοιχεία. Καθώς αυτά δεν κοινοποιούνται σε κανέναν.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης, ο ερευνητής είναι παρών σε μια εκ βάθους, θα λέγαμε, εξομολόγηση του ερωτώμενου, ο οποίος εκθέτει τις εμπειρίες και τα προσωπικά του βιώματα, γεγονός που μπορεί να ενισχύσει το συγκινησιακό συναίσθημα. Για το λόγο αυτό, αλλά κι επειδή, είναι πιθανό, η συζήτηση να μην εκτυλίσσεται σύμφωνα με τις προσδοκίες που είχε ο ερευνητής, ο ίδιος οφείλει να διατηρεί τη στάση του, όσο το δυνατόν πιο ουδέτερη, κρατώντας τη δέουσα κοινωνική απόσταση από τον ερωτώμενο και δίχως, να μοιάζει απόμακρος.

2.5 Οι συμμετέχοντες στην έρευνα

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε στην επιτόπια διερεύνηση, με τη συμμετοχή οκτώ εργαζομένων, τεσσάρων νομικών επιστημόνων και τεσσάρων κοινωνικών επιστημόνων, οι οποίοι ειδικεύονται σε θέματα οικογενειακής επανένωσης υπηκόων τρίτων χωρών. Οι εν λόγω συμμετέχοντες είναι εργαζόμενοι σε τέσσερις διαφορετικούς φορείς και συγκεκριμένα Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οι επωνυμίες των οποίων δεν θα αναφερθούν, κατόπιν αιτήματος τους. Η επιλογή των συμμετεχόντων συγκροτήθηκε με βάση τη λογική της *στρατηγικής ομοιογενών δειγμάτων* (*strategy of homogeneous samples*). Η εν λόγω ερευνητική μέθοδος, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Τσιώλης (2014), ο ερευνητής επιλέγει περιπτώσεις με κοινά χαρακτηριστικά, για να μελετήσει σε βάθος εκδηλώσεις του εξεταζόμενου φαινομένου.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και στην προηγούμενη ενότητα, η μέθοδος των ημι-δομημένων συνεντεύξεων κρίθηκε ως η καταλληλότερη για το συγκεκριμένο εξεταζόμενο θέμα. Κλείνοντας, άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι όλοι οι συμμετέχοντες ήταν ιδιαίτερα πρόθυμοι να συνεργαστούν με την ερευνήτρια, ενώ οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στο χώρο που καθένας εργαζόταν.

Στο επόμενο κεφάλαιο, παρουσιάζεται η ανάλυση των συνεντεύξεων και των ευρημάτων που προέκυψαν κατά την έρευνα, ενώ στόχος της ερευνήτριας είναι να δοθούν όσο το δυνατό πιο εμπειριστατωμένες απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, τα οποία αποτελούν και τον κεντρικό πυλώνα της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. ΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Παρουσίαση και Ανάλυση των Ευρημάτων της Έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η ανάλυση των ευρημάτων, ενώ ακολουθεί και καταγραφή συγκεκριμένων αυτούσιων αποσπασμάτων από τις συζητήσεις μεταξύ της ερευνήτριας και των συμμετεχόντων. Αξίζει στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά στο γεγονός ότι οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες δέχθηκαν με χαρά να συμβάλουν στην ερευνητική διαδικασία.

Επιπροσθέτως, εκτός από την καταγραφή αυτούσιων αποσπασμάτων των συνεντεύξεων ακολουθεί σχολιασμός αυτών, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Όσον αφορά τη δομή με βάση την οποία συγκροτήθηκε η ανάλυση και η καταγραφή των αποσπασμάτων, αυτή ακολουθεί τον διαχωρισμό σε ενότητες ανά ερευνητικό ερώτημα και όχι ανά συμμετέχοντα.

3.1.1 Η διερεύνηση του τρόπου βίωσης, από πλευράς των εργαζόμενων νομικών και κοινωνικών επιστημόνων, των παθογενειών που παρουσιάζει η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης.

Στην παρούσα ενότητα, γίνεται λόγος για τις παθογένειες που παρατηρούνται κατά την εφαρμογή των Κανονισμών Δουβλίνο II και III, αναφορικά με το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση. Μια συμμετέχουσα κοινωνική λειτουργός στην έρευνα αναφέρει:

«Πιστεύω πως δύο είναι τα κύρια αίτια που προκαλούν αυτές τις καθυστερήσεις, πέρα από το μεγάλο αριθμό αιτημάτων, σύμφωνα με την εμπειρία μου. Πρώτον, η πολύμηνη καθυστέρηση εξέτασης των αιτημάτων από την εκάστοτε Πρεσβεία/χώρα επανένωσης και κατ' επέκταση η αποστολή απάντησης και δεύτερον, η ελλιπέστατη ενημέρωση των υπαλλήλων των αρμόδιων τμημάτων προς τους ωφελούμενους σχετικά με την εξέλιξη

του αιτήματος τους ή /και των γραφειοκρατικών (κυρίως) προβλημάτων που έχουν προκύψει, με αποτέλεσμα να μένει σε εκκρεμότητα η υπόθεση για καιρό».

Κατά τη συνέντευξη, συμμετέχουσα υποστήριξε ακόμη τα παρακάτω:

«Αρχικά, εγώ θα σου μιλήσω για την έλλειψη εγγράφων από πλευράς των αιτούντων. Είναι κάτι που συναντάμε πολύ συχνά και είναι λογικό. Όταν είσαι πρόσφυγας πολέμου για παράδειγμα και έχεις χάσει τα πάντα, είναι εξαιρετικά δύσκολο να φέρεις όλα τα έγγραφα που μπορεί να ζητηθούν (πχ πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης που να αποδεικνύει τους δεσμούς με το μέλος με το οποίο αιτείται να επανενωθεί). Αυτό από μόνο του, καθυστερεί την ολοκλήρωση των διαδικασιών από την πλευρά που κάνει το αίτημα (στην δική μας περίπτωση είναι η Ελλάδα). Έπειτα, είναι και το άλλο... Είναι κάπως εμφανές ότι από την πλευρά των κρατών υποδοχής, δεν υπάρχει η διάθεση να πάρουν πολλά άτομα στη χώρα τους. Γι' αυτό κάποιες φορές έχουμε συναντήσει αποφάσεις απορριπτικές χωρίς να υπάρχει η απαιτούμενη αιτιολόγηση.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω δυο αποσπάσματα, παθογένειες επί της διαδικασίας εντοπίζονται τόσο στη χρονική διάρκεια εξέτασης των αιτημάτων, που όπως θα συναντήσουμε και στη συνέχεια, παρουσιάζοντας τεράστιες καθυστερήσεις, ενώ και η ρήτρα, αναφορικά με την προσκόμιση των πρωτότυπων ή άλλων εγγράφων στο εκάστοτε τμήμα Μονάδας Δουβλίνου, αποτελεί μια ιδιαίτερη προβληματική. Όπως χαρακτηριστικά, αναφέρεται, πιστοποιητικά που να αποδεικνύουν την οικογενειακή πραγματική σχέση του αιτούντος με τον συγγενή που επιθυμεί να συνενωθεί, είναι εξαιρετικά δύσκολο να υπάρχουν σε κάποιες περιπτώσεις, ειδικότερα, όταν πρόκειται για ανθρώπους που προέρχονται από χώρες, όπου τελούν πολεμικές συρράξεις και ως εκ τούτου, δεν υπάρχει πρόσβαση στις απαραίτητες υπηρεσίες.

Εκτός από την έλλειψη εγγράφων που έχει ήδη αναφερθεί από τους συμμετέχοντες, μια άλλη δυσκολία που οι περισσότεροι ανέφεραν σχετίζεται με τις προθεσμίες. Στις περιπτώσεις απορριπτικών αποφάσεων, η προθεσμία για την επανεξέταση είναι 21 μέρες, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε μια από τις συμμετέχουσες. Συνδυαστικά με την έλλειψη εγγράφων ή μη ύπαρξη μεταφρασμένων εγγράφων, ακόμη και η ανάγκη για προσκόμιση νέων ή ακόμη και το ενδεχόμενο αμφισβήτησης της ίδιας της ευαλωτότητας του αιτούντος, έχουν ως αποτέλεσμα οι απαραίτητες διαδικασίες να καθυστερούν. Τέλος, κάποιοι από τους συμμετέχοντες αναφέρθηκαν και στην ελλιπή ενημέρωση των αιτούντων, αναφορικά με τη

διαδικασία, τα έγγραφα που πρέπει να προσκομίσουν στην αρμόδια υπηρεσία, ενώ δεν παρέλειψαν να αναφερθούν στη δυσκολία που αντιμετωπίζουν, καθώς οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν το ευρύτερο πλαίσιο, υπό το οποίο κάποιος μπορεί να αιτηθεί την επανένωσή του με ένα μέλος της οικογενείας του.

Συμπληρωματικά, και όσον αφορά τη διάρκεια και τις προθεσμίες, συμμετέχουσα καταθέτει:

«Μπορεί να κρατήσει από 6 έως 11 μήνες στην καλύτερη περίπτωση, γιατί εάν ξεκινήσει ο φαύλος κύκλος των επανεξετάσεων, μπορεί να κρατήσει 2 και 3 χρόνια. Επίσης, αυτό γιατί δεν έχει κάποια προθεσμία το άλλο κράτος να απαντήσει μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, όπως έχουμε εμείς. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το άλλο κράτος μπορεί να απαντήσει μετά από έναν χρόνο. Στο μεταξύ η Εθνική Μονάδα Δουβλίνου να στέλνει reminder requests για να ζητήσει να απαντήσουν πιο γρήγορα, όλα αυτά να μη λαμβάνονται υπόψη, οπότε... Πολλές φορές η καθυστέρηση είναι αδικαιολόγητη... Θα λέγαμε ότι πολλές φορές ότι αυτό καταστρατηγείται... Δηλαδή, το έχουμε δει να συμβαίνει και από συγκεκριμένα κράτη, κυρίως από τη Γαλλία και την Αυστρία. Και η Αγγλία, όμως εκεί γίνεται πιο ενδελεχή έρευνα για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού».

Η ίδια, συνεχίζει, προσθέτοντας άλλες δυσκολίες που συναντώνται:

«Κάποιες φορές ζητούνται εξετάσεις DNA από κράτη μέλη κι εκεί τίθεται το ζήτημα ποια εργαστήρια μπορούν να δώσουν αποτελέσματα DNA και θα γίνουν αποδεκτά από τα άλλα κράτη. Και βέβαια, αυτό με τη σειρά του έχει πολύ μεγάλες καθυστερήσεις. Η έλλειψη εγγράφων... Σίγουρα, το ότι κάποια άτομα δεν μπορούν να ζητήσουν επανένωση με κάποια άλλα. Δηλαδή, όταν έχεις μια άδεια παραμονής που δεν δικαιολογείται από τον Κανονισμό Δουβλίνο III, εκεί περιπλέκονται τα πράγματα... Ας πούμε, κάποιες χώρες, να μη δίνουν άσυλο, να δίνουν όμως ένα καθεστώς ανοχής, μια άδεια παραμονής σε κάποιες υπηκοότητες που θεμελιώνει το δικαίωμα στη διαμονή όχι όμως και στην επανένωση. Τότε, μιλάμε για σταθερούς χωρισμούς οικογενειών. Πολλές φορές, τέτοιες άδειες παραμονής δε δικαιολογούν επανένωση ούτε μέσω Πρεσβείας, οπότε εκεί δεν έχουν άλλη επιλογή, από το να μεταβούν παράνομα στο άλλο κράτος. Επιπλέον, κάποια κράτη είναι πολύ αυστηρά ως προς το άρθρο 17 του Κανονισμού.

Έχουμε δει για παράδειγμα τη Νορβηγία να μην το εφαρμόζει. Ένα άλλο, είναι ότι πολλές φορές οι απαντήσεις που παίρνουμε είναι πανομοιότυπες. Έτσι, φαίνεται ότι δε γίνεται κάποιο φιλτράρισμα των υποθέσεων...».

Άλλες δυσκολίες που συναντά κανείς κατά την εφαρμογή της διαδικασίας είναι στις ιατρικές εξετάσεις που ζητούνται για την ταυτοποίηση των στοιχείων των εμπλεκόμενων προσώπων, μια παράμετρος που σε ότι αφορά την περίπτωση της Ελλάδας, για παράδειγμα, βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση, με τη μεγάλη καθυστέρηση από πλευράς των δημόσιων ιατρικών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, εάν η διαδικασία απαιτείται, ο χρόνος που θα χρειαστεί ώστε να βρεθεί η κατάλληλη μονάδα για την πραγματοποίησή τους, ίσως είναι μεγαλύτερος από τις δοθείσες προθεσμίες, ενώ μπορεί να αποβεί και ιδιαίτερα υψηλό το κόστος. Τέλος, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στο γεγονός ότι δεν αναγνωρίζονται όλοι οι τύποι αδειών παραμονής σε ένα κράτος, ως κατάλληλοι, προκειμένου να επιτευχθεί η οικογενειακή επανένωση, ενώ προβληματικές παρουσιάζει και η εφαρμογή του άρθρου 17 του Κανονισμού Δουβλίνο III, που αφορά στην επανένωση ξαδέλφων.

Συμμετέχουσα, με μακρόχρονη εμπειρία σε υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, όπου σε αυτές τις περιπτώσεις συναντά κανείς μεγαλύτερη αυστηρότητα από πλευράς των αρμόδιων υπηρεσιών τόσο της χώρας αποστολής όσο και της χώρας προορισμού, θίγει έντονα το ζήτημα των απαιτήσεων αναφορικά με την απόδειξη οικογενειακών δεσμών των αιτούντων, καθώς επίσης, και το ζήτημα των εσφαλμένων εκτιμήσεων των υποθέσεων, από πλευράς των κρατών μελών προορισμού. Το τελευταίο αυτό θέμα, αφορά περιπτώσεις όπου έχει εκδοθεί μια απορριπτική απόφαση σε πρώτο βαθμό και χρήζει επανεξέτασης. Τέλος, έμφαση δίνεται από πλευράς της και στις περιπτώσεις εκείνες που η απάντηση και κατά βάση η απορριπτική απόφαση, παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις. Στο σημείο αυτό, υπενθυμίζεται ότι η ανωτέρω συμμετέχουσα αναφέρεται ως επί το πλείστον σε υποθέσεις ανηλίκων, όπου και θίγεται άμεσα η προστασία του παιδιού, ενώ όπως ορίζεται από τον Κανονισμό, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού είναι πρωτεύουσας σημασίας.

Παραμένοντας στην ίδια θεματική ενότητα, αξίζει ακόμη να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα περί πληθώρας γραφειοκρατικών διαδικασιών, οι οποίες διαφέρουν από κράτος σε κράτος. Επιπροσθέτως, ένας από τους συμμετέχοντες

αναφέρεται επί παραδείγματι, σε μια ακόμη προβληματική, που έλαβε χώρα το 2017 και αφορά τη Γερμανία και την αιφνίδια απόφαση από πλευράς της να επιβραδύνει την είσοδο ατόμων, τα οποία είχαν δεκτά για οικογενειακή επανένωση. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια ακόμη μεγαλύτερες καθυστερήσεις όσον αφορά τον προσφυγικό πληθυσμό στην Ελλάδα, αλλά και μια σειρά προβλημάτων, μεταξύ των οποίων είναι η πολύμηνη παράταση της διαμονής ανηλίκων σε δομές φιλοξενίας, θέσεις οι οποίες προορίζονταν να καλυφθούν από νεοεισερχόμενους ανήλικους, οι οποίοι μέχρι τη μεταφορά τους σε αυτές, το πιθανότερο είναι ότι ζούσαν σε επισφαλείς συνθήκες στέγασης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Κλείνοντας την παρούσα ενότητα, αξίζει να σταθούμε σε ένα ακόμα σημείο και αυτό αφορά την πρόθεση από πλευράς των κρατών προορισμού, όπως μια από τις συμμετέχουσες στην έρευνα τόνισε, να περιορίζουν ολοένα και περισσότερο τις εισερχόμενες ροές. Αυτό με τη σειρά του, εγείρει περαιτέρω προβληματισμούς, αναφορικά με το κατά πόσο τα οριζόμενα από το νόμο και τον Κανονισμό, τηρούνται από τα κράτη μέλη, αλλά και σε τι βαθμό, μιλώντας πάντα για το πεδίο εφαρμογής. Παρόλο που καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες, οι διαδικασίες επανένωσης να ολοκληρώνονται σε σύντομο χρόνο, το πρόβλημα είναι ακόμη υπαρκτό.

Όπως προκύπτει από τα όσα οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες ανέφεραν στην ερευνήτρια, οι παθογένειες που έρχονται στο προσκήνιο κατά την εφαρμογή των Κανονισμών για την οικογενειακή επανένωση, ποικίλουν και η κάθε μια εγείρει με τη σειρά της μια νέα «παθολογική», θα λέγαμε, κατάσταση που προστίθεται σε ένα ήδη αρκετά επιβαρυσμένη διοικητική διαδικασία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι υπάρχουσες παθογένειες να οξύνονται, γεγονός που έχει ως συνέπεια όχι μόνο τη μη επίλυση τους, αλλά και τη δημιουργία νέων προβληματικών καταστάσεων που έχουν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή και καθημερινότητα των αιτούντων.

3.1.2 Ο τρόπος διαχείρισης των υποθέσεων από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Στην παρούσα ενότητα, η κεντρική ιδέα βασίστηκε στη διερεύνηση και αποτύπωση της εμπειρίας των συμμετεχόντων, ως προς την εφαρμογή των διοικητικών πρακτικών για την επίτευξη της οικογενειακής επανένωσης. Πρόκειται για μια ενότητα, που θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι αποτελεί σημαντικό σκαλοπάτι για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης, κυρίως, διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο οι επαγγελματίες διαχειρίζονται τις υποθέσεις, λαμβάνονται υπόψη τα εργαλεία που έχουν, αλλά και οι ελλείψεις που παρουσιάζονται σε αυτόν τον τομέα, ενώ τέλος, μέσω των όσων ανέφεραν δίνεται η ευκαιρία να παρουσιαστεί το πώς η Ελλάδα, ως κράτος αποστολής, συμμετέχει στη διαδικασία.

Σχετικά με τα στάδια που ακολουθούνται από πλευράς των επαγγελματιών από την αρχή έως το τέλος, ανεξαρτήτως θετικής ή απορριπτικής απόφασης, επί του αιτήματος, συμμετέχουσα νομικός αναφέρει:

«Κρίσιμο είναι πότε θα έρθει σε εμάς ο αιτών... Γιατί πολλές φορές έρχονται σε εμάς μετά την πρώτη απόρριψη κι τότε είναι πιο δύσκολα τα πράγματα... Την ημέρα της καταγραφής, ο αιτών ζητάει οικογενειακή επανένωση, λέει τα στοιχεία του ατόμου με το οποίο θέλει να ζητήσει επανένωση, δίνει τη διεύθυνση και το τηλέφωνο του συγγενούς του, δίνει μια φωτοτυπία τη άδειας διαμονής του, υπογράφει, δίνοντας τη συναίνεσή του ότι η υπόθεσή του θέλει να εξεταστεί από το άλλο κράτος μέλος και όχι από την Ελλάδα, καταθέτει έγγραφα συγγένειας ή άλλα έγγραφα που να αποδεικνύουν τον δεσμό... Μπορεί να είναι κάποιες φωτογραφίες... Η έγγραφες δηλώσεις των ατόμων ότι εγώ θέλω να επανενωθώ με τον συγγενή μου στην Ελβετία, για παράδειγμα, γι' αυτόν και γι' αυτόν το λόγο... Αντίστοιχα, και ο συγγενής πρέπει να έχει γράψει μια δήλωση συναίνεσης ή έστω ένα λεπτομερές κείμενο. Μετά, η διαδικασία που ακολουθείται είναι ότι η Ελλάδα υποχρεούται μέσα σε ένα τρίμηνο να στείλει το εξερχόμενο αίτημα ανάληψης ευθύνης προς το άλλο κράτος, το άλλο κράτος έχει δυο μήνες για να απαντήσει και εάν δεν απαντήσει μέσα σε αυτούς τους δυο μήνες θεωρείται ότι αποδέχθηκε σιωπηρά το αίτημα της Ελλάδας και θα μεταφερθεί εκεί η υπόθεση. Η εάν έρθει θετική απάντηση, μέσα σε έξι μήνες ο αιτών θα πρέπει να έχει φύγει, με έξοδα που καλύπτονται από την Υπηρεσία Ασύλου της Ελλάδας. Εάν όμως

έρθει απορριπτική, θα πρέπει η υπόθεση να κλείσει εάν θεωρούμε ότι δεν συντρέχει λόγος επανεξέτασης, αλλιώς θα πρέπει να σταλεί αίτημα επανεξέτασης μέσα σε μια προθεσμία τριών εβδομάδων».

Επιχειρώντας να σταθούμε στα βασικά σημεία του ανωτέρω αποσπάσματος, θα λέγαμε ότι αυτά είναι τα εξής: κατάθεση και καταγραφή των στοιχείων του ατόμου με το οποίο ο αιτών επιθυμεί να συνενωθεί, υπογραφή εγγράφου συναίνεσης ότι ο ίδιος συμφωνεί η υπόθεσή του να εξεταστεί από άλλο κράτος μέλος και όχι από την Ελλάδα, καθώς και προσκόμιση των απαραίτητων εγγράφων. Για την εκκίνηση της διαδικασίας, απαραίτητη είναι η ενημέρωση και γραπτή συναίνεση και του άλλου ατόμου που βρίσκεται στο κράτος προορισμού. Σε ότι αφορά τις προθεσμίες, το εξερχόμενο από την Ελλάδα αίτημα, θα πρέπει να έχει σταλεί εντός τριών μηνών, ενώ το άλλο κράτος δύναται να απαντήσει σε διάστημα δυο μηνών, θετικά ή αρνητικά.

Από όσα ανέφερε η ανωτέρω συμμετέχουσα στην ερευνήτρια, προκύπτει ακόμη ότι τα άρθρα του Κανονισμού Δουβλίνο III, για την οικογενειακή επανένωση ανηλίκων παρουσιάζουν αυστηρότερους περιορισμούς, ενώ η ασφάλεια και η προστασία του παιδιών είναι μείζονος σημασίας. Παρόλο λοιπόν που στον Κανονισμό Δουβλίνο III διαπιστώνεται μεγαλύτερη μέριμνα γύρω από την προστασία και το βέλτιστο συμφέρον των ανηλίκων, καθώς διεύρυνση του πεδίου των συγγενών με τους οποίους μπορεί ένας ανήλικος να συνενωθεί, λαμβάνοντας υπόψη και τα προβλήματα που ο Κανονισμός Δουβλίνο II παρουσίαζε στο σημείο αυτό, η επανένωση μεταξύ ξαδέλφων είναι ιδιαίτερος απαιτητική, και εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί. Δεν θα μπορούσε να μη σταθεί κανείς σε ένα ακόμη βασικό σημείο, που δεν είναι άλλο από την εμπλοκή των κοινωνικών επιστημόνων (ψυχολόγων, κοινωνιολόγων και κοινωνικών λειτουργών) στη διαδικασία. Αυτό συμβαίνει καθώς σε ότι αφορά την περίπτωση της Ελλάδας, το μεγαλύτερο ποσοστό ανηλίκων διαμένει σε δομές φιλοξενίας, όπως είναι οι ξενώνες ή και τα κέντρα υποδοχής. Ως εκ τούτου, η επικοινωνία και οι σχέσεις τους με κοινωνικούς επιστήμονες είναι πιο άμεση, καθώς οι ανωτέρω χώροι επιτηρούνται σε σταθερή βάση και η επαφή μαζί τους είναι καθημερινή. Οι κοινωνικοί επιστήμονες λοιπόν, ορμώμενοι από την καθημερινή τους επαφή με τα παιδιά είναι σε θέση να αναπτύσσουν μια σχέση εμπιστοσύνης μαζί τους. Έτσι, η συμβολή τους στην σύνταξη κοινωνικών εκθέσεων μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη της πορείας ενός αιτήματος.

Παραμένοντας στην ίδια θεματική ενότητα, μια ακόμη νομικός που συμμετείχε στην έρευνα, αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Η ενημέρωση για τις προθεσμίες και τα έγγραφα που είναι χρήσιμα, ώστε να σταλεί το εξερχόμενο αίτημα... Τώρα, σε ενδεχόμενη απόρριψη, θα επικοινωνήσω με τη Μονάδα Δουβλίνου για τις απαραίτητες πληροφορίες, ενώ, στην πορεία να συγκεντρωθούν τα συμπληρωματικά έγγραφα, το νομικό υπόμνημα και η κοινωνική έκθεση, με σκοπό να αποσταλούν για επανεξέταση. Ει δυνατόν, θα γίνει επικοινωνία και με το δικηγόρο και τον κοινωνικό λειτουργό που εξυπηρετεί το μέλος που βρίσκεται στο έτερο κράτος, προκειμένου να εκπροσωπηθεί, όπως πρέπει...».

Στο πλαίσιο οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, η ίδια συμμετέχουσα αναφέρθηκε στη σύνταξη του εγγράφου BIA⁴⁸ (Best Interest Assessment), το οποίο συμπληρώνεται, εφόσον πρώτα έχει προηγηθεί η συναίνεση του παιδιού. Όπως ρητά ορίζει και η Υπηρεσία Ασύλου, ο συντάκτης οφείλει να έχει ενημερώσει πλήρως το παιδί για το περιεχόμενο του εγγράφου, οι πληροφορίες που πρόκειται να συλλεχθούν θα πρέπει να έχουν καταστεί σαφώς, ενώ οι απαντήσεις είναι προαιρετικές, και το παιδί δεν υποχρεούται να απαντήσει σε αυτές.

Αναφορικά με τα στάδια της διαδικασίας, μια από τις συμμετέχουσες νομικούς υποστηρίζει:

«Τα γενικά στάδια που προβλέπει ο κανονισμός ξεκινούν από αυτό που λέμε log in, δηλαδή την καταγραφή του της αίτησης διεθνούς προστασίας. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, η προθεσμία των τριών μηνών ξεκινά από την ημέρα υποβολής του αιτήματος. Το επόμενο στάδιο είναι ο χρόνος που εξετάζει το κράτος αναδοχής το εξερχόμενο αίτημα και η προθεσμία είναι ένα δίμηνο, κατά την οποία επί της ουσίας εξετάζει την τυχόν αρμοδιότητά του. Σε περίπτωση θετικής απόφασης, maximum έχουμε ένα εξάμηνο μέσα στο οποίο θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί η μεταφορά. Να αναφέρουμε εδώ, ότι ο Κανονισμός αναφέρει «το συντομότερο δυνατό» και σε κάθε περίπτωση εντός τριμήνου ή εξαμήνου. Βέβαια, μετά είναι και το ενδιάμεσο στάδιο της επανεξέτασης, εφόσον έχει υπάρξει μια πρώτη απορριπτική απόφαση, η υποβολή της

⁴⁸ Οδηγίες για τη συμπλήρωση του εγγράφου διατίθενται στον ηλεκτρονικό ιστότοπο της Υπηρεσίας Ασύλου: http://asylo.gov.gr/?page_id=113. Περαιτέρω χρήσιμες πληροφορίες, καθώς και η φόρμα συμπλήρωσης του BIA: http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2019/07/Best_Interests_Assessment_Form_11072019.pdf & http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2019/07/Best_Interest_Assessment_Checklist_for_Dublin_Procedures_11072019.pdf

επανεξέτασης πρέπει να γίνει εντός 3 εβδομάδων, ενώ το κράτος προορισμού, τυπικά και σύμφωνα με τον Κανονισμό πρέπει να απαντήσει εντός 2 εβδομάδων. Αυτό φυσικά, είναι ένα πολύ μεγάλο ζήτημα... Στην εφαρμογή όμως δεν υπάρχει συγκεκριμένο διάστημα... Υπάρχουν συχνά μεγάλες καθυστερήσεις σε αυτό το στάδιο της επανεξέτασης... Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρόσφατα ανακοίνωσε ότι σε περίπτωση που το κράτος αναδοχής δεν απαντήσει στο προβλεπόμενο διάστημα των 2 εβδομάδων, ως αρμόδιο ορίζεται το κράτος αποστολής. Βέβαια, αυτό δεν αφορούσε υπόθεση οικογενειακής επανένωσης... Κακώς, αν με ρωτάς, γιατί εκεί έχεις και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων... Κάποια κράτη έχουν αρχίσει να το εφαρμόζουν, αλλά θα ήταν μεγάλο πρόβλημα εάν πράγματι αρχίζει να εφαρμόζεται σε υποθέσεις επανένωσης. Είναι ένα πολύ σοβαρό ζήτημα και νομίζω ότι θα μας απασχολήσει πολύ το επόμενο διάστημα... Επίσης, υπάρχει και η πρακτική των holding letters, που έχεις ίσως ακούσει, όπου και τα δυο κράτη έχουν τη διοικητική πρακτική να ζητήσουν περισσότερο χρόνο. Στην Ελλάδα κατά κανόνα αυτό ζητείται είτε όταν προσπαθούν να συγκεντρώσουν το υλικό είτε σε περιπτώσεις μη ανεύρεσης του παιδιού, εάν δηλαδή το έχουν χάσει προς στιγμήν. Σε περιπτώσεις των άλλων κρατών μελών οι καθυστερήσεις δεν είναι πάντα αιτιολογημένες, καθώς το αίτημα από πλευράς της Ελλάδας, μπορεί να είναι πλήρως τεκμηριωμένο. Και αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό...».

Διαβάζοντας το παραπάνω απόσπασμα, αξίζει να σταθεί κανείς σε δυο σημεία. Το πρώτο, αφορά στην προθεσμία που παρέχεται στο κράτος προορισμού να απαντήσει, μιλώντας πάντα για ένα εξερχόμενο αίτημα επανεξέτασης – καθώς, το αρχικό αίτημα έχει απορριφθεί – η οποία, όπως προκύπτει δεν εφαρμόζεται. Αξίζει να διερευνηθούν οι λόγοι που αυτό μπορεί να συμβαίνει. Το δεύτερο, αφορά στη διοικητική πρακτική των holding letters μεταξύ των κρατών, κατά την οποία ζητείται επί της ουσίας παράταση μέχρις ότου συγκεντρωθεί το απαραίτητο υλικό. Ενώ, από τη μια δίνεται με αυτόν τον τρόπο η δυνατότητα παράτασης, ταυτόχρονα, αυτή η διαδικασία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια μακρόχρονη διοικητική πρακτική.

Ο τέταρτος νομικός αναφερόμενος στη διαδικασία και στα στάδια αυτής, μίλησε για τα εξής:

«Πρώτον, έχουμε έναν άνθρωπο που φτάνει στην Ελλάδα, οπότε και θα οριστεί μια ημερομηνία καταγραφής. Την ημέρα της καταγραφής, παίρνει το τρίπτυχο του, δηλαδή το δελτίου αιτούντος διεθνή προστασία και υποβάλλει το αίτημα του είτε για άσυλο στην

Ελλάδα είτε για οικογενειακή επανένωση. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, εμφανίζεται ο αιτών και αναφέρει ότι έχει έναν συγγενή σε κάποια χώρα και ότι επιθυμεί να πάει όπου είναι ο θεός του, για παράδειγμα. Την ίδια μέρα εκδίδεται το δελτίο, το οποίο έχει δυο ημερομηνίες, μια ημερομηνία λήξης και μια συνέντευξης. Η τελευταία είναι πλασματική, δε λαμβάνει χώρα πραγματική συνέντευξη, όμως εντός 5 ημερών από την ημερομηνία καταγραφής, οφείλει ο αιτών να προσκομίσει όλα τα έγγραφα που πιστοποιούν τον δεσμό του με τον εκάστοτε συγγενή. Μεταξύ αυτών έχουμε, ένα συμβόλαιο σπιτιού, όπου δείχνει ότι ο συγγενής μισθώνει μόνος του έναν χώρο, επίσης, ενδεχομένως μια μισθολογική κατάσταση από την οποία να προκύπτει ότι ο συγγενής μπορεί εισοδηματικά να υποστηρίξει τον αιτούντα. Επίσης, μπορεί να υπάρχει μια βεβαίωση από εργοδότη ή και ένας λογαριασμός παγίων εξόδων που να είναι στο όνομα του συγγενούς, ώστε να πιστοποιείται και η διεύθυνση... Επίσης, πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης ή κάτι αντίστοιχο από τη χώρα καταγωγής, όπου προκύπτει πλέον ο συγγενικός δεσμός. Επίσης, θα βοηθήσει πάρα πολύ εάν ο συγγενής προσκομίσει μια άδεια διαμονής ή ένα διαβατήριο τη χώρας, που διαμένει. Το πιο σημαντικό από όλα είναι ότι πρέπει να υπογραφεί και να αποσταλεί σε εμάς στην Ελλάδα το περιβόητο Consent Form, τη δήλωση συναίνεσης. Η άλλη χώρα με τη σειρά της κάνει τους απαραίτητους ελέγχους, με επισκέψεις από την κοινωνική υπηρεσία με σκοπό να επιβεβαιώσει ότι το περιβάλλον είναι υγιές και ότι μπορεί να φιλοξενηθεί εκεί ο αιτών. Στη συνέχεια και αν όλα είναι καλά, εκδίδεται μια απόφαση, όπου ουσιαστικά απορρίπτει το αίτημα και χώρα για να αποφανθεί είναι η χώρα που βρίσκεται ο συγγενής...».

Με βάση τα παραπάνω, αξίζει να παρατηρήσουμε τις σύντομες προθεσμίες που δίνονται για την προσκόμιση των εγγράφων, ενώ ανατρέχοντας σε προηγούμενη ενότητα, θα θυμηθούμε πρώτον, ότι τα έγγραφα που ζητούνται είναι πολύ δύσκολο να υπάρχουν ώστε να κατατεθούν, ενώ, ταυτόχρονα, τις περισσότερες φορές ο αιτών δεν είναι ενήμερος για τη διαδικασία, προτού μεταβεί στην Υπηρεσία Ασύλου. Έτσι, προκύπτει μια ανάγκη, θα έλεγε κανείς, να εντατικοποιηθεί η διαδικασία πληροφόρησης και ενημέρωσης των αιτούντων οικογενειακής επανένωσης, από πλευράς της Εθνικής Μονάδας Δουβλίνου. Τέλος, όσον αφορά το τελευταίο κομμάτι του αποσπάσματος «*Η άλλη χώρα... βρίσκεται ο συγγενής*», ο συμμετέχων αναφέρεται στη διαδικασία που ακολουθείται από το άλλο κράτος μέλος αναφορικά με υποθέσεις επανένωσης ανηλίκων, που διαμένουν στην Ελλάδα και επιθυμούν να μεταφερθούν.

3.1.3 Ο τρόπος αντίληψης του αντίκτυπου των δυσκολιών επί της διαδικασίας στη ζωή των αιτούντων οικογενειακή επανένωση.

Στην παρούσα και τελευταία ενότητα του κεφαλαίου, γίνεται λόγος για το πώς οι επαγγελματίες που συμμετείχαν στην έρευνα αντιλαμβάνονται τον τρόπο με τον οποίο οι δυσκολίες που έχουν προαναφερθεί, επηρεάζουν τη ζωή των αιτούντων οικογενειακή επανένωση.

Έτσι, σε ερώτηση για το πώς επηρεάζεται ένας αιτών οικογενειακή επανένωση, όταν το αίτημα του απορριφθεί, συμμετέχουσα κοινωνική επιστήμονας αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Η απορριπτική απάντηση στο αίτημα επανένωσης βιώνεται από τον ωφελούμενο ως σοκ, και συνήθως οι αντιδράσεις του είναι δραματικές και υπερβολικές. Έχουν παρατηρηθεί να εκδηλώνονται αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές, όπως είναι η κατάχρηση ουσιών, να εμφανίζουν συμπτώματα και σκέψεις οι οποίες παραπέμπουν ακόμη και σε ψυχιατρικές ασθένειες. Από την άλλη μεριά, μια σεβαστή μερίδα ατόμων δεν παραιτούνται από τον στόχο τους και έπειτα από κάποιο χρονικό διάστημα μεταβαίνουν τελικά στην χώρα που προσδοκούσαν επανένωση, παράνομα».

Η ίδια, κατά τη συζήτηση με την ερευνήτρια αναφέρθηκε σε μια ακόμη ιδιαίτερη δυσκολία από την πλευρά των αιτούντων, και αυτή δεν είναι άλλη από μη κατανόηση του νομικού πλαισίου, κάτι το οποίο θα λέγαμε πως ίσως είναι εξαιρετικά δύσκολο, σε περιπτώσεις ανθρώπων που δεν έχουν φοιτήσει στο σχολείο. Παράλληλα, έθιξε τα ζητήματα συναισθηματικής φύσεως που προκύπτουν σε τέτοιες περιπτώσεις, που όμως είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την επιθυμία τους να βρίσκονται μαζί με πρόσωπα της οικογένειάς τους.

Στη συνέχεια, συμμετέχουσα νομικός υποστηρίζει:

«(...) Για παράδειγμα, πέρυσι, άνθρωποι που είχαν γίνει δεκτοί από τη Γερμανία και περίμεναν να φύγουν, μετά από μια συμφωνία μεταξύ των δυο χωρών, αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα θα στέλνει κάθε μήνα, μόνο 70 άτομα... Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, τεράστιες καθυστερήσεις και άνθρωποι που επί της ουσίας δεν περίμεναν για κάτι, έφυγαν με καθυστέρηση 6 μηνών... Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να σκεφτείς, πόσο μετράει ο χρόνος για ένα παιδί... Εμείς ένα lower είχαμε να πάρουμε στη Γ' γυμνασίου και αν δεν το περνάμε νομίζαμε ότι θα χαθεί ο κόσμος, κι αυτά τα παιδιά, περιμένουν,

οι μήνες περνούν και χάνονται και δεν χάνεται ο κόσμος... Δεν μπορεί να μπει η ζωή τους σε μια τάξη... Και μετά είναι και όλη αυτή η διαδικασία απόδειξης... Σε κάποιους φαίνεται τελείως παράλογο ότι πρέπει να βρουν έγγραφα που να αποδεικνύουν ότι είναι παντρεμένοι 20 χρόνια. Ίσως, εάν η ενημέρωση γινόταν πιο έγκαιρα την ημέρα της καταγραφής, όπου βρίσκονται σε ένα πλαίσιο που γνωρίζουν οι αρμόδιοι το πόσο απαιτητικές είναι διαδικασίες. Εκεί θα πρέπει να δοθεί έμφαση...».

Η εν λόγω ερωτώμενη, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις περιπτώσεις ανήλικων αιτούντων για οικογενειακή επανένωση, θίγοντας το ζήτημα του χρόνου και κατ' επέκταση των καθυστερήσεων, αλλά και τις επιπτώσεις που αυτό συνήθως έχει σε άτομα νεαρότερης ηλικίας. Επίσης, μια ακόμη πολύ σημαντική παράμετρος που θέτει η συμμετέχουσα, αφορά στις τελευταίες στιγμές συμφωνίες που μπορεί να συνάπτονται μεταξύ των κρατών, η ίδια αναφέρει παραπάνω το παράδειγμα Ελλάδας – Γερμανίας, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να επιδεινώσει υπάρχοντα προβλήματα.

Άλλο σημείο στο οποίο αξίζει να σταθούμε και συζητήθηκε ιδιαίτερα από τις συμμετέχουσες αφορά τις περιπτώσεις ανήλικων. Συγκεκριμένα, αυτό που έχει παρατηρηθεί είναι οι αντιδράσεις των παιδιών μπορεί να είναι ακραίες ή ακόμη και να θέσουν τη ζωή τους σε κίνδυνο. Στο άκουσμα ότι το αίτημά του απορρίπτεται, για εκείνα αυτό συνεπάγεται όχι μόνο με τη μη μετεγκατάστασή τους σε άλλο κράτος μέλος και τη συνένωσή τους με κάποιον συγγενή (πατέρα, μητέρα, θείο, παππού ή αδελφό κα), αλλά και με την παράταση διαμονής τους σε ένα πλαίσιο φιλοξενίας, όπως είναι ο ξενώνας, στον οποίο φιλοξενούνται κι άλλοι ανήλικοι, και παρ' όλη την παρουσία εξειδικευμένου προσωπικού, σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τη φροντίδα που θα λάμβαναν από την οικογένεια του. Το παραπάνω έχει ως αποτέλεσμα πολλές φορές ανήλικα να διαφεύγουν παράνομα με σκοπό να ταξιδέψουν και να επανενωθούν με τους συγγενείς του, δια μέσου όμως κυκλωμάτων διακινητών. Το γεγονός αυτό με τη σειρά του εγείρει περαιτέρω ανησυχίες, καθώς όταν πρόκειται για ανήλικα, υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες η ζωή τους να κινδυνεύσει άμεσα, ή ακόμη και να μη φτάσουν στη χώρα προορισμού, όπως προσδοκούσαν.

Στη συνέχεια, μια κοινωνική λειτουργός προσθέτει:

«Τα μεγαλύτερα προβλήματα τα έχω συναντήσει σε περιπτώσεις ανήλικων, αλλά και μονογονεϊκών οικογενειών (κυρίως μητριαρχικών). Κι οι δύο αυτές ομάδες είναι

ιδιαίτερα ευάλωτες και μπορεί να εκτεθούν σε κίνδυνο πιο εύκολα. Αυτό που μπορώ να σου πω ότι γίνεται συνήθως είναι ότι φεύγουν παράνομα από την Ελλάδα, μέσω των κυκλωμάτων των διακινητών. Τώρα, εάν θα φτάσουν στον προορισμό είναι ένα ζήτημα και εκεί απλά εύχεσαι για το καλύτερο σενάριο. Ενώ είναι ενήμεροι για την επικινδυνότητα του να φύγεις παράνομα, αλλά και τις συνέπειες που τυχόν μπορεί να υπάρξουν, πιστεύω ότι η συναισθηματική φόρτιση είναι μεγαλύτερη. Η ανάγκη να συναντήσουν τους δικούς τους ανθρώπους υπερνικά νομίζω την αίσθηση κινδύνου...».

Παραπάνω, ως μια ιδιαίτερα ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα, παρουσιάζεται και αυτή των μητριαρχικών μονογονεϊκών οικογενειών, με μητέρες ως αρχηγούς. Δεν προκαλεί μεγάλη εντύπωση, το γεγονός ότι οι μητέρες με ανήλικα παιδιά, είναι περισσότερο πιθανό να αναζητήσουν διεξόδους διαφυγής, με γνώμονα την ασφάλεια τους και επιθυμία να μην βρίσκονται μόνες του σε έναν ξένο τόπο, χωρίς υποστηρικτικό περιβάλλον. Άλλωστε, δεν θα πρέπει να αμελούμε και το υπόβαθρο που υπάρχει σε αυτές τις περιπτώσεις, τόσο όσον αφορά τα ανήλικα όσο και γυναίκες που είναι μητέρες με παιδιά. Οι ανωτέρω ευπαθείς ομάδες προσφύγων, δεν είναι λίγες οι φορές που έχουν πέσει θύματα εκμετάλλευσης και κακοποίησης, τόσο σωματικής όσο και σεξουαλικής. Για τις περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών, η ΜΚΟ «Διοτίμα» έχει διαπιστώσει μέσω έρευνας που διεξήγαγε στο παρελθόν ότι ευάλωτες σε έμφυλη βία, σε ορισμένες δομές φιλοξενίας, είναι γυναίκες πρόσφυγες λόγω της απουσίας της αστυνομίας, της έλλειψης επαρκούς και κατάλληλου φωτισμού, της εγγύτητας των σκηνών/κοντέινερ αλλά και του ανεπαρκούς αριθμού φορέων προστασίας⁴⁹.

Είναι ευρέως γνωστό κι ένας επαγγελματίας το συναντά σε μεγάλη συχνότητα, ότι μια μεγάλη μερίδα ανήλικων παιδιών, αμφότερων φύλων, όσο και γυναικών προσφύγων, έχουν βιώσει εκμετάλλευση ή/ και κακοποίηση τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους. Παρ' όλες τις προσπάθειες που καταβάλλονται στην Ελλάδα από πλευράς Μη Κυβερνητικών Οργανισμών και Διεθνών Οργανισμών, το φαινόμενο είναι ακόμη υπαρκτό. Και αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι η κακοποίηση μπορεί να έλαβε χώρα τόσο στη χώρα καταγωγής ή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, όσο και στη χώρα υποδοχής. Έτσι, λοιπόν, δεν είναι να απορεί κανείς τι οδηγεί αυτές τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες να διαφεύγουν σε χώρες του εξωτερικού παράτυπα, σε

⁴⁹ Η έρευνα διεξήχθη από τη ΜΚΟ Διοτίμα από τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο του 2016.

μεγαλύτερη συχνότητα συγκριτικά με άλλες. Ακόμη, και εάν ένας ανήλικος ή μια γυναίκα δεν έχει βιώσει την κακοποίηση ή την εκμετάλλευση, οι πιθανότητες αυτό να συμβεί είναι σημαντικά αυξημένες και αυτό από μόνο του, μαρτυρά πολλά.

Συνεχίζοντας, η τρίτη συμμετέχουσα νομικός στην έρευνα, παρατηρεί:

«(...) Μου έρχεται τώρα μια περίπτωση στο μυαλό, που εμένα πραγματικά με είχε σοκάρει. Είναι η περίπτωση μιας μητέρας που βρισκόταν εδώ με το παιδάκι της, μόνη της, χωρισμένη και ήθελε να επανενωθεί με τον αδερφό της που ήταν ανήλικος. Είχε γίνει όλη η διαδικασία και είχαμε φτάσει στην τέταρτη επανεξέταση και της είχα πει να προσπαθήσουμε βρούμε συνεργασία στην άλλη χώρα, καθώς από την Ελλάδα δεν μπορούσε να γίνει κάτι περαιτέρω. Είχα στείλει μέχρι και νομολογία... Και κάποια στιγμή έρχεται και μου λέει, έτσι χαρούμενη, ότι έστειλα το παιδί μου στην άλλη χώρα και τώρα μπορώ να κάνω επανένωση. Πραγματικά είχα πάθει! Δεν ήταν μια μητέρα που έλεγες ότι δεν ήταν σε θέση να φροντίσει το παιδί της. Είχε ακούσει προφανώς ότι είναι περισσότερο δεσμευτικό όταν πρόκειται για επανένωση με γονέα και ανήλικο. Από όσο κατάλαβα, το παιδί εν έφυγε με διακινητή, αλλά με κάποιους γνωστούς της. Και πραγματικά με είχε σοκάρει το γεγονός, ότι που μπορεί να φτάσει ένας άνθρωπος... Γιατί το έκανε σε αυτό το σημείο, περίμενε ενάμιση χρόνο τουλάχιστον στη διαδικασία. Τώρα, και τα παιδιά επηρεάζονται πάρα πολύ... Προκύπτει και από την έρευνα που συμμετείχα ότι πολλά παιδιά μετά τις επαναλαμβανόμενες απορριπτικές αποφάσεις και παρά την πορεία που είχαν διανύσει, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τα βιώματα και τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν και παρόλη την υποστήριξη που είχαν λάβει από τους επαγγελματίες στους ξενώνες, οι επαγγελματίες διαπίστωσαν σοβαρά πισωγυρίσματα. Και αναβίωναν τραυματικές εμπειρίες και κάποια με πολύ ακραίες εκδηλώσεις και συμπτώματα... (παύση).

Ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα, όταν ένας επαγγελματίας έρχεται σε άμεση επαφή με ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, όπως είναι στη περίπτωσή μας οι πρόσφυγες, αφορά στο γεγονός ότι όσο καλή και αν είναι η σχέση εμπιστοσύνης και η συνεργασία που έχει αναπτυχθεί, ο ίδιος δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί την άλλη πλευρά στο εκατό τοις εκατό. Και αυτό είναι απολύτως φυσιολογικό. Ενδεχομένως, όμως, όταν κάποιος έχει ήδη βιώσει τον κίνδυνο στη ζωή του και όταν έχει βίαια αποχωριστεί ήδη μια φορά, δικούς του ανθρώπους, είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποδεχθεί ότι θα χρειαστεί να βιώσει ξανά κάτι παρόμοιο. Αυτό δε σημαίνει, ότι μια

πράξη, όπως αυτή που περιγράφει η συμμετέχουσα, μπορεί να δικαιολογηθεί, όμως μπορεί κανείς να αναλογιστεί τις βαθύτερες αιτίες και να αιτιολογήσει αντίστοιχα συμβάντα.

Η τελευταία κοινωνική επιστήμων επεσήμανε τα κάτωθι αναφορικά με την επιρροή που έχουν οι δυσκολίες επί της διαδικασίας, στη ζωή των αιτούντων:

«Συναισθηματικά επηρεάζονται πολύ... Δεν είναι εύκολο αν το σκεφτείς, να έχεις για παράδειγμα το παιδί σου στην Γερμανία κι επειδή είναι ενήλικας κι εσύ δεν έχεις κάποιο σοβαρό πρόβλημα – που να καθιστά απαραίτητη τη μετεγκατάστασή σου – να μην μπορείς να είσαι μαζί του. Υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια και δεν θα μπορούσε να γίνει αλλιώς ίσως... Όμως αν το καλοσκεφτείς, είναι σκληρό. Δυστυχώς, πολύ συχνά οι άνθρωποι που απορρίπτονται, ταξιδεύουν παράτυπα... Το βλέπουμε να συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις... Και αυτό είναι πολύ επικίνδυνο καθώς βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους... Όμως συμβαίνει και μέχρι σήμερα είναι εξαιρετικά δύσκολο να τεθεί σε έλεγχο η κατάσταση, παρά τις προσπάθειες που γίνονται... Ελπίζω μελλοντικά τα πράγματα να αλλάξουν προς το καλύτερο, αν και δεν σου κρύβω ότι δεν είμαι και πολύ αισιόδοξη...»

Ένα ακόμη ιδιαίτερα σημαντικό σημείο που προέκυψε, αφορά τις διοικητικές πρακτικές, που όμως όπως φαίνεται συνδέονται άμεσα με τη ζωή των αιτούντων και τις αποφάσεις του. Αυτό δεν είναι άλλο από το ότι όταν το αίτημα για οικογενειακή επανένωση απορριφθεί ή δεν είναι δυνατό να ολοκληρωθεί, καθώς μπορεί η διαδικασία να μην έχει εκκινήσει, λόγω απουσίας αποδεικτικών εγγράφων, τότε ο αιτών καλείται να αιτηθεί άσυλο στην Ελλάδα. Από μια άποψη, αυτό δε μοιάζει τραγικό. Από μια άλλη όμως, όταν για τη δυσκολία προσκόμισης εγγράφων συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο συμμετέχων, εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς γιατί οι διοικητικές αυτές πρακτικές χαρακτηρίζονται από τόση αυστηρότητα και καμία εναλλακτική δε φαίνεται να είναι αρκετή, ώστε να θεσμοθετηθεί.

Πράγματι, η ύπαρξη κριτηρίων και προϋποθέσεων είναι αναμφισβήτητη απαραίτητη, πόσο μάλλον, όταν αυτές σχετίζονται με μετακινήσεις πληθυσμών. Όμως, είναι πράγματι λυπηρό να αναλογιστεί κανείς, ότι οι απαιτήσεις που καμιά φορά συναντά ένας ενδιαφερόμενος, σε γραφειοκρατικό επίπεδο είναι ικανές, να στοιχίσουν την ολοκλήρωση του αιτήματός του, δίχως, να υπάρχει μια διαδικασία εκ

νέου εξέτασης, όταν οι πρωταρχικές προϋποθέσεις που ορίζονται από το νόμο, είναι αδύνατο να πληρούνται.

3.2 Δυσκολίες και προβλήματα που προέκυψαν κατά την ερευνητική διαδικασία

Αξίζει να σημειωθεί πως όλη η ερευνητική διαδικασία κύλησε ομαλά, χωρίς δυσκολίες. Όσον αφορά τους συμμετέχοντες, οι ίδιοι ήταν εξαιρετικά συνεργάσιμοι με την ερευνήτρια, ενώ όλοι ήταν πρόθυμοι να συμμετάσχουν. Η δυσκολία που συναντήθηκε κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων αφορά στο γεγονός ότι μόνο ένας από τους οκτώ συμμετέχοντες γνώριζε επιμέρους στοιχεία για τον Κανονισμό Δουβλίνο II. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, κάποιες ερωτήσεις αναφορικά με αυτό το πεδίο να παραληφθούν από την πλευρά της ερευνήτριας. Παράλληλα, με εξαίρεση τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που παρατίθεται στην παρούσα εργασία, δεν κατέστη δυνατή μια περαιτέρω σύγκριση των δυο Κανονισμών Δουβλίνο, κάτι που με τη σειρά του θα οδηγούσε σε μια διερεύνηση σε βάθος των διαδικασιών που εφαρμόζονται σήμερα, εν ισχύ του Κανονισμού Δουβλίνο II, αλλά και του προκατόχου του.

Μια ακόμη δυσκολία που συναντήθηκε κατά τη διεξαγωγή της παρούσα έρευνας σχετίζεται με την προσδοκία της ερευνήτριας να διεξαχθούν συνεντεύξεις με εργαζομένους της Εθνικής Μονάδας Δουβλίνου, ως της κατεξοχήν υπηρεσίας που ασχολείται με ζητήματα οικογενειακής επανένωσης. Παρ' όλη την προσπάθεια από πλευράς της ερευνήτριας, η απάντηση ήταν αρνητική κι έτσι οι συνεντεύξεις δεν πραγματοποιήθηκαν.

Μια ακόμη δυσκολία που διαπιστώθηκε αφορά το προφίλ των κοινωνικών επιστημόνων που συμμετείχαν στην έρευνα. Το γεγονός ότι προέρχονταν από διαφορετικό επιστημονικό πλαίσιο, είχε ως αποτέλεσμα η οπτική τους και κατ' επέκταση η απαντήσεις τους να ποικίλουν, όχι τόσο ως προς το περιεχόμενο, αλλά περισσότερο ως προς τον τρόπο παρουσίασης των βιωμάτων τους.

Τέλος, μια ακόμη δυσκολία που ανέκυψε αφορά στο γεγονός ότι κανένας από τους συμμετέχοντες δεν γνώριζε για τυχόν μελλοντικές τροποποιήσεις του Κανονισμού Δουβλίνο III και κατ' επέκταση των διαδικασιών που θα εφαρμόζονται. Παρ' όλο που συναντά κανείς πληθώρα πληροφοριών για τον Κανονισμό Δουβλίνο IV, ο οποίος πιθανόν τεθεί σε ισχύ τα επόμενα χρόνια, δεν έχει υπάρξει μέχρι σήμερα

επίσημη ενημέρωση, δύσκολα μπορεί κανείς να προβεί σε δηλώσεις ή ακόμη και προβλέψεις.

Σε κάθε περίπτωση όμως, η ερευνήτρια δεν αντιμετώπισε ιδιαίτερα προβλήματα, ενώ η συμβολή των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν καθοριστική και μείζονος σημασίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα ερευνητική μελέτη είχε ως στόχο τη μελέτη σε βάθους της διαδικασίας της οικογενειακής επανένωσης, καθώς, επίσης και τη διερεύνηση των δυσκολιών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της. Για το λόγο αυτό άλλωστε, κρίθηκε απαραίτητη η διεξαγωγή έρευνας και όχι μόνον βιβλιογραφικής ανασκόπησης.

Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση υπηκόων τρίτων χωρών είναι ένα ανθρωπινό δικαίωμα που ορίζεται και προστατεύεται ρητώς τόσο από το εθνικό, όσο και από το ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο. Εξάλλου, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη νόμιμη μετανάστευση. Όπως αναφέρεται και στο Συνήγορο του Πολίτη, η οικογενειακή επανένωση, και ευρύτερα η οικογενειακή ζωή, συνιστά δικαίωμα και για τους μετανάστες, το οποίο κατοχυρώνεται από διατάξεις τόσο του κοινοτικού (Οδηγία 2003/86/EK) όσο και του εθνικού δικαίου (άρθρα 53–60 του Ν. 3386/2005 και ΠΔ 131/2006, με το οποίο ενσωματώθηκε η προαναφερόμενη Οδηγία). Ταυτόχρονα δε, αναγνωρίζεται και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 8, παράγρ. 1) και ασκείται, βεβαίως, σύμφωνα με τις προβλέψεις και τους περιορισμούς της οικείας νομοθεσίας⁵⁰.

Πολλά χρόνια τώρα, η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των ευρωπαϊκών της θεσμών και σε συνεργασία με όλα τα κράτη μέλη της, έχουν οριστεί και θεσμοθετηθεί διαδικασίες νόμιμης μεταφοράς υπηκόων τρίτων χωρών από τα κράτη πρώτης υποδοχής προς τα κράτη της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό, προάγεται και το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, διαδικασία θεσμοθετείται νομικά τόσο από τη Σύμβαση του Δουβλίνο (1990), όσο και από τους μεταγενέστερους Κανονισμούς Δουβλίνο II και III.

Από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, προκύπτουν αξιόλογα ευρήματα ως προς τις δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή της διαδικασίας, από τη στιγμή που ο αιτών θα καταθέσει το αίτημα για οικογενειακή επανένωση, μέχρι την ολοκλήρωσή της.

⁵⁰ Συνήγορος του Πολίτη για το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση μεταναστών: https://www.synigoros.gr/resources/docs/5adikaiwmata_anthrwpu--2.pdf

Τούτων δοθέντων, αναφορικά με τη διαδικασία των επανενώσεων όπως αυτή διεξάγεται σήμερα, αυτή χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα μακροχρόνιες πρακτικές, παράγοντας ο οποίος συμβάλει αρνητικά στην ολοκλήρωσή τους εντός συγκεκριμένων προθεσμιών, όπως ορίζεται από τον Κανονισμό Δουβλίνο III. Επιπροσθέτως, οι διοικητικές πρακτικές θα έλεγε κανείς ότι χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη αυστηρότητα, κάτι το οποίο, από τη μια πλευρά, είναι κατανοητό, καθώς πρόκειται για μετακίνηση ανθρώπων από ένα κράτος σε ένα άλλο, αλλά και για ταυτόχρονη επανένωση με οικείους τους, από την άλλη όμως πλευρά, η αυστηρότητα που επιδεικνύεται σε αυτές περιπτώσεις, οφείλεται στο ότι μέχρι σήμερα, οι πρακτικές σε διοικητικό επίπεδο, δε δύνανται να προσαρμοστούν σε πραγματικές συνθήκες.

Όσα αναφέρονται παραπάνω, αναφορικά με τις διοικητικό πεδίο, βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με μια ακόμη προβληματική, αυτή της απουσίας εγγράφων. Παρόλο που η προσκόμιση αποδεικτικών εγγράφων κρίνεται απαραίτητη για την καταγραφή του αιτήματος, πολλές φορές δεν μπορεί να καταστεί δυνατή, καθώς οι αιτούντες δε διαθέτουν τα απαραίτητα έγγραφα. Όταν πρόκειται για έγγραφα πρωτότυπα και επίσημα, συχνά είναι εξαιρετικά δύσκολο να συλλεχθούν και να προσκομιστούν, εφόσον σε κάποιες περιπτώσεις η πρόσβαση στις αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας καταγωγής, είναι αδύνατη (π.χ. λόγω πολεμικών συρράξεων κ). Ωστόσο, η απουσία εγγράφων έχει παρατηρηθεί πως έχει κοστίζει σε αιτούντες τη δυνατότητα να αιτηθούν την επανένωσή τους με συγγενικά τους πρόσωπα που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον, άλλη μια δυσκολία που αναφέρεται από τους συμμετέχοντες, σχετίζεται με την ελλιπή και έγκαιρη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων για τη διαδικασία. Η πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων όντας ελλιπής, έχει ως αποτέλεσμα, οι ίδιοι να δυσκολεύονται πολύ περισσότερο για τη συγκέντρωση όλων των απαραίτητων εγγράφων, όταν αυτά υπάρχουν, για να μην είναι εκπρόθεσμοι. Αυτό με τη σειρά του, δυσκολεύει ιδιαίτερα και τους επαγγελματίες που αναλαμβάνουν τη νομική τους υπεράσπιση, οι οποίοι πρέπει να μελετήσουν τα συλλεχθέντα έγγραφα για να προβούν σε περαιτέρω ενέργειες, ως προς την προώθηση του εκάστοτε αιτήματος.

Μια ακόμη δυσκολία που αναδύεται είναι οι καθυστερήσεις που παρατηρούνται όχι σε ένα ευρύτερο πλαίσιο της διαδικασίας, αλλά σε επίπεδο απορριπτικών αποφάσεων. Οι προθεσμίες είναι εξαιρετικά σύντομες, ενώ τα κράτη μέλη προορισμού, τις περισσότερες φορές, δεν απαντούν εγκαίρως. Σε επίπεδο απορριπτικών αποφάσεων έρχεται να προστεθεί ένας ακόμη παράγοντας, που δεν είναι άλλος από την ελλιπή αιτιολογία από πλευράς του κράτους μέλους προορισμού. Με λίγα λόγια, αυτό σημαίνει ότι οι λόγοι έκδοσης μιας απορριπτικής επί της ουσίας απόφασης δεν είναι σαφείς και αιτιολογημένοι, γεγονός που καταδεικνύει πως υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες να μην έχει δοθεί η δέουσα προσοχή και σημασία στο εκάστοτε αίτημα.

Λίγο πριν κλείσουμε την παρούσα και τελευταία ενότητα της εργασίας, αξίζει να γίνει αναφορά σε δυσκολίες που μπορεί να ανακύψουν και είναι θα λέγαμε απρόβλεπτες, όπως συνέβη στα μέσα του 2017 με τη συμφωνία που υπεγράφη μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας, αναφορικά με τη μεταφορά αιτούντων οικογενειακής επανένωσης, όπου το αίτημα τους είχε γίνει δεκτό, όμως αποφασίστηκε, πως η Ελλάδα θα στέλνει σε μηνιαία βάση μόνο εβδομήντα άτομα προς τη Γερμανία. Αυτή τη πρακτική είχε ως αποτέλεσμα, περαιτέρω καθυστερήσεις σε ένα σύστημα που παρουσιάζει σημαντικά κενά, και φυσικά, έλλειψη έγκαιρης ενημέρωσης των ενδιαφερόμενων.

Έχοντας μιλήσει παραπάνω για τις δυσκολίες που συναντώνται κατά την εφαρμογή της διαδικασίας της επανένωσης, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στην επιρροή που αυτές έχουν στη ζωή των αιτούντων. Όπως, άλλωστε, ανέφεραν όλοι οι συμμετέχοντες, οι αιτούντες βρίσκονται συνεχώς αντιμέτωποι με διαδικασίες που δεν κατανοούν, γεγονός που ενισχύει την ήδη υπάρχουσα ανασφάλεια και αγωνία τους. Ακόμη, η δυσκολία εύρεσης και προσκόμισης των εγγράφων που ζητούνται σε συνδυασμό με τις τεράστιες καθυστερήσεις, αλλά και με το ενδεχόμενο το αίτημα τους να απορριφθεί, έχουν σημαντικό αντίκτυπο σε συναισθηματικό πια επίπεδο. Αυτός άλλωστε φαίνεται πως είναι και ο λόγος, που πολλοί από αυτούς στο άκουσμα μιας απορριπτικής απόφασης είτε αναβιώνουν τραυματικές εμπειρίες από το παρελθόν, εκδηλώνοντας κάποιες φορές και ακραίες συμπεριφορές, είτε επιλέγουν να ταξιδέψουν παράτυπα, με σκοπό να επανενωθούν με τα οικογενειακά τους πρόσωπα, αγνοώντας τους κινδύνους που ελλοχεύουν με αυτή τους την επιλογή.

Εν κατακλείδι, και λαμβάνοντας υπόψη όσο έχουν επισημανθεί τόσο σε επίπεδο βιβλιογραφικής ανασκόπησης όσο και σε επίπεδο έρευνας, αξίζει να σταθούμε στο ότι τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνεργασία με τους θεσμούς, πρέπει να δουλέψουν πολύ σκληρά προκειμένου να τεθεί σε ισχύ μια ενιαία ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, με γνώμονα πάντα την προστασία της ενότητας της οικογένειας. Αναμφισβήτητα, οι προσπάθειες που έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα, με σκοπό την ελάφρυνση των χωρών πρώτης υποδοχής, αλλά και την ίση κατανομή των αιτημάτων ασύλου είναι ιδιαίτερα σημαντικές, ωστόσο, τα προβλήματα που διαπιστώνονται είναι εξίσου ιδιαίζουσας σημασίας και στο πλαίσιο μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, οι αρμόδιοι, οφείλουν να δώσουν την απαραίτητα προσοχή.

Κλείνοντας, η μελέτη για το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση κατέδειξε την ανάγκη να ληφθούν ακόμη περισσότερα μέτρα για την προάσπιση ενός ανθρώπινου δικαιώματος, άρρηκτα συνδεδεμένου με ένα εξαιρετικά ευαίσθητο ζήτημα, όπως είναι η προστασία της οικογένειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Ακριβοπούλου, Χ., Παπανδρέου, Μ. Τα θεμελιώδη δικαιώματα και Ε.Δ.Δ.Α. απόφαση της 21-1-2011 επί της υπόθεσης M.S.S. εναντίον Βελγίου και Ελλάδας.

Αντωνίου Αικ., Παπαϊωάννου Α. (2016). «Οι κανονισμοί Δουβλίνο II και Δουβλίνο III». ΠΜΣ «Νομικές και Διεθνείς Σπουδές – Κατεύθυνση Ευρωπαϊκού Δικαίου», σ. 5.

Βρέλλης, Σ. (2003). «Δίκαιο Αλλοδαπών», Β' έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2011, Δεκέμβριος 13). Οδηγία 2011/95/ΕΕ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011. *Σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία (αναδιατύπωση)*, σσ. 9-26.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2013, Ιουνίου 19). Για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση. *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013*, σσ. 31-59.

Ιωσηφίδης Θ. (2001) «Η Μέθοδος των Focus Groups στην Κοινωνική Έρευνα: η Περίπτωση του Ερευνητικού Προγράμματος MEDACTION». Εισήγηση στο «Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Κοινωνικές Εξελίξεις στην Σύγχρονη Ελλάδα και Ευρώπη», Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Σύλλογος Ελλήνων Κοινωνιολόγων (ΣΕΚ). Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο. 24-26 Μαΐου.

Ιωσηφίδης Θ. (2003). «Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες». Αθήνα. Κριτική.

Λυδάκη, Α. (2001). «Ποιοτικές μέθοδοι της κοινωνικής έρευνας». Αθήνα. Καστανιώτη.

Λυδάκη Α. (2016). «Αναζητώντας το χαμένο παράδειγμα». Αθήνα. Παπαζήση.

Ματθία Σ., Κτιστάκη Γ., Σταυρίτη Λ., Στεφανάκη Κ. (2006). «Η Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην Ευρώπη, με βάση τη νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου», Σύλλογος Αθηνών, Αθήνα, σ.26-28.

Μπαξεβάνης Χ., Κανονισμός Δουβλίνο III, Ασυνόδετος ανήλικος και προσδιορισμός του «υπεύθυνου κράτους». Πρόσφατες εξελίξεις της ευρωπαϊκής νομοθεσία και νομολογίας, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, 2013, σελ. 359-370.

Μουσούρου Λ. Μ. (1991), «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη», Αθήνα, Εκδόσεις «Gutenberg».

Παπαγεωργίου Ι., Η πολιτική ασύλου και ο Κανονισμός Δουβλίνο II και III, Συλλογικός τόμος και εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Εξελίξεις και Προκλήσεις στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ». Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Έδρα Jean Monnet. Θεσσαλονίκη 14-16/02/2013.

Συνοδινός Χ. (2012). «Η Επίδραση του Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Καθεστώς Ασύλου των Προσφύγων». Νομική Βιβλιοθήκη.

Ρούκουνας, Ε. (1995). Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ίδρυμα Μααγκοπούλου για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της "Εστίας".

Σταυρουλάκη Ε., Σκέψεις σχετικά με το νομολογιακό ενδιαφέρον της υπ' αριθ. 08ΡΑ01546/26-06-09 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου του Παρισιού στην ελληνική έννομη τάξη, Επιθεώρηση Μεταναστευτικού Δικαίου 2009, αρ. τεύχους 4, σ. 22-26.

Φίλιας, Β. (Επίμ.), (1977). Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, Εκδόσεις: Gutenberg.

Φράγκου, Ρ., & Χότουρας, Δ. (2014). Ο νέος Κανονισμός «Δουβλίνο III» Προσπάθεια εξορθολογισμού του ευρωπαϊκού συστήματος ή ακόμη μια χαμένη ευκαιρία. *Συνήγορος*(101), 70-73.

Τριανταφυλλίδου, Α. & Δημητριάδη, Α., (2011) «*Η διαχείριση του ασύλου στην Ευρώπη: η αναθεώρηση του Δουβλίνου I και η περίπτωση της Ελλάδας*», Εφαρμογές ΔΔ I/2011, σελ. 22.

Τσιώλης Γ. (2014). «*Μέθοδοι και Τεχνικές Ανάλυσης στην Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα*». Αθήνα. Κριτική.

Ξενόγλωσση

Hathaway J.,(2005) *The Rights of Refugees under international Law*, Cambridge University Press, Cambridge

Hurvitz A., (2010), *The collective responsibility of states to protect refugees*, Oxford University Press, New York,

Kvale, S. (1996). Interview, an introduction to qualitative research interviewing. Thousand Oaks, SAGE publications. 13.

Lenart, J. ‘Fortress Europe’: Compliance of the Dublin II Regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, *Utrecht Journal of International and European Law*, Vol. 28, Issue 75, σ. 5.

Lavrysen, L. (2012). “*European Asylum Law and the ECHR: An Uneasy Coexistence.*” *Gottingen Journal of International Law* 4 (1): 197–242.

Mierwa , K. (2013). “*Is the Cornerstone of the Common European Asylum System crumbling? A study on the Compliance of the Dublin II Regulation with human and fundamental Rights Provisions*”. Enschede, Holland: University of Twente-Westfalische Wilhelms-Universitat .

Smith A.D. (1990). “*Theory Culture Society. Towards a Global Culture?*”, Research Article

Teferra, Z. (2014) “*The Dublin system of refugee admission: A law and economics analysis*”, (βλ. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2521180)

Tuckman, B.W. (1972). *Conducting educational research*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ 1

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις σπουδές σου.

Έχω σπουδάσει στο ΤΕΙ Κοινωνικής Εργασίας στην Αθήνα κι έχω κάνει ένα μεταπτυχιακό στην Εκπαίδευση και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Ήταν ένα μεικτό πρόγραμμα που είχε 1,5 χρόνο στην Ελλάδα και έξι μήνες στο Λονδίνο στο Incense of Education.

Πού εργάζεσαι;

Τώρα... Έχω δουλέψει... Ήμουν για δέκα χρόνια στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες ως κοινωνική λειτουργός. Μετά ήμουν πέντε χρόνια στον ΔΟΜ (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης) και είμαι τώρα γύρω στον ένα χρόνο... ένα και κάτι με ενάμισι είμαι στη Μέλισσα, που είναι το «Δίκτυο Μέλισσα» και εδώ και περίπου 8 μήνες είναι που είμαι part time και στα δυο, και στη Μέλισσα και στο Safe Passage.

Αναφορικά τώρα με την οικογενειακή επανένωση, θα ήθελα να μου περιγράψεις την εμπειρία σου, από την πλευρά του κοινωνικού λειτουργού (ποιες είναι οι αρμοδιότητες σου αναφορικά με αυτό το πεδίο, ποια προβλήματα εσύ έχεις συναντήσει και γενικότερα, την εμπειρία σου).

Όσο ήμουν στο ΕΣΠ, μπορώ να πω ότι είχα πολύ μεγαλύτερη εμπειρία με το κομμάτι, δηλαδή, τώρα ασχολούμαι αλλά κυρίως ασχολούνται άλλες οργανώσεις με την οικογενειακή επανένωση. Το βασικό που βλέπεις είναι ότι υπάρχει μια αδυναμία από τους δικηγόρους να εξηγήσουν τα πράγματα με λεπτομέρειες... Χάνουν δηλαδή πολύ σύντομα την υπομονή τους κι επίσης, νομίζω ότι αυτό είναι κάπως διπλό... Δηλαδή, συμβαίνει και με τους γιατρούς και με τους δικηγόρους. Ας πούμε πολύ συχνά

συνέβαινε να έστελνες έναν άνθρωπο σε έναν γιατρό και ο οποίος έλεγε» ναι, ναι, ναι», ώσπου καταλάβαινες ότι δεν έχει καταλάβει τίποτε. Κι έτσι, έπαιρνες ξανά τον γιατρό ως κοινωνικό λειτουργό, να συνεννοηθείς. Πολύ συχνά οι κοινωνικοί λειτουργοί αυτό που κάνουν είναι τον διερμηνέα στην ίδια γλώσσα, όχι σε διαφορετική (γέλια). Δηλαδή εγώ αυτό έχω εντοπίσει πολύ συχνά. Μου έχεις ας πούμε συμβεί πολλές φορές με συναδέλφους δικηγόρους οι οποίοι μου λένε «του τα είπα, δεν καταλαβαίνει, πες του τα κι εσύ» (γέλια). Ενώ εγώ του άφηνα χρόνο, του το έλεγα ξανά και ξανά... Άφηνα τον άνθρωπο να ρίξει ένα κλάμα και μετά του έλεγα κάτι άλλο... Είναι άλλη η προσέγγιση, όμως το έχουμε συναντήσει χιλιάδες φορές. Άμα το συναίσθημα είναι μπλοκαρισμένο, ο άλλος δεν πρόκειται να ακούσει τίποτα από ότι του λες... Συν του ότι νιώθει ότι έχει απέναντί του έναν μεγαλοδικηγόρο, και σίγουρα τον πιάνει ένα δέος, ενώ εμάς μας νιώθει λίγο σαν τη μαμά του, την αδερφή του ή κάτι τέτοιο (γέλια). Έτσι αφήνεται να ακούσει. Δηλαδή, το συναίσθημα σε μπλοκάρει, τελεία. Οπότε, ο ρόλος νομίζω έχει να κάνει, ανάλογα με την εμπειρία που έχει ο κάθε κοινωνικός λειτουργός, με διάφορα ζητήματα. Δηλαδή, από το να συλλέξω πληροφορίες και να τις πάω στον δικηγόρο, γιατί εκείνος μπορεί να έχει να κάνει την υπόλοιπη διαδικασία, να ολοκληρώσει το γράψιμο... Οπότε, μπορεί να έχει να κάνει με το ότι «φέρε μου ότι στοιχεία έχει ο συγγενής σου, να μου τα στείλεις σε αυτό το email και να τα προωθήσω εγώ στον δικηγόρο», αλλά έχει και το κομμάτι το επεξηγηματικό. Να μου τα πει δηλαδή εμένα ο δικηγόρος, να τα πω εγώ στον άνθρωπο. Ή θα του τα έλεγε ο δικηγόρος, χωρίς όμως αυτά να έμπαιναν στο κεφάλι του, άμα όμως του τα έλεγα εγώ, θα έμπαιναν (γέλια). Και ύστερα είναι και το follow up. Αφού όλοι έχουμε κάνει τα πάντα, και για κάποιο λόγο δεν έχουμε λάβει απάντηση, αυτό που θα τον δει και θα πρέπει να το εξηγήσει είναι πάλι ο κοινωνικός λειτουργός, γιατί είναι αυτός που θα δώσει χρόνο στον άλλον να κλάψει, ας πούμε...

Όσον αφορά περιπτώσεις ανθρώπων που αιτούνται οικογενειακής επανένωσης, έχεις παρατηρήσει να έχουν συγκεκριμένα αιτήματα από εσένα, ως κοινωνική λειτουργό;

Αυτό που συμβαίνει με κάποιον που αιτείται οικογενειακή επανένωση είναι ότι θα προκύψουν άλλα θέματα... Ας πούμε με έναν αιτών άσυλο ή μια αιτούσα άσυλο στην Ελλάδα, θα αρχίσεις να βλέπεις τι κάνει, όπως που μένει, τα έγγραφά του (ΑΦΜ,

ΟΑΕΔ, κλπ) κι έτσι θα αρχίσεις να δουλεύεις λίγο μαζί του... Ενώ γι' αυτόν που είναι για οικογενειακή επανένωση, θα κοιτάξεις και το παραπέρα... Έχει κάνει αίτημα για να επανενωθεί ή έχει κάνει αίτημα στην Ελλάδα, σε ποια φάση είναι η διαδικασία. Αλλά το θέμα είναι ότι μέχρι ο άνθρωπος να λάβει μια απάντηση για το εάν μπορεί να επανενωθεί, τον αντιμετωπίζεις σαν έναν άνθρωπο που είναι στην Ελλάδα και πρέπει να επιβιώσει... Και μάλιστα πρέπει να του δώσεις ένα θάρρος... Δηλαδή, πρέπει να βρεις έναν τρόπο να είσαι κάπου στη μέση... Και να του δίνεις μια αισιοδοξία να αντιμετωπίσει τη ζωή, γιατί ξέρεις ότι η απόρριψη είναι στη γωνία και περιμένει (ασχέτως με ποια διαδικασία θα μπορέσει να αναιρεθεί στην πορεία), μια απόρριψη είναι μια απόρριψη. Αλλά από την άλλη να τον έχεις και σε μια κατάσταση ότι κοίταξε, μην υπερεπενδύεις γιατί θα φύγεις κιόλας. Αλλά αυτό να το κάνεις σε μια σωστή δόση, ώστε να μην θεωρήσει κανένα από τα δυο σενάρια ως σίγουρο. Είναι κάπως δύσκολο γιατί ουσιαστικά τον έχεις σε μια κατάσταση ενδιάμεση, ούτε και να υπερεπενδύσει ούτε και να χάσει την ελπίδα του και όλα αυτά μαζί. Ταυτόχρονα, πρέπει να του λες κάνει και λίγο μαθήματα αγγλικών, γιατί όταν πας πρέπει να είσαι έτοιμος, αλλά κάνε και λίγα ελληνικά, γιατί μέχρι να φύγεις πρέπει να δουλέψεις (γέλια).

Έχεις χειριστεί και υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων;

Ναι... Και στην οργάνωση που είμαι τώρα που αναλαμβάνει κατά κύριο λόγο υποθέσεις επανένωσης ανηλίκων, αλλά και όσο ήμουν στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Μπορώ να πω ότι είναι πολύ καλύτεροι πελάτες οι ασυνόδευτοι ανήλικοι από τους ενήλικες (γέλια)... Το λέω αυτό με την έννοια... Εντάξει, μπορεί να υπάρχουν και δύσκολα παιδιά, όπως αυτά που είναι εντελώς ματαιωμένα κι έτσι δεν έχουν καμία εμπιστοσύνη σε ότι και να τους πεις και αυτό είναι δύσκολο γιατί απλά σε κοιτάνε, ενώ ανά πάσα στιγμή μπορεί να κάνουν κάποια μεγάλη βλακεία και δεν μπορείς να τα σταματήσεις... Αλλά ως επί το πλείστον, έχουν μια ελπίδα και σε βλέπουν λίγο σαν το μόνο ενήλικα στον περίγυρό τους που μπορούν να εμπιστευθούν... Οπότε είναι λίγο πιο υπάκουα... Δεν ξέρω πως θα ακουστεί αυτό (γέλια), αλλά είναι λίγο πιο συνεργάσιμα... Ενώ ο ενήλικας θα έρθει και θα σου πει μου λέτε όλοι ψέματα και θα σου χτυπήσει και το χέρι στο τραπέζι και θα θες ν τους πεις «φίλε μου, μόνο εγώ σε ακούω, μη μου το κάνεις αυτό» (γέλια). Με τα ανήλικα,

εγώ προσωπικά μπορώ να συνεργαστώ πολύ καλύτερα. Γιατί αυτά τα παιδιά, όταν θα φτάσουν σε εμένα, και είναι για παράδειγμα 16 ετών (που μακάρι να είναι 16 και όχι 12), πάει να πει ότι έχουν ξεκινήσει και ταξιδεύουν ένα χ διάστημα, άρα έχουν μείνει χωρίς ένα πλαίσιο, όπως είναι η εκπαίδευση, κάποια πολύ κρίσιμα χρόνια της ζωής τους... Οπότε, όταν έρχεται ένα 16άρης και αρχίζεις και κάνεις κάποιες συζητήσεις για θέματα, όπως πως κάνουμε φίλους, πως μιλάμε σε έναν άγνωστο άνθρωπο, εάν θέλεις να σπουδάσεις, πως ψάχνουμε πράγματα στο ίντερνετ κα, βλέπεις ότι μπορείς να τους απασχολήσεις τον χρόνο με αυτό και δείχνουν ότι το θέλουν κιόλας... Έτσι βάζουν την οικογενειακή επανένωση στο ότι θα γίνει και αυτό, σε εμπιστεύομαι, αλλά παράλληλα μπορούν να γίνονται και άλλα πράγματα. Δεν κλείνει τόσο πολύ ο εγκέφαλος τους όσο με τους ενήλικες... Ακόμη πιστεύουν ότι υπάρχει ελπίδα και αυτό είναι πολύ σημαντικό για εμάς (γέλια).

Όσον αφορά τις καθυστερήσεις επί της διαδικασίας, πιστεύεις ότι υπάρχουν συγκεκριμένες αιτίες που τις δημιουργούν;

Γενικά αυτό που έχουμε δει είναι ότι υπάρχει μια καθυστέρηση, κυρίως από την πλευρά που είναι να υποδεχθεί... Σίγουρα, υπάρχει αυτή η αίσθηση ότι δεν θέλουν να πάρουν τόσα πολλά άτομα στη χώρα τους, οπότε, η καθυστέρηση μπορεί να αποσκοπεί σε διάφορους λόγους, ακόμη και στο να χάσει κανείς την ελπίδα του και να μη θέλει να προσπαθήσει άλλο... Οι αιτίες έχουν να κάνουν πολλές φορές και με τα έγγραφα... Πολλές φορές μπορεί να έχουν δοθεί και λάθος έγγραφα ή και να υπάρχει και συνεννόηση, ειδικά εάν έχεις να κάνεις με ενήλικες που δεν έχουν πάει σχολείο στη χώρα τους και δυσκολεύονται να καταλάβουν πόσο σημαντικό είναι να έχεις ένα έγγραφο που να φέρει το όνομα σου επάνω... Ακόμη και οι πολιτισμικές διαφορές. Μπορεί για παράδειγμα μια οικογένεια να έχει διαφορετικά επίθετα, γιατί ο ένας παίρνει το όνομα από τον έναν παππού κι ο άλλος από τον δεύτερο... Με τους Ιρακινούς βλέπουμε διάφορα τέτοια... Ή ας πούμε στην περίπτωση του Ιράν, αλλιώς μετριέται εκεί η χρονολογία, αλλιώς εδώ. Οπότε, με τα έγγραφα μπορεί να γίνουν κι εκεί διάφορα λάθη... Ή να μη γίνουν λάθη, αλλά να υπάρχουν καθυστερήσεις. Να έρθει ας πούμε σε ένα ραντεβού, να του πω εγώ τι χρειάζομαι, να μου πει ναι, να έχουν στο μεταξύ περάσει και 3 εβδομάδες, γιατί ο άνθρωπος μπορεί να δουλεύει και να μην έχει χρόνο να έρθει νωρίτερα και μόλις έρθει να φέρει το ένα από τα πέντε

χαρτιά και να σου πει «α, ήθελες και τα άλλα;»... Αυτό δημιουργεί μια καθυστέρηση και ο άλλος να αισθάνεται ότι τρέχει. Μπορεί στη χώρα του να έχει καταστραφεί το αντίστοιχο municipality και να μην μπορεί να βρει τα έγγραφα. Είναι μια αναμπουμπούλα. Αλλά σίγουρα είναι και το θέμα με τις χώρες από μόνες τους κι όπως μπορούμε να δούμε και από την έρευνα που έγινε πριν λίγο καιρό από διάφορες οργανώσεις, που φαίνεται ξεκάθαρα ότι μπορεί να μην υπήρχε κανένας λόγος να αρνηθεί κάποιος παιδιά ή ήταν όλα ξεκάθαρα και δημιουργούσαν εμπόδια ή ακόμη και ψεύτικες απορριπτικές αποφάσεις. Η αιτιολογία της απορριπτικής ήταν κάτι το οποίο δεν ήταν αληθές... Δεδομένου ότι έχεις το νόμο με το μέρος σου και θα μπορούσες να τα παλέψεις, και στο τέλος θα το έπαιρναν το παιδί, η διαδικασία καθυστερεί και αυτοί με τον τρόπο αυτό θα είχαν κερδίσει πέντε μήνες... Είναι ιδιαίτερες περιπτώσεις αυτές... Επειδή εγώ έχω δουλέψει και σε ξενώνα με παιδιά, εκεί βλέπεις ότι μπορεί να δεχθούν το ένα παιδί, ενώ για κάποιο άλλο να πρέπει να περάσουν πέντε επιπλέον μήνες... Μόλις ας πούμε το ένα το δεχθούν, ας πούμε στη Γερμανία και το άλλο πάρει δεύτερη απορριπτική, φεύγουν και τα δυο μαζί, το ένα νόμιμα και το άλλο με τους traffickers... Κι εσύ προσπαθείς να του εξηγήσεις «μη φύγεις και η άλλη πήρε δεύτερη απορριπτική και στο τέλος τη δέχθηκαν»... Δεν ακούνε τίποτα... Εκεί απλά εύχεται να μη γίνει τίποτα στο δρόμο... Τώρα, υπάρχει μια συζήτηση γύρω από περιπτώσεις όπου κάποιος μπορεί να στείλει το παιδί μόνο του παράνομα, εμάς, ας πούμε μας έτυχε βρέφος να ταξιδέψει μόνο του και τότε θίγεται και το ηθικό κομμάτι... Γενικότερα, όμως, ο κόσμος της προσφυγιάς είναι ένα παράλληλο σύμπαν. Εγώ ας πούμε ασχολούμαι δεκαπέντε χρόνια με αιτούντες άσυλο και πάλι δεν μπορώ να καταλάβω την εμπειρία τους... Δεν είμαι από την άλλη πλευρά... Είναι πολύ διαφορετικό να έχεις χάσει τα πάντα και να σου έχει λάχει η μοίρα να έρθεις στην Ελλάδα, που ως έλληνας δεν μπορείς να την παλέψεις και να πρέπει να φυτρώσεις κάπου, να βγάλεις φύλλα και να βγάλεις καρπούς και να μην μπορείς με τίποτα. Αυτό του ότι δεν μπορείς με τίποτα, σε κάνει να πάρεις αποφάσεις που είναι δύσκολες και δεν θα τις καταλάβουμε ποτέ εμείς γιατί είμαστε από την άλλη πλευρά... Άμα δεν το βιώσεις... Τα πράγματα στην Ελλάδα είναι δύσκολα. Εγώ που είμαι ελληνίδα και έχω το ελληνικό το αίμα (γέλια) και το όνομα και το χρώμα και την προφορά και δυσκολεύομαι πάρα πολύ να επιζήσω εδώ πέρα με όλη αυτή τη συμπεριφορά... Δεν μπορώ να φανταστώ πως είναι να είσαι σε αυτή τη χώρα και να η μοιάζεις Έλληνας και να μην έχεις την προφορά του Έλληνα... Είναι δύσκολα... Όσο και να λέμε ότι είμαστε φιλόξενοι, δεν είμαστε στην πράξη... Άμα θες να κάνεις

κάτι πέρα από το να είσαι καθαριστής στους δρόμους και να φτιάχνεις καφέδες, δεν είναι καθόλου εύκολα τα πράγματα... Εγώ για παράδειγμα είχα ανθρώπους όσο ήμουν στο ΕΣΠ που ήταν στην Ελλάδα για οκτώ χρόνια και ήταν φανταστικοί άνθρωποι, συνεργάσιμοι και το καλύτερο που είχαν καταφέρει ήταν να μη κοιμούνται στο παγκάκι... Και κατάφερε ο ένας να φύγει και πήγε στην Ελβετία αν θυμάμαι καλά και μέσα σε τρία χρόνια είχε εκλεχθεί με ένα πολιτικό κόμμα. Και το πολιτικός δείχνει πολλά πράγματα... Ότι του δόθηκε λόγος, του δόθηκε η δυνατότητα να εκπαιδευτεί και τελικά να δει τον εαυτό του σε ένα άλλο πλαίσιο... Εντάξει, αυτό είναι πολύ σημαντικό...

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ 2

Τι έχετε σπουδάσει?

Είμαι απόφοιτη του τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, και φοιτώ στο δεύτερο έτος της Ελληνικής Εταιρείας Υπαρξιακής Ψυχολογίας, όπου εκπαιδεύομαι σαν ψυχοθεραπεύτρια.

Που εργάζεστε και πόσο καιρό?

Εργάζομαι ως κοινωνικός επιστήμονας σε Ελληνική ΜΚΟ, στο πλαίσιο στεγαστικού προγράμματος που αφορά τον προσφυγικό πληθυσμό, το οποίο χρηματοδοτείται από το UNHCR, από τον Οκτώβριο του 2016.

Ποιες είναι οι κύριες αρμοδιότητές σας στο χώρο εργασίας σας?

Στη παρούσα θέση εργασίας που κατέχω είμαι υπεύθυνη για την παρακολούθηση έντεκα διαμερισμάτων και των φιλοξενούμενων οικογενειών σε αυτά, μεριμνώ για την ομαλή διαβίωση τους και την ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία, οργανώνω και συντονίζω ομαδικές συνεδρίες με τους ωφελούμενους τους προγράμματος καθώς και ατομικές. Πραγματοποιώ ιατρικές και ψυχοκοινωνικές παραπομπές, φροντίζω για τη διασύνδεση τους με την κοινωνία των πολιτών, παρακολουθώ τη νομική τους κατάσταση, τα ιατρικά τους θέματα, τηρώ αυστηρά τα χρονοδιαγράμματα και τις διαδικασίες του προγράμματος, διατηρώ πλήρως ενημερωμένο τόσο το ηλεκτρονικό αρχείο όσο και το φυσικό των περιστατικών μου, συμμετέχω στην παροχή οικονομικής στήριξης που παρέχεται από την Ύπατη Αρμοστεία (συμβουλευτική διαχείριση του μηνιαίου οικογενειακού προϋπολογισμού) και εκπληρώνω διοικητικές αρμοδιότητες.

Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας ως κοινωνικός/-ή λειτουργός καλείστε να διαχειριστείτε?

Το βασικό πρόβλημα που καλούμαστε ως επαγγελματίες να διαχειριστούμε αφορά την κωλυσιεργία και την εν γένει αρνητική στάση των υπαλλήλων στις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες ως προς την εξυπηρέτηση και διευθέτηση των αιτημάτων των ωφελούμενων.

Ποια τα συνηθέστερα αιτήματα των αιτούντων οικογενειακή επανένωση προς έναν κοινωνικό λειτουργό?

Τα συνηθέστερα αιτήματα των αιτούντων οικογενειακή επανένωση είναι σε πρώτη φάση η επίσπευση της διαδικασίας επανένωσης τους και εν συνεχεία, η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας στην οποία επρόκειτο να μεταβούν.

Τι είδους υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης έχετε χειριστεί έως τώρα και ποιος ο τρόπος της δικής σας συμβολής σε αυτές ?

Όσο καιρό εργάζομαι στο συγκεκριμένο πλαίσιο, έχω χειριστεί υποθέσεις επανένωσης που αφορούσαν: συζύγους με ανήλικα παιδιά (μονογονεϊκές οικογένειες) που προσδοκούσαν την επανένωση τους με τον σύζυγο ή την σύζυγο σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, μητέρα με ανήλικα παιδιά που περίμενε να επανενωθεί με τον μεγαλύτερο γιο της, που διέμενε για χρόνια σε χώρα της βόρειας Ευρώπης, υπερήλικα πατέρα με άνοια με απόφαση επανένωσης με τον γιο του κ.α. Στις υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης συνήθως υπάρχει συχνή επικοινωνία και στενή/καλή συνεργασία με τον εκάστοτε δικηγόρο που την χειρίζεται. Μου έχει ζητηθεί από τους ωφελούμενους να επικοινωνήσω με την Υπηρεσία Ασύλου ώστε να διερευνήσω που έχει κολλήσει το αίτημα τους και δεν έχουν λάβει ακόμη απάντηση (είτε θετική είτε απορριπτική), μου έχει ζητηθεί να καταθέσω αίτημα επίσπευσης διαδικασίας επανένωσης στοιχειοθετώντας την αναγκαιότητα προσκομίζοντας ψυχιατρικές και ιατρικές γνωματεύσεις καθώς και από δικηγόρους να συντάξω κοινωνικές αναφορές με στόχο την θετική έκβαση του αιτήματος επανένωσης.

Θα ήθελα, με βάση την εμπειρία σας, να μου εξηγήσετε ποια πιστεύετε πως είναι τα κύρια αίτια που προκαλούν αυτές τις καθυστερήσεις.

Πιστεύω πως δύο είναι τα κύρια αίτια που προκαλούν αυτές τις καθυστερήσεις, πέρα από το μεγάλο αριθμό αιτημάτων, σύμφωνα με την εμπειρία μου. Πρώτον, η πολύμηνη καθυστέρηση εξέτασης των αιτημάτων από την εκάστοτε Πρεσβεία/χώρα επανένωσης και κατ' επέκταση η αποστολή απάντησης και δεύτερον, η ελλιπέστατη ενημέρωση των υπαλλήλων των αρμόδιων τμημάτων προς τους ωφελούμενους σχετικά με την εξέλιξη του αιτήματος τους ή /και των γραφειοκρατικών (κυρίως) προβλημάτων που έχουν προκύψει, με αποτέλεσμα να μένει σε εκκρεμότητα η υπόθεση για καιρό.

Πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί?

Η απορριπτική απάντηση στο αίτημα επανένωσης βιώνεται από τον ωφελούμενο ως σοκ, και συνήθως οι αντιδράσεις του είναι δραματικές και υπερβολικές. Έχουν παρατηρηθεί να εκδηλώνονται αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές π.χ. κατάχρηση ουσιών, να εμφανίζουν συμπτώματα και σκέψεις οι οποίες παραπέμπουν σε ψυχιατρικές ασθένειες κ.α. Από την άλλη μεριά, μια σεβαστή μερίδα ατόμων δεν παραιτούνται από τον στόχο τους και έπειτα από κάποιο χρονικό διάστημα μεταβαίνουν τελικά στην χώρα που προσδοκούσαν επανένωση, παράνομα.

Ποιες θα λέγατε πως είναι οι κυριότερες δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αιτούντες οικογενειακή επανένωση?

Θεωρώ πως οι κυριότερες δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίζουν δεν είναι τόσο πρακτικής φύσεως (πέρα από την ανεύρεση δικηγόρου), όσο συναισθηματικής. Πρέπει να διαχειριστούν με ψυχραιμία και υπομονή την αναμονή της απάντησης στο αίτημα τους, μια αναμονή που μπορεί να διαρκέσει και χρόνια, την έλλειψη της οικογένειας τους (με την οποία περιμένουν επανένωση), το αίσθημα αβεβαιότητας που επικρατεί για καιρό στη ζωή τους και την άγνοια τους ως προς το νομικό πλαίσιο

και φυσικά τα δικαιώματα τους (παρατηρείται η χρήση αθέμιτων μέσων με στόχο την δημιουργία συνθηκών που να τους επιτρέπουν να κάνουν αίτημα επανένωσης).

Ποιες είναι οι δυσκολίες που εσείς ως κοινωνικός /-ή λειτουργός αντιμετωπίζετε, αναφορικά με την υποστήριξη των αιτούντων οικογενειακή επανένωση?

Η βασικότερη δυσκολία που αντιμετωπίζουμε αφορά την αδυναμία μας ως προς το να απαντήσουμε στα ερωτήματα τους σχετικά με τους λόγους που απορρίφθηκε το αίτημα τους. Αυτό συμβαίνει τόσο γιατί δεν ενημερωνόμαστε από την Υπηρεσία Ασύλου σχετικά με αυτούς, όσο και γιατί οι περισσότεροι από εμάς δεν γνωρίζουμε τα νομικά θέματα αλλά και να τα γνωρίζουμε υπάρχει δυσκολία στο να τα επικοινωνήσουμε και να τα καταλάβει ο ωφελούμενος.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ 3

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις σπουδές σου.

Είμαι απόφοιτος του τμήματος Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης κι έχω πάρει μεταπτυχιακό δίπλωμα στη Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων που διεξάγεται στο ΕΑΠ (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο).

Πού εργάζεσαι;

Τα τελευταία δύομιση χρόνια εργάζομαι σε Διεθνή Οργανισμό σε ένα πρόγραμμα που αφορά στην ένταξη προσφύγων στην Ελλάδα.

Αναφορικά τώρα με την οικογενειακή επανένωση, θα ήθελα να μου περιγράψεις την εμπειρία σου, από την πλευρά του κοινωνικού λειτουργού (ποιες είναι οι αρμοδιότητες σου αναφορικά με αυτό το πεδίο, ποια προβλήματα εσύ έχεις συναντήσει και γενικότερα, την εμπειρία σου).

(Παύση) ... Η οικογενειακή επανένωση των προσφύγων είναι ένα ιδιαίτερο ζήτημα, με το οποίο κατά βάση ασχολούνται οι δικηγόροι. Ωστόσο και ο δικός μας ρόλος είναι σημαντικός, πρωτίστως γιατί εμείς, στην προκειμένη εγώ, έχουμε άμεση επαφή με τους επωφελούμενους. Τι θέλω να πω... Εγώ σαν πρόσωπο, είμαι πιο οικείος σε έναν άνθρωπο που εξυπηρετείται από την υπηρεσία μας, γιατί πολύ απλά με εμένα μιλάει σε πιο τακτική βάση για διάφορα ζητήματα. Για θέματα υγείας, για ιατρικά ραντεβού, για τυχόν έκδοση διαφόρων εγγράφων που μπορεί να χρειάζεται. Οπότε, ένας άνθρωπος που έχει αιτηθεί οικογενειακή επανένωση και αναμένει μια απάντηση ή χρειάζεται κάποιες διευκρινίσεις, θα προσεγγίσει πρώτα εμένα/εμάς και μετά το δικηγόρο του. Μπορεί να μην έχω συγκεκριμένες αρμοδιότητες σε ότι αφορά το πεδίο της επανένωσης, μπορείς να πεις όμως ότι είμαι ο διαμεσολαβητής. Αυτό εκτείνεται από το ότι κάποιος που θέλει να επανενωθεί με συγγενή του στο εξωτερικό, προτού απευθυνθεί στη Μονάδα Δουβλίνου και στην Υπηρεσία Ασύλου, μπορεί να ρωτήσει εμένα για τη διαδικασία, μέχρι στο ότι εάν κάποιο αίτημα για επανένωση απορριφθεί,

εγώ μπορεί να κληθώ από τον δικηγόρο ώστε να συντάξω μια κοινωνική έκθεση (κοινωνικό ιστορικό για τον επωφελούμενο). Πρόκειται για ένα έγγραφο περισσότερο υποστηρικτικό, που καταδεικνύει τη σημαντικότητα που υπάρχει και τους λόγους για τους οποίους πρέπει να επιτευχθεί η οικογενειακή επανένωση. Ακόμη, έχει συμβεί και το άλλο. Πολλές φορές, επωφελούμενοι που το αίτημα τους έχει απορριφθεί, ζητούν διευκρινίσεις από εμάς, παρόλο που μπορεί να έχει δοθεί η απαραίτητη πληροφορία από τον δικηγόρο. Σίγουρα, η οικογενειακή επανένωση αποτελεί ένα φλέγον ζήτημα με πολλές ιδιαιτερότητες...

Όσον αφορά τις καθυστερήσεις επί της διαδικασίας, πιστεύεις ότι υπάρχουν συγκεκριμένες αιτίες που τις δημιουργούν;

Ε ναι, σίγουρα. Αρχικά, εγώ θα σου μιλήσω για την έλλειψη εγγράφων από πλευράς των αιτούντων. Είναι κάτι που συναντάμε πολύ συχνά και είναι λογικό. Όταν είσαι πρόσφυγας πολέμου για παράδειγμα και έχεις χάσει τα πάντα, είναι εξαιρετικά δύσκολο να φέρεις όλα τα έγγραφα που μπορεί να ζητηθούν (πχ πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης που να αποδεικνύει τους δεσμούς με το μέλος με το οποίο αιτείται να επανενωθεί). Αυτό από μόνο του, καθυστερεί την ολοκλήρωση των διαδικασιών από την πλευρά που κάνει το αίτημα (στην δική μας περίπτωση είναι η Ελλάδα). Έπειτα, είναι και το άλλο... Είναι κάπως εμφανές ότι από την πλευρά των κρατών υποδοχής, δεν υπάρχει η διάθεση να πάρουν πολλά άτομα στη χώρα τους. Γι' αυτό κάποιες φορές έχουμε συναντήσει αποφάσεις απορριπτικές χωρίς να υπάρχει η απαιτούμενη αιτιολόγηση. Βέβαια, γι' αυτό ένας δικηγόρος που ασχολείται με τέτοια θέματα μπορεί να σου πει πολλά περισσότερα, δεν θα μπορούσα όμως να μην το αναφέρω, καθώς κι εγώ το έχω συναντήσει και το έχω συζητήσει και με συναδέλφους που είναι νομικοί.

Ποια τα συνηθέστερα αιτήματα των αιτούντων οικογενειακή επανένωση προς έναν κοινωνικό λειτουργό;

Το πρώτο που μου έρχεται στο μυαλό είναι ότι πολλές φορές οι άνθρωποι απευθύνονται σε εμάς, αρχικά, γιατί δεν γνωρίζουν και θεωρούν ότι εμείς μπορούμε να ξεκινήσουμε τη διαδικασία, πράγμα που προφανώς δεν ισχύει. Εμείς μπορούμε να

κάνουμε τη διασύνδεση με τη νομική υπηρεσία και αυτό είναι κάτι που τους εξηγούμε αρκετά συχνά. Έπειτα, οι αιτούντες μας προσεγγίζουν κάποιες φορές με σκοπό να ασκήσουν κάποιας μορφής πίεση, έχοντας κατά νου ότι έτσι θα λάβουν γρηγορότερα απάντηση στο αίτημα τους. Είναι κάπως λογικό, αν το σκεφτείς... Δεν είναι άλλωστε λίγοι εκείνοι οι οποίοι περιμένουν πάρα πολύ καιρό για μια απάντηση, θετική ή αρνητική. Χάνεις λίγο την ελπίδα σου... Και προσπαθείς με κάποιο τρόπο να πετύχεις τον σκοπό σου. Σαν ένα τελευταίο αίτημα προς εμάς, θα σου έλεγα για το αίτημα για μαθήματα ξένης γλώσσας και συγκεκριμένα, της γλώσσας του κράτους που κάποιος έχει αιτηθεί να επανενωθεί. Αυτό βέβαια, το συναντώ κυρίως από νεότερα άτομα και συνήθως, εκείνοι που το ζητούν είτε έχουν φοιτήσει σε σχολείο στη χώρα προέλευσης τους είτε το έχουν τελειώσει.

Πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί?

Αυτό είναι μεγάλη κουβέντα... Οι περισσότεροι δεν κατανοούν τους λόγους για τους οποίους το αίτημα τους έχει απορριφθεί. Και οι λόγοι μπορεί να διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ τους κάθε φορά... Τα μεγαλύτερα προβλήματα τα έχω συναντήσει σε περιπτώσεις ανηλίκων, αλλά και μονογονεϊκών οικογενειών (κυρίως μητριαρχικών). Κι οι δύο αυτές ομάδες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες και μπορεί να εκτεθούν σε κίνδυνο πιο εύκολα. Αυτό που μπορώ να σου πω ότι γίνεται συνήθως είναι ότι φεύγουν παράνομα από την Ελλάδα, μέσω των κυκλωμάτων των διακινητών. Τώρα, εάν θα φτάσουν στον προορισμό είναι ένα ζήτημα και εκεί απλά εύχεσαι για το καλύτερο σενάριο. Ενώ είναι ενήμεροι για την επικινδυνότητα του να φύγεις παράνομα, αλλά και τις συνέπειες που τυχόν μπορεί να υπάρξουν, πιστεύω ότι η συναισθηματική φόρτιση είναι μεγαλύτερη. Η ανάγκη να συναντήσουν τους δικούς τους ανθρώπους υπερνικά νομίζω την αίσθηση κινδύνου...

Ποιες είναι οι δυσκολίες που εσείς ως κοινωνικός /-ή λειτουργός αντιμετωπίζετε, αναφορικά με την υποστήριξη των αιτούντων οικογενειακή επανένωση?

Δυστυχώς, δεν έχουμε πολλά εργαλεία στα χέρια μας. Ως κοινωνικοί επιστήμονες μπορούμε να κάνουμε περιορισμένα πράγματα για τους αιτούντες οικογενειακής

επανένωσης και δεν ξέρω, αν μελλοντικά αυτό θα μπορούμε να αλλάξει και αν ναι, με τι τρόπο. Τώρα, δεν μπορώ να σου πω ότι αυτό είναι τόσο δυσκολία... Μάλλον δυσλειτουργία θα έλεγα αν και πάλι δεν ξέρω αν αυτή είναι η σωστή λέξη. Θεωρώ όμως ότι αν ρωτήσεις έναν δικηγόρο για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει θα έχει πολλά περισσότερα να σου πει, καθώς εκείνοι εμπλέκονται άμεσα και με τη διαδικασία.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ 4

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις σπουδές σου. Τι έχετε σπουδάσει;

Τελείωσα το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στο ΤΕΙ Αθήνας κι έχω κάνει δυο μεταπτυχιακά, το ένα στο τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και το δεύτερο στο τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου.

Πού εργάζεσαι;

Αυτή την περίοδο εργάζομαι σε μια ξένη ΜΚΟ ως κοινωνική λειτουργός που τρέχει προγράμματα για το προσφυγικό. Οι αρμοδιότητες μου αφορούν κατά βάση στην εξυπηρέτηση και διασύνδεση των προσφύγων με διάφορες υπηρεσίες (ιατρικές, νομικές κα). Παλαιότερα, εργάστηκα στην κοινωνική υπηρεσία του δήμου.

Όσον αφορά την οικογενειακή επανένωση των προσφύγων, θα ήθελα να μου περιγράψεις την εμπειρία σου, από την πλευρά του κοινωνικού λειτουργού.

Ερευνάς ένα επίκαιρο θέμα... Καθημερινά, έρχομαι σε επαφή με ανθρώπους που έχουν αιτηθεί να επανενωθούν με κάποιον συγγενή τους στο εξωτερικό. Δυστυχώς, τα άτομα τα οποία εγώ έχω κληθεί να εξυπηρετήσω έχουν σχεδόν όλα λάβει απορριπτικές αποφάσεις και όσοι δεν έχουν λάβει περιμένουν απάντηση. Για τη δεύτερη κατηγορία, δεν έχω να σου πω πολλά, παρά μόνο το ότι έχουμε περιπτώσεις που περιμένουν σχεδόν έναν ολόκληρο χρόνο. Για την πρώτη περίπτωση... (παύση), τα πράγματα είναι πιο δύσκολα. Έχω εξυπηρετούμενους που έχουν απορριφθεί σε τελικό στάδιο, που σημαίνει ότι δεν πρόκειται να μετεγκατασταθούν σε άλλη χώρα με σκοπό την οικογενειακή επανένωση, οπότε εκεί έχουμε να δουλέψουμε, αρχικά την απόρριψη και ότι αυτό συνεπάγεται... Απογοήτευση, θλίψη, θυμός... Με λίγα λόγια, το συναισθηματικό κομμάτι. Από την άλλη, τίθεται το ζήτημα της εδώ προσαρμογής τους και των διαδικασιών ένταξης του στην ελληνική κοινωνία, εφόσον το αίτημα ασύλου τους εξετάζεται πλέον από την Ελλάδα.

Όσον αφορά τις καθυστερήσεις επί της διαδικασίας, πιστεύεις ότι υπάρχουν συγκεκριμένες αιτίες που τις δημιουργούν;

Δεν ξέρω αν έχεις μιλήσει ήδη με άλλους συναδέλφους, εγώ όμως θα σου πω ότι οι κύριες καθυστερήσεις βλέπουμε ότι προέρχονται από τα κράτη υποδοχής. Εμμέσως, προσπαθούν να δέχονται περιορισμένο αριθμό ατόμων. Ακόμη, και σε περιπτώσεις που εκδοθεί απορριπτική βαθμού και τελικά ο άνθρωπος καταφέρει να επανενωθεί, θα έχει περάσει ένα χρονικό διάστημα α και αυτό ίσως για τη χώρα υποδοχής να είναι κέρδος. Το ότι δηλαδή έχει κερδίσει λίγο χρόνο, περιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο ανθες τις εισερχόμενες ροές προσφύγων. Οι διαδικασίες επανένωσης πλέον, τολμώ να σου πω ότι δεν καθυστερούν στον βαθμό που καθυστερούσαν παλιότερα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν αιτήματα που είναι καιρό σε εκκρεμότητα ή και άλλα προβλήματα. Μετά, είναι και η απουσία εγγράφων που ζητούνται από τους αιτούντες και οι ίδιοι δεν τα διαθέτουν. Και αυτό είναι ένα πρόβλημα. Κάποιες φορές θα τα βρουν, κάποιες άλλες όχι, οπότε εκεί χρειάζεται η συμμετοχή δικηγόρου πολύ ενεργά. Η απουσία τέτοιων εγγράφων μπορεί να στοιχίσει την οικογενειακή επανένωση σε έναν αιτούντα.

Ποια τα συνηθέστερα αιτήματα των αιτούντων οικογενειακή επανένωση προς έναν κοινωνικό λειτουργό;

Αιτήματα... (παύση) Τις περισσότερες φορές μας ζητούν βοήθεια για να πάρουν μια απάντηση πιο γρήγορα. Αν και η προσωπική μου άποψη είναι ότι ουσιαστικά, αυτό που ζητούν είναι κάποιος να τους μιλήσει και να τους καθησυχάσει. Νομίζω ότι οι περισσότεροι ξέρουν ότι κι εμείς δεν έχουμε πολλά να τους πούμε... Έτσι, ίσως θέλουν απλά να ακουμπήσουν την αγωνία τους σε κάποιον. Με εμάς έχουν μια πιο άμεση σχέση θα έλεγα. Μας προσεγγίζουν πιο εύκολα και ίσως πιο γρήγορα. Εάν πραγματικά θέλουν να μάθουν κάτι για τη διαδικασία αυτή καθ' αυτή πηγαίνουν στο δικηγόρο τους.

Πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί?

Συναισθηματικά επηρεάζονται πολύ... Δεν είναι εύκολο αν το σκεφτείς, να έχεις για παράδειγμα το παιδί σου στην Γερμανία κι επειδή είναι ενήλικας κι εσύ δεν έχεις κάποιο σοβαρό πρόβλημα – που να καθιστά απαραίτητη τη μετεγκατάστασή σου – να μην μπορείς να είσαι μαζί του. Υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια και δεν θα μπορούσε να γίνει αλλιώς ίσως... Όμως αν το καλοσκεφτείς, είναι σκληρό. Δυστυχώς, πολύ συχνά οι άνθρωποι που απορρίπτονται ταξιδεύουν παράτυπα... Το βλέπουμε να συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις... Και αυτό είναι πολύ επικίνδυνο καθώς βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους... Όμως συμβαίνει και μέχρι σήμερα είναι εξαιρετικά δύσκολο να τεθεί σε έλεγχο η κατάσταση, παρά τις προσπάθειες που γίνονται... Ελπίζω μελλοντικά τα πράγματα να αλλάξουν προς το καλύτερο αν και δεν είμαι και πολύ αισιόδοξη...

Ποιες είναι οι δυσκολίες που εσείς ως κοινωνικός /-ή λειτουργός αντιμετωπίζετε, αναφορικά με την υποστήριξη των αιτούντων οικογενειακή επανένωση?

Κοίταξε... Η υποστήριξη που θα λάβουν από εμάς οι αιτούντες οικογενειακή επανένωση σε ότι αφορά τις διαδικασίες δεν είναι πολλά αυτά που παρέχουμε. Εμείς θα κάνουμε την παραπομπή σε μια νομική υπηρεσία και από κει και πέρα θα έχουμε μια εμπλοκή, κυρίως όσον αφορά τη συλλογή τυχόν εγγράφων ή τη σύνταξη κοινωνικού ιστορικού που συνήθως μας ζητείται. Από συναισθηματικής τώρα πλευράς, η εμπλοκή μας είναι περισσότερο σημαντική μπορώ να πω... Γιατί δεν θα ακούσουμε μόνο το αίτημα, αλλά και το κάτι παραπάνω... Ανοίγονται πιο εύκολα σε εμάς οι άνθρωποι. Και η δυσκολία υπάρχει γιατί, όσον αφορά την επανένωση, πραγματικά δεν μπορούμε να κάνουμε πολλά, δεν έχουμε τη δυνατότητα. Έτσι κι αλλιώς, τα εργαλεία που διαθέτουμε, ακόμη και σε ότι αφορά τη γενικότερη υποστήριξη των προσφύγων είναι περιορισμένα... Οι διαδικασίες είναι καινούριες για όλους και όχι απόλυτα καθορισμένες και αυτό από μόνο του είναι αρκετά χαώδες. Πόσο μάλλον, για κάτι τόσο εξειδικευμένο, όπως η οικογενειακή επανένωση που η εξέταση του αιτήματος γίνεται από ένα άλλο κράτος και υπό πολύ συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

ΣΥΝΕΝΤΥΞΕΙΣ ΜΕ ΝΟΜΙΚΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΝΟΜΙΚΟΣ 1

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για την εκπαίδευση και την επαγγελματική σας διαδρομή:

Τι έχετε σπουδάσει;

Νομική ήταν το πρώτο μου πτυχίο και μεταπτυχιακό έχω κάνει στην Εκπαίδευση και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο TEAPY και η διπλωματική μου ήταν στην κοινωνική ένταξη των ανηλίκων.

Που εργάζεστε;

Σε μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση που παρέχει νομική υποστήριξη σε αιτούντες άσυλο.

Ποιες είναι οι κύριες αρμοδιότητες σας στο χώρο εργασίας σας;

Ασχολούμαι με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, με νομική υποστήριξη και υποστήριξη των αιτούντων οικογενειακή επανένωση.

Μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:

Ποιοι μπορούν να αιτηθούν οικογενειακή επανένωση;

Κάθε αιτών άσυλο που βρίσκεται στην Ελλάδα μπορεί να ζητήσει οικογενειακή επανένωση εάν έχει κάποιο συγγενικό πρόσωπο σε κάποιο άλλο κράτος μέλος. Όχι οποιοδήποτε συγγενικό μέλος, εξαρτάται... Μπορεί να ζητήσει με τον σύζυγο ή την σύζυγο, με το ανήλικο παιδί σου, εάν είσαι εσύ ανήλικος μπορείς με αδέρφια, γονείς, θείους και παππούδες και από κει και πέρα, εάν είσαι ενήλικας κι έχεις κάποιο γονιό ο οποίος αντιμετωπίζει κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας μπορείς να ζητήσεις επανένωση μαζί του ή αντίστοιχα, εάν έχεις ένα ανήλικο παιδί και αντιμετωπίζει αυτό κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, μπορείς να ζητήσεις επανένωση μαζί του.

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται;

Εξαρτάται από τον αιτούντα... Εάν ο αιτών θέλει να ζητήσει οικογενειακή επανένωση με τον σύζυγο ή τη σύζυγο, εάν ο σύζυγος ή σύζυγός του είναι αιτώ άσυλο ή αναγνωρισμένος πρόσφυγας. Τη στιγμή της καταγραφής του... όταν κάποιος αιτείται οικογενειακή επανένωση στην Ελλάδα την ημέρα της καταγραφής του στην Ελλάδα, εκείνη την ημέρα, εάν ο/ η σύζυγός του βρίσκεται σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα και είναι αιτών άσυλο ή αναγνωρισμένος πρόσφυγας μπορεί να ζητήσει οικογενειακή επανένωση μαζί του. Εάν, είναι δικαιούχος επικουρικής προστασίας, πάλι μπορεί να ζητήσει επανένωση μαζί του. Εάν έχει κάποια άλλη άδεια παραμονής, δεν μπορεί να ζητήσει οικογενειακή επανένωση μαζί του. Τώρα, εάν έχουμε ένα ανήλικο παιδί και θέλει να ζητήσει οικογενειακή επανένωση με τον πατέρα, τη μητέρα, τα αδέρφια του, τον θείο, τον παππού ή την γιαγιά του, εκεί εν μας ενοχλεί το καθεστώς διαμονής που έχει ο συγγενής, δηλαδή μπορείς να ζητήσεις και με κάποιον που έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους, αλλά σε αυτό παίζει ρόλο το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Θα πρέπει να έχει εξεταστεί από το κράτος που στέλνει το εξερχόμενο αίτημα ότι είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να επανενωθεί με τον άλλον συγγενή. Μετά... Ενήλικα τέκνα με γονείς που αντιμετωπίζουν κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, κάποια αναπηρία και γενικότερα, κάποια σοβαρή ευαλωτότητα, αλλά ιδιαίτερα σοβαρή, όχι απλά κάποιο πρόβλημα υγείας, από όπου να προκύπτει εξάρτηση. Ή αντίστοιχα, γονέας του οποίου το ενήλικο παιδί αντιμετωπίζει κάποιο πολύ σοβαρό πρόβλημα υγείας και γι' αυτό το λόγο εξαρτάται από την φροντίδα του γονέα... Εννοείται ότι σε όλο αυτό κατατίθενται έγγραφα συγγένειας, ιατρικά έγγραφα όταν και όπου χρειάζεται, εκθέσεις βέλτιστου συμφέροντος για τα ανήλικα...

Ποιες διαφορές εντοπίζετε στη διαδικασία, μεταξύ των Κανονισμών Δουβλίνο II και Δουβλίνο III αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης;

Δεν το γνωρίζω καθόλου, καθώς δεν έχω έρθει καθόλου σε επαφή. Από το 2013 που εφαρμόζεται ο Κανονισμός Δουβλίνο III, ασχολούμαι με αυτό. Για οτιδήποτε σχετίζεται με τον Κανονισμό Δουβλίνο II δεν είμαι σε θέση να το απαντήσω.

Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας καλείστε να διαχειριστείτε;

Πολύ συχνό πρόβλημα είναι το ότι λείπουν έγγραφα. Δηλαδή, δεν υπάρχουν έγγραφα συγγένειας γιατί μπορεί να έχουν χαθεί. Επίσης, κάποια κράτη ζητούν μεταφρασμένα τα έγγραφα, οπότε εσύ καλείσαι να τα μεταφράσεις... Μεγάλο ρόλο παίζει τι χρόνο έχεις στη διάθεσή σου. Για παράδειγμα, εάν έρθει κάποια απόρριψη, η προθεσμία για να γίνει η επανεξέταση είναι 21 ημέρες. Οπότε, είναι πολύ μικρό το περιθώριο, σε περίπτωση που έρθει μια απόρριψη γιατί λείπουν κάποια έγγραφα, είναι πολύ δύσκολο ο αιτών να μπορέσει να τα βρει και να στη συνέχεια να μεταφραστούν. Ή για παράδειγμα, εάν αμφισβητείται η εξάρτηση... Εάν αμφισβητείται η ευαλωτότητα και χρειάζονται νέα ιατρικά έγγραφα, πάλι είναι δύσκολο για τον αιτούντα, να πάει σε ένα νοσοκομείο, να εξηγήσει την κατάστασή του και να καταλάβει και ο γιατρός ότι χρειάζονται γνωματεύσεις και όχι απλά μια συνταγογράφηση... Σίγουρα είναι οι σύντομες προθεσμίες ένα πρόβλημα. Από' κει και πέρα είναι το γεγονός ότι πολλοί από τους αιτούντες δεν γνωρίζουν ότι πρέπει να αιτηθούν επανένωση την ημέρα της καταγραφής τους, ή και το ότι πρέπει να καταθέσουν κάποια έγγραφα. Επίσης, κάποιοι δεν γνωρίζουν τι έγγραφα πρέπει να έχει ο συγγενής τους στην άλλη χώρα... Δηλαδή, πολλοί νομίζουν ότι το έχει κάποιος άδεια παραμονής σε ένα κράτος είναι αρκετό...

Όσον αφορά τις υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης, μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία:

Από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν τόσο από τη δική σας πλευρά όσο και από την πλευρά των αιτούντων;

Κρίσιμο είναι πότε θα έρθει σε εμάς ο αιτών... Γιατί πολλές φορές έρχονται σε εμάς μετά την πρώτη απόρριψη κι τότε είναι πιο δύσκολα τα πράγματα... Την ημέρα της καταγραφής, ο αιτών ζητάει οικογενειακή επανένωση, λέει τα στοιχεία του ατόμου με το οποίο θέλει να ζητήσει επανένωση, δίνει τη διεύθυνση και το τηλέφωνο του συγγενούς του, δίνει μια φωτοτυπία τη άδειας διαμονής του, υπογράφει, δίνοντας τη συναίνεσή του ότι η υπόθεσή του θέλει να εξεταστεί από το άλλο κράτος μέλος και όχι από την Ελλάδα, καταθέτει έγγραφα συγγένειας ή άλλα έγγραφα που να

αποδεικνύουν τον δεσμό... Μπορεί να είναι κάποιες φωτογραφίες... Ή έγγραφες δηλώσεις των ατόμων ότι εγώ θέλω να επανενωθώ με τον συγγενή μου στην Ελβετία, για παράδειγμα, γι' αυτόν και γι' αυτόν το λόγο... Αντίστοιχα, και ο συγγενής πρέπει να έχει γράψει μια δήλωση συναίνεσης ή έστω ένα λεπτομερές κείμενο. Μετά, η διαδικασία που ακολουθείται είναι ότι η Ελλάδα υποχρεούται μέσα σε ένα τρίμηνο να στείλει το εξερχόμενο αίτημα ανάληψης ευθύνης προς το άλλο κράτος, το άλλο κράτος έχει δυο μήνες για να απαντήσει και εάν δεν απαντήσει μέσα σε αυτούς τους δυο μήνες θεωρείται ότι αποδέχθηκε σιωπηρά το αίτημα της Ελλάδας και θα μεταφερθεί εκεί η υπόθεση. Ή εάν έρθει θετική απάντηση, μέσα σε έξι μήνες ο αιτών θα πρέπει να έχει φύγει, με έξοδα που καλύπτονται από την Υπηρεσία Ασύλου της Ελλάδας. Εάν όμως έρθει απορριπτική, θα πρέπει η υπόθεση να κλείσει εάν θεωρούμε ότι δεν συντρέχει λόγος επανεξέτασης, αλλιώς θα πρέπει να σταλεί αίτημα επανεξέτασης μέσα σε μια προθεσμία τριών εβδομάδων.

Πόσο καιρό διαρκεί περίπου η εξέταση ενός αιτήματος για οικογενειακή επανένωση; Από τι εξαρτάται αυτή η διάρκεια;

Μπορεί να κρατήσει από 6 έως 11 μήνες στην καλύτερη περίπτωση, γιατί εάν ξεκινήσει ο φαύλος κύκλος των επανεξετάσεων, μπορεί να κρατήσει 2 και 3 χρόνια. Επίσης, αυτό γιατί δεν έχει κάποια προθεσμία το άλλο κράτος να απαντήσει μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, όπως έχουμε εμείς. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το άλλο κράτος μπορεί να απαντήσει μετά από έναν χρόνο. Στο μεταξύ η Εθνική Μονάδα Δουβλίνου να στέλνει reminder requests για να ζητήσει να απαντήσουν πιο γρήγορα, όλα αυτά να μη λαμβάνονται υπόψη, οπότε... Πολλές φορές η καθυστέρηση είναι αδικαιολόγητη... Θα λέγαμε ότι πολλές φορές ότι αυτό καταστρατηγείται... Δηλαδή, το έχουμε δει να συμβαίνει και από συγκεκριμένα κράτη, κυρίως από τη Γαλλία και την Αυστρία. Και η Αγγλία, όμως εκεί γίνεται πιο ενδελεχή έρευνα για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Όσον αφορά υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται;

Υπάρχουν κάποια θετικά και κάποια αρνητικά στοιχεία... Τα άρθρα του Κανονισμού σε αυτές τις περιπτώσεις είναι λιγότερο δεσμευτικά... Ο ανήλικος, όπως είπαμε και παραπάνω μπορεί να ζητήσει επανένωση με τον γονέα, τον αδερφό, τους θείους και τους παππούδες. Όταν τώρα θέλει να ζητήσει επανένωση με τον ξάδελφο, εκεί δυσκολεύει... Γιατί τίθεται το ζήτημα πως μια μακρινή συγγένεια θα συμφέρει το παιδί. Γιατί, θα πάει στο άλλο κράτος, θα το φροντίζει ο συγγενής του ή θα πάει για να εργαστεί και αυτός. Μπορεί να ζητήσει επανένωση με περισσότερους συγγενείς, πρέπει να καταθέσει έγγραφα συγγένειας. Βέβαια, θα χρειαστεί, το κάνουν πλέον όλα τα κράτη, να καλέσουν τον συγγενή στην αντίστοιχη μονάδα Δουβλίνου του άλλου κράτους για να μιλήσει για το παιδί για να δουν εάν πράγματι θέλει το παιδί... Γίνεται και κάποια συνέντευξη... Και από κει και πέρα εμείς, συμπληρώνουμε την αίτηση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Ζητούνται γενικότερες πληροφορίες, αλλά και πιο ειδικές για τον συγκεκριμένο συγγενή, ενώ ζητείται πολλές φορές και η γνώμη ενός ψυχολόγου ή κοινωνικού λειτουργού που το παρακολουθεί... Επίσης, στις περιπτώσεις ανηλίκων, έχεις τη δυνατότητα να πιέσεις περισσότερο το άλλο κράτος μέλος να απαντήσει, ειδικά εάν το παιδί είναι άστεγο...

Από στατιστικής πλευράς, είστε σε θέση να γνωρίζετε ποια αιτήματα απορρίπτονται πιο συχνά;

Είναι σίγουρα οι επανενώσεις που δεν βασίζονται στα δεσμευτικά άρθρα του Κανονισμού. Δηλαδή, στα 8,9 και 10. Ή περιπτώσεις όπου το αίτημα για επανένωση υποβλήθηκε πολύ αργά. Αυτό γίνεται κυρίως σε περιπτώσεις διαχωρισμού στην Ελλάδα, όπου η οικογένεια βρισκόταν εδώ πριν και ένα μέλος της οικογένειας έφυγε, προκειμένου να γίνει το αίτημα επανένωσης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, επειδή έχει χαθεί το τρίμηνο, το εξερχόμενο στέλνεται με το άρθρο 17, και είναι στην ευχέρεια του άλλου κράτους, όμως συνήθως απορρίπτει. Εκεί, θα πρέπει να αποδείξεις ότι χωρίστηκαν για κάποιο λόγο ιδιαίτερα σοβαρό είτε ότι μετά τον χωρισμό τους προέκυψαν στοιχεία που καθιστούν εξαιρετικά αναγκαία την επανένωση τους.

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις παθογένειες που παρουσιάζουν οι Κανονισμοί ως προς τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:

Ποιες είναι οι δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο III;

Κάποιες φορές ζητούνται εξετάσεις DNA από κράτη μέλη κι εκεί τίθεται το ζήτημα ποια εργαστήρια μπορούν να δώσουν αποτελέσματα DNA και θα γίνουν αποδεκτά από τα άλλα κράτη. Και βέβαια, αυτό με τη σειρά του έχει πολύ μεγάλες καθυστερήσεις. Η έλλειψη εγγράφων... Σίγουρα, το ότι κάποια άτομα δεν μπορούν να ζητήσουν επανένωση με κάποια άλλα. Δηλαδή, όταν έχεις μια άδεια παραμονής που δεν δικαιολογείται από τον Κανονισμό Δουβλίνο III, εκεί περιπλέκονται τα πράγματα... Ας πούμε, κάποιες χώρες, να μη δίνουν άσυλο, να δίνουν όμως ένα καθεστώς ανοχής, μια άδεια παραμονής σε κάποιες υπηκοότητες που θεμελιώνει το δικαίωμα στη διαμονή όχι όμως και στην επανένωση. Τότε, μιλάμε για σταθερούς χωρισμούς οικογενειών. Πολλές φορές, τέτοιες άδειες παραμονής δε δικαιολογούν επανένωση ούτε μέσω Πρεσβείας, οπότε εκεί δεν έχουν άλλη επιλογή, από το να μεταβούν παράνομα στο άλλο κράτος. Άλλο ένα πρόβλημα είναι οι σύντομες προθεσμίες, αλλά και το γεγονός ότι πολύ συχνά οι αιτούντες αγνοούν στάδια της διαδικασίας, όπως είναι οι προθεσμίες... Επιπλέον, κάποια κράτη είναι πολύ αυστηρά ως προς το άρθρο 17 του Κανονισμού. Έχουμε δει για παράδειγμα τη Νορβηγία να μην το εφαρμόζει. Ένα άλλο, είναι ότι πολλές φορές οι απαντήσεις που παίρνουμε είναι πανομοιότυπες. Έτσι, φαίνεται ότι δε γίνεται κάποιο φιλτράρισμα των υποθέσεων...

Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι κυριότερες δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αιτούντες οικογενειακή επανένωση;

Ο χρόνος αναμονής είναι σίγουρα τεράστιος. Για εμάς, και εννοώ για οποιανδήποτε από εμάς ο χρόνος μετρά πάρα πολύ. Μπορεί για παράδειγμα να κάνεις να δεις έναν συγγενή σου για 3 μήνες και να σου φαίνεται τεράστιο το διάστημα. Αν αναλογιστούμε αυτό, καταλαβαίνεις ότι ο χρόνος που ένας αιτών έχει να περιμένει είναι πολύ μεγάλος και απροσδιόριστος... Γιατί δεν ξέρει ποια θα είναι η απάντηση... Για παράδειγμα, πέρυσι, άνθρωποι που είχαν γίνει δεκτοί από τη

Γερμανία και περίμεναν να φύγουν, μετά από μια συμφωνία μεταξύ των δυο χωρών, αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα θα στέλνει κάθε μήνα, μόνο 70 άτομα... Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, τεράστιες καθυστερήσεις και άνθρωποι που επί της ουσίας δεν περίμεναν για κάτι, έφυγαν με καθυστέρηση 6 μηνών... Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να σκεφτείς, πόσο μετράει ο χρόνος για ένα παιδί... Εμείς ένα lower είχαμε να πάρουμε στη Γ' γυμνασίου και αν δεν το περνάμε νομίζαμε θα χαθεί ο κόσμος, κι αυτά τα παιδιά, περιμένουν, οι μήνες περνούν και χάνονται και δεν χάνεται ο κόσμος... Δεν μπορεί να μπει η ζωή τους σε μια τάξη... Και μετά είναι και όλη αυτή η διαδικασία απόδειξης... Σε κάποιους φαίνεται τελείως παράλογο ότι πρέπει να βρουν έγγραφα που να αποδεικνύουν ότι είναι παντρεμένοι 20 χρόνια. Ίσως, εάν η ενημέρωση γινόταν πιο έγκαιρα την ημέρα της καταγραφής, όπου βρίσκονται σε ένα πλαίσιο που γνωρίζουν οι αρμόδιοι το πόσο απαιτητικές είναι διαδικασίες. Εκεί θα πρέπει να δοθεί έμφαση...

Κλείνοντας...:

Αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, προβλέπεται να υπάρξουν αλλαγές στο προσεχές διάστημα;

Δεν το γνωρίζω... Μια πρόσφατη αλλαγή ήταν ότι σε περιπτώσεις καταχρηστικών επανενώσεων, όταν η οικογένεια αποφασίζει να στείλει το ανήλικο παιδί, έχει αποφασισθεί ότι το εξερχόμενο αίτημα δεν θα σταλεί καθόλου από την Ελλάδα.

NΟΜΙΚΟΣ 2

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για την εκπαίδευση και την επαγγελματική σας διαδρομή:

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει στο τμήμα Νομικής του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου.

Που εργάζεστε;

Σε μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση που παρέχει νομική υποστήριξη σε αιτούντες άσυλο και αιτούντες οικογενειακή επανένωση.

Ποιες είναι οι κύριες αρμοδιότητές σας στο χώρο εργασίας σας;

Παρέχω νομική συμβουλευτική σε αιτούντες άσυλο και αιτούντες οικογενειακή επανένωση.

Μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:

Ποιοι μπορούν να αιτηθούν οικογενειακή επανένωση;

Οικογενειακή επανένωση μπορούν να αιτηθούν υπήκοοι τρίτων χωρών και απάτριδες που βρίσκονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχουν μέλος της οικογένειάς τους σε άλλο κράτος μέλος της. Βέβαια, υπό προϋποθέσεις...

Ποιες διαφορές εντοπίζετε στη διαδικασία, μεταξύ των Κανονισμών Δουβλίνο II και Δουβλίνο III αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης;

Δυστυχώς, δεν έχω ασχοληθεί καθόλου με τον Κανονισμό Δουβλίνο II οπότε δεν γνωρίζω.

Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας καλείστε να διαχειριστείτε;

Κατά βάση, η έλλειψη απαιτούμενων εγγράφων, όπως είναι η ταυτότητα, το πιστοποιητικό γέννησης ή γάμου, η ανάγκη μετάφρασης αυτών των εγγράφων, η ανάγκη συγγραφής κοινωνικού ιστορικού και έκθεσης. Παράλληλα, η προθεσμία των επανεξετάσεων είναι πολλές φορές ασφυκτική...

Όσον αφορά τις υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης, μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία:

Από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν τόσο από τη δική σας πλευρά όσο και από την πλευρά των αιτούντων;

Ξεκινώντας... Η ενημέρωση για τις προθεσμίες και τα έγγραφα που είναι χρήσιμα, ώστε να σταλεί το εξερχόμενο αίτημα... Τώρα, σε ενδεχόμενη απόρριψη, θα επικοινωνήσω με τη Μονάδα Δουβλίνου για τις απαραίτητες πληροφορίες, ενώ, στην πορεία να συγκεντρωθούν τα συμπληρωματικά έγγραφα, το νομικό υπόμνημα και η κοινωνική έκθεση, με σκοπό να αποσταλούν για επανεξέταση. Ει δυνατόν, θα γίνει επικοινωνία και με το δικηγόρο και τον κοινωνικό λειτουργό που εξυπηρετεί το μέλος που βρίσκεται στο έτερο κράτος, προκειμένου να εκπροσωπηθεί, όπως πρέπει...

Πόσο καιρό διαρκεί περίπου η εξέταση ενός αιτήματος για οικογενειακή επανένωση; Από τι εξαρτάται αυτή η διάρκεια;

Η αίτηση οικογενειακή επανένωσης αποστέλλεται εντός τριμήνου από την καταγραφή. Έπειτα, η χώρα-αποδέκτης οφείλει να απαντήσει εντός 2 μηνών και αν αποδεχθεί η μεταφορά γίνεται εντός εξαμήνου. Σε περίπτωση απόρριψης, η προθεσμία επανεξέτασης είναι 21 μέρες, αλλά η έτερη χώρα μετά την επανεξέταση μπορεί να καθυστερήσει να απαντήσει. Υπάρχουν περιπτώσεις που δεν έχει απαντήσει σε διάστημα ενός χρόνου. Ν μη λησμονούμε δε, ότι η αίτηση επί του άρθρου 17, παράγραφος 2, είναι αίτηση άνευ προθεσμίας, επεκτείνοντας χρονικά την οικογενειακή επανένωση.

Όσον αφορά υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται;

Ως επί το πλείστον, είναι απαραίτητη η σύνταξη του λεγόμενου BIA (Best Interest Assessment), που αφορά στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Αποτελείται από ερωτήσεις επί γενικών πληροφοριών, αλλά και πιο εξειδικευμένων για τον συγγενή με τον οποίο αιτείται οικογενειακή επανένωση.

Από στατιστικής πλευράς, είστε σε θέση να γνωρίζετε ποια αιτήματα απορρίπτονται πιο συχνά;

Πρόκειται κυρίως για αιτήματα που αφορούν τη Γερμανία και την Αυστρία. Κυρίως, εκπρόθεσμα του άρθρου 17 (παρ. 2). Οι συνηθέστεροι λόγοι απόρριψης είναι η έλλειψη ανθρωπιστικών λόγων, το νομικό καθεστώς των μελών στο έτερο κράτος μέλος. Κι εδώ να σημειώσουμε ότι απαγορεύεται να απελαθούν. Αλλά είναι και ο οικειοθελής διαχωρισμός, ο οποίος δε συνάδει με τον σκοπό του Κανονισμού.

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις παθογένειες που παρουσιάζουν οι Κανονισμοί ως προς τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης.

Συχνά γίνεται λόγος για μεγάλες καθυστερήσεις σε ότι αφορά την έκδοση αποφάσεων επί της διαδικασίας. Ισχύει αυτό; Αν ναι, θα ήθελα να μου εξηγήσετε ποια είναι τα αίτια που πιστεύετε ότι προκαλούν αυτή την καθυστέρηση.

Αυτό συμβαίνει κυρίως στις εκπρόθεσμες περιπτώσεις αιτημάτων, όπως είπαμε και προηγουμένως. Όταν δηλαδή, το εξερχόμενο έχει αποσταλεί μετά την τρίμηνη προθεσμία που προβλέπεται από τον Κανονισμό. Εκεί περιπλέκονται τα πράγματα...

Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι κυριότερες δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αιτούντες οικογενειακή επανένωση;

Ως πρώτο θα σου πω για τη χρονική διάρκεια για την επανένωση... Οι χρόνοι συχνά είναι πολύ μεγάλοι... Ύστερα, είναι και ενδεχόμενη απόρριψη... Το γεγονός ότι

ακόμη και στο χρονικό διάστημα που περιμένεις δεν είσαι σίγουρος ότι μετά από αυτό η απάντηση στο αίτημα σου θα είναι θετική...

Όπως έχουμε συζητήσει και νωρίτερα, πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί;

Από την εμπειρία μου, θεωρώ ότι επηρεάζονται συναισθηματικά. Άλλωστε όπως έχει αποδειχθεί, οι περισσότεροι φεύγουν παράνομα, έπειτα από την απόρριψη της αίτησης, με ότι κι αυτό συνεπάγεται...

Κλείνοντας...:

Αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, προβλέπεται να υπάρξουν αλλαγές στο προσεχές διάστημα;

Δεν γνωρίζω κάτι συγκεκριμένο προς το παρόν...

NΟΜΙΚΟΣ 3

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για την εκπαίδευση και την επαγγελματική σας διαδρομή:

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει νομική, είμαι δικηγόρος και έχω κάνει και ένα μεταπτυχιακό στα ανθρώπινα δικαιώματα. Έχω εμπειρία χρόνων στο προσφυγικό και πριν την τωρινή μου θέση, ήμουν και πάλι αρκετά χρόνια σε υποθέσεις επανένωσης, έχω μια εκτενή εμπειρία, με μια μεγαλύτερη έμφαση σε υποθέσεις επανένωσης ασυνόδευτων ανηλίκων.

Που εργάζεστε;

Στην παρούσα φάση είμαι Legal Coordinator. Δεν κάνω απευθείας χειρισμό υποθέσεων, αλλά λαμβάνουμε παραπομπές από επαγγελματίες άλλων οργανώσεων, που αντιμετωπίζουν ζητήματα κυρίως σε περιπτώσεις όπου χώρα προορισμού είναι η Αγγλία, έχουμε όμως και κάποιες με Γαλλία, γιατί έχουμε ομάδες εκεί. Ουσιαστικά, ζητούν από εμάς κάποιες κατευθύνσεις, κυρίως σε περιπτώσεις επανεξετάσεων είτε και συνδρομή δικηγόρου από την άλλη πλευρά, οπότε βοηθάμε με αυτόν τρόπο. Έπειτα, έχω πρόσφατα συμμετάσχει και σε μια έρευνα με ένα δίκτυο και άλλων ΜΚΟ.

Μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:

Ποιοι μπορούν να αιτηθούν οικογενειακή επανένωση;

Τα κριτήρια γενικότερα διαφέρουν, ανάλογα με το άρθρο που θα υποστηριχθεί ως νομική βάση, οπότε υπάρχουν διάφορες κατηγορίες. Μια από αυτές είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν κάποιο μέλος της οικογένειας με τη στενή έννοια, πατέρα, μητέρα ή επίτροπο, είτε αδελφό, όπου εκεί υπάρχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ως προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Το πρόσωπο θα πρέπει να έχει κάποιο νόμιμο τίτλο διαμονής κι εφόσον πρόκειται για μια πιο ευρύτερη συγγένεια, όπως στις περιπτώσεις με παππού ή γιαγιά και θείο ή θεία, εκεί υπάρχουν απαιτείται μια επιπλέον προϋπόθεση αναφορικά με το ότι θα

πρέπει να έχει την ικανότητα να φροντίζει το παιδί και αυτό θα πρέπει να προκύπτει από μια εξατομικευμένη αξιολόγηση της ικανότητας του συγγενούς. Μετά υπάρχει η δυνατότητα επανένωσης με άτομα που είναι αιτούντες άσυλο σε άλλη χώρα, ή δικαιούχοι διεθνούς προστασίας. Επίσης, όταν υπάρχει μια εξάρτηση, σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κανονισμού, και υπάρχει μια ευαλωτότητα, όπως μια ασθένεια σοβαρή, εγκυμοσύνη, ή ακόμη όταν κάποια γυναίκα έχει πρόσφατα γεννήσει. Τότε, η επανένωση μπορεί να γίνει με αδελφό, με παιδί ή γονιό... Υπάρχει και μια πιο διακριτική ρήτρα, όπου δίνει στα κράτη μια ευχέρεια, όπου σε αυτές τις περιπτώσεις, η βάση των ανθρωπιστικών λόγων, οι οποίοι αναγράφονται στον Κανονισμό, να είναι το family considerations (οικογενειακοί δεσμοί) ή culture considerations (πολιτισμικά κριτήρια), όπου μπορεί να συνδέονται επίσης. Για παράδειγμα, σε κάποια πολιτισμικά πλαίσια η οικογένεια είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αυτές οι υποθέσεις θέλουν ιδιαίτερη υποστήριξη... Σε γενικές γραμμές αυτές είναι οι κατηγορίες...

Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας καλείστε να διαχειριστείτε;

Νομίζω ότι υπάρχουν οι καθυστερήσεις σε πολλά στάδια της διαδικασίας, ένα άλλο σημαντικό είναι και η επανεξέταση... Εδώ, το παιδί φτάνει να έχει καταθέσει όσα προβλέπονται και να έχει επενδύσει και δεν είναι σε θέση να κατανοήσει γιατί καθυστερεί. Ένα άλλο ζήτημα είναι οι υπερβολικές απαιτήσεις ως προς την απόδειξη, σε κάποιες περιπτώσεις ή οι μη αιτιολογημένες απαντήσεις, ούτε στο πλαίσιο της συνεργασία μεταξύ των κρατών προβλέπεται αυτό αλλά ούτε από πλευράς του Κανονισμού. Είναι όμως πολύ σημαντικό να υπάρχει αιτιολογημένη απάντηση, ώστε να είναι και το κράτος αποστολής σε θέση να καταλάβει τους λόγους και να προχωρήσει ή όχι σε διαδικασία επανεξέτασης. Η ακόμη, μπορεί να έχουμε μια περίπτωση *mis appraisal*, δηλαδή εσφαλμένης εκτίμησης. Άλλη μια δυσκολία είναι η συλλογή των πρωτότυπων εγγράφων.

Όσον αφορά τις υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης, μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία:

Από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν τόσο από τη δική σας πλευρά όσο και από την πλευρά των αιτούντων;

Τα γενικά στάδια που προβλέπει ο κανονισμός ξεκινούν από αυτό που λέμε log in, δηλαδή την καταγραφή του της αίτησης διεθνούς προστασίας. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, η προθεσμία των τριών μηνών ξεκινά από την ημέρα υποβολής του αιτήματος. Το επόμενο στάδιο είναι ο χρόνος που εξετάζει το κράτος αναδοχής το εξερχόμενο αίτημα και η προθεσμία είναι ένα δίμηνο, κατά την οποία επί της ουσίας εξετάζει την τυχόν αρμοδιότητά του. Σε περίπτωση θετικής απόφασης, maximum ένα εξάμηνο μέσα στο οποίο θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί η μεταφορά. Να αναφέρουμε εδώ, ότι ο Κανονισμός αναφέρει «το συντομότερο δυνατό» και σε κάθε περίπτωση εντός τριμήνου ή εξαμήνου. Βέβαια, μετά είναι και το ενδιάμεσο στάδιο της επανεξέτασης, εφόσον έχει υπάρξει μια πρώτη απορριπτική απόφαση, η υποβολή της επανεξέτασης πρέπει να γίνει εντός 3 εβδομάδων, ενώ το κράτος προορισμού, τυπικά και σύμφωνα με τον Κανονισμό πρέπει να απαντήσει εντός 2 εβδομάδων. Αυτό φυσικά, είναι ένα πολύ μεγάλο ζήτημα... Στην εφαρμογή όμως δεν υπάρχει συγκεκριμένο διάστημα... Υπάρχουν συχνά μεγάλες καθυστερήσεις σε αυτό το στάδιο της επανεξέτασης... Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρόσφατα ανακοίνωσε ότι σε περίπτωση που το κράτος αναδοχής δεν απαντήσει στο προβλεπόμενο διάστημα των 2 εβδομάδων, ως αρμόδιο ορίζεται το κράτος αποστολής. Βέβαια, αυτό δεν αφορούσε υπόθεση οικογενειακής επανένωσης... Κακώς, αν με ρωτάς, γιατί εκεί έχεις και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων... Κάποια κράτη έχουν αρχίσει να το εφαρμόζουν, αλλά θα ήταν μεγάλο πρόβλημα εάν πράγματι αρχίζει να εφαρμόζεται σε υποθέσεις επανένωσης. Είναι ένα πολύ σοβαρό ζήτημα και νομίζω ότι θα μας απασχολήσει πολύ το επόμενο διάστημα... Επίσης, υπάρχει και η πρακτική των holding letters, ου έχεις ίσως ακούσει, όπου και τα δυο κράτη έχουν τη διοικητική πρακτική να ζητήσουν περισσότερο χρόνο. Στην Ελλάδα κατά κανόνα αυτό ζητείται είτε όταν προσπαθούν να συγκεντρώσουν το υλικό είτε σε περιπτώσεις μη ανεύρεσης του παιδιού, εάν δηλαδή το έχουν χάσει προς στιγμήν. Σε περιπτώσεις των άλλων κρατών μελών οι καθυστερήσεις δεν είναι πάντα αιτιολογημένες, καθώς το αίτημα από πλευράς της Ελλάδας, μπορεί να είναι πλήρως τεκμηριωμένο. Και αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό...

Όπως έχουμε συζητήσει και νωρίτερα, πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί;

Μιλώντας για τους ανήλικους, σίγουρα επηρεάζονται ψυχολογικά πάρα πολύ... Μου έρχεται τώρα μια περίπτωση στο μυαλό, που εμένα πραγματικά με είχε σοκάρει. Είναι η περίπτωση μιας μητέρας που βρισκόταν εδώ με το παιδάκι της, μόνη της, χωρισμένη και ήθελε να επανενωθεί με τον αδερφό της που ήταν ανήλικος. Είχε γίνει όλη η διαδικασία και είχαμε φτάσει στην τέταρτη επανεξέταση και της είχα πει να προσπαθήσουμε βρούμε συνεργασία στην άλλη χώρα, καθώς από την Ελλάδα δεν μπορούσε να γίνει κάτι περαιτέρω. Είχα στείλει μέχρι και νομολογία... Και κάποια στιγμή έρχεται και μου λέει, έτσι χαρούμενη, ότι έστειλα το παιδί μου στην άλλη χώρα και τώρα μπορώ να κάνω επανένωση και πραγματικά είχα πάθει. Δεν ήταν μια μητέρα που έλεγες ότι δεν ήταν σε θέση να φροντίσει το παιδί της. Είχε ακούσει προφανώς ότι είναι περισσότερο δεσμευτικό όταν πρόκειται για επανένωση με γονέα και ανήλικο. Από όσο κατάλαβα, το παιδί εν έφυγε με διακινητή, αλλά με κάποιους γνωστούς της. Και πραγματικά με είχε σοκάρει το γεγονός, ότι που μπορεί να φτάσει ένας άνθρωπος... Γιατί το έκανε σε αυτό το σημείο, περίμενε ενάμιση χρόνο τουλάχιστον στη διαδικασία. Τώρα, και τα παιδιά επηρεάζονται πάρα πολύ... Προκύπτει και από την έρευνα που συμμετείχα ότι πολλά παιδιά μετά τις επαναλαμβανόμενες απορριπτικές αποφάσεις και παρά την πορεία που είχαν διανύσει, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τα βιώματα και τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν και παρόλη την υποστήριξη που είχαν λάβει από τους επαγγελματίες στους ξενώνες, οι επαγγελματίες διαπίστωσαν σοβαρά πιεστικά. Και αναβίωναν τραυματικές εμπειρίες και κάποια με πολύ ακραίες εκδηλώσεις και συμπτώματα... (παύση). Είναι πολύ δύσκολο αυτό... Θεωρώ ότι δυσκολεύει πάρα πολύ ένα παιδί το γεγονός ότι δεν μπορεί να συνενωθεί με τον συγγενή του. Και αυτό βέβαια έχει ως αποτέλεσμα, άνθρωποι να διαφεύγουν της νόμιμης διαδικασίας. Εφόσον είχαν πάρα πολύ επενδύσει σε αυτό και δεν υπήρχε θετική έκβαση, κάποια στιγμή ακολουθούσαν το δρόμο που άκουγαν από άλλους ίσως... Αυτό είναι και μια αποτυχία της διαδικασίας, όταν αυτό βασίζεται και σε μια αβάσιμη απάντηση επί της διαδικασίας.

NΟΜΙΚΟΣ 4

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για την εκπαίδευση και την επαγγελματική σας διαδρομή:

Τι έχετε σπουδάσει;

Έχω τελειώσει τη τμήμα Νομικής.

Που εργάζεστε;

Σε μια ΜΚΟ όπου παρέχω νομική υποστήριξη σε αιτούντες διεθνή προστασία και αιτούντες οικογενειακή επανένωση.

Ποιες διαφορές εντοπίζετε στη διαδικασία, μεταξύ των Κανονισμών Δουβλίνο II και Δουβλίνο III αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης;

Ουσιαστικά ο νέος κανονισμός μεταβάλλει το τεκμήριο της ασφαλούς πρώτης χώρας υποδοχής και προβλέπει πως όταν είναι αδύνατη η μεταφορά του αιτούντος για την επεξεργασία της αίτησής του από μια άλλη χώρα, εκεί που βρίσκεται ο συγγενής, εξαιτίας συστημικών ελλείψεων της χώρας που θα δεχθεί τον αιτούντα σαν χώρα, τότε το προσδιορίζον κράτος μέλος οφείλει να εξετάσει και υπόλοιπα κριτήρια του Κανονισμού, ούτως ώστε να μπορεί να διαπιστώσει εάν τελικά το άλλο κράτος μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για να κρίνει την αίτηση ως αίτηση

Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας καλείστε να διαχειριστείτε;

Το βασικό πρόβλημα είναι ο χρόνος... Σύμφωνα με τη νομοθεσία, η οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να ολοκληρωθεί το αργότερο σε 11 μήνες. Δυστυχώς, η πράξη δείχνει ότι μπορεί να έχει βγει μια θετική απόφαση εντός των 9,10,11 μηνών, όμως η μεταφορά του αιτούντα στην άλλη χώρα προϋποθέτει ότι η άλλη χώρα θα μπορεί και πραγματικά να τον δεχθεί υλικά, να μεταφερθεί όντως. Είχαμε περιπτώσεις ανηλίκων εξυπηρετούμενων, οι οποίοι έλαβαν θετικές αποφάσεις μέσα σε 10 ή 11 μήνες, και η έκδοση των αεροπορικών τους εισιτηρίων κράτησε άλλους 11 μήνες. Οπότε είχαμε

παιδιά που έμειναν στην Ελλάδα 2,5 χρόνια, ενώ από τους πρώτους 10 μήνες γνώριζαν ότι φεύγουν... Από 'κει και έπειτα εξαρτόμαστε από γραφειοκρατικές προϋποθέσεις που θέτει το κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά για τις οποίες δεν είμαστε πάντα ενήμεροι. Ας πούμε, στις αρχές του 2017, η Ολλανδία ξαφνικά ζητούσε όλα τα έγγραφα που στέλνουμε να είναι μεταφρασμένα στα αγγλικά, δεν δεχόταν έγγραφο στην πρωτότυπη μορφή του από τη χώρα καταγωγής του αιτούντα, γεγονός το οποίο δεν ίσχυε στη Γερμανία ή στη Σουηδία... Οπότε μπαίναμε σε έναν κύκλο καθυστέρησης της διαδικασίας, το οποίο το διαπιστώναμε κι εμείς στην πορεία λόγω του ότι δεν είχαμε ξεκάθαρη ενημέρωση από τη χώρα σαν χώρα σχετικά με το εάν η γραφειοκρατία είναι όμοια. Επίσης, είχαμε περιπτώσεις, στα μέσα του 2017, από τη Γερμανία, η οποία είχε παγώσει όλες τις εισόδους ατόμων που είχαν γίνει δεκτά για οικογενειακή επανένωση για περίπου 5 μήνες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ανήλικοι που έπρεπε να έχουν μεταφερθεί, να παραμένουν στην Ελλάδα και να καθυστερεί όλη η διαδικασία, ενώ ως εκ τούτου οι ανήλικοι αυτοί καταλάμβαναν θέσεις σε ξενώνες, οι οποίες θα έπρεπε να έχουν εκκενωθεί και θα μπορούσαν να έχουν καλυφθεί από άλλους ανήλικους... Πήγαινε πίσω όλη η διαδικασία σχετικά με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού... Οπότε, εμμέσως είχαμε μια παραβίαση του άρθρου 3 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού... Αυτές είναι οι βασικές δυσκολίες. Από 'κει και πέρα, η διαδικασία σα διαδικασία στην Υπηρεσία Ασύλου είναι δομημένη σωστά και κυλάει, όπως θα έπρεπε να κυλάει, όμως οι βασικές μας δυσκολίες είναι όταν τίθενται θέματα ευαλωτότητας, όπως αυτό με την επανένωση με τον ξάδελφο... Πραγματικά, υπήρξαν περιπτώσεις όπου τεκμηριώναμε με κάθε τρόπο, με κοινωνικά ιστορικά, με ψυχοκοινωνικές εκθέσεις ότι ο μόνος ικανός να φροντίσει τον αιτούντα είναι ο εν λόγω ξάδελφος, ο οποίος διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο, επί παραδείγματι... Ουσιαστικά, μπαίναμε σε μια διαδικασία να πείσουμε τις ελληνικές αρχές ότι η αίτηση θα πρέπει να φύγει προς την άλλη χώρα και ας απορριφθεί, αλλά τουλάχιστον να έχουμε την ελπίδα ότι θα την κάνει δεκτή, εφόσον υπήρχαν ζητήματα ευαλωτότητας... Ωστόσο, είμαι στην ευχάριστη θέση να σου πω ότι έχουν υπάρξει και πολλές περιπτώσεις όπου έχει γίνει η επανένωση με ξαδέλφια...

Όσον αφορά τις υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης, μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία:

Από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν τόσο από τη δική σας πλευρά όσο και από την πλευρά των αιτούντων;

Πρώτον, έχουμε έναν άνθρωπο που φτάνει στην Ελλάδα, οπότε και θα οριστεί μια ημερομηνία καταγραφής. Την ημέρα της καταγραφής, παίρνει το τρίπτυχο του, δηλαδή το δελτίου αιτούντος διεθνή προστασία και υποβάλλει το αίτημα του είτε για άσυλο στην Ελλάδα είτε για οικογενειακή επανένωση. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, εμφανίζεται ο αιτών και αναφέρει ότι έχει έναν συγγενή σε κάποια χώρα και ότι επιθυμεί να πάει όπου είναι ο θείος του, για παράδειγμα. Την ίδια μέρα εκδίδεται το δελτίο, το οποίο έχει δυο ημερομηνίες, μια ημερομηνία λήξης και μια συνέντευξης. Η τελευταία είναι πλασματική, δε λαμβάνει χώρα πραγματική συνέντευξη, όμως εντός 5 ημερών από την ημερομηνία καταγραφής, οφείλει ο αιτών να προσκομίσει όλα τα έγγραφα που πιστοποιούν τον δεσμό του με τον εκάστοτε συγγενή. Μεταξύ αυτών έχουμε, ένα συμβόλαιο σπιτιού, όπου δείχνει ότι ο συγγενής μισθώνει μόνος του έναν χώρο, επίσης, ενδεχομένως μια μισθολογική κατάσταση από την οποία να προκύπτει ότι ο συγγενής μπορεί εισοδηματικά να υποστηρίξει τον αιτούντα. Επίσης, μπορεί να υπάρχει μια βεβαίωση από εργοδότη ή και ένας λογαριασμός παγίων εξόδων που να είναι στο όνομα του συγγενούς, ώστε να πιστοποιείται και η διεύθυνση... Επίσης, πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης ή κάτι αντίστοιχο από τη χώρα καταγωγής, όπου προκύπτει πλέον ο συγγενικός δεσμός. Επίσης, θα βοηθήσει πάρα πολύ εάν ο συγγενής προσκομίσει μια άδεια διαμονής ή ένα διαβατήριο τη χώρας, που διαμένει. Το πιο σημαντικό από όλα είναι ότι πρέπει να υπογραφεί και να αποσταλεί σε εμάς στην Ελλάδα το περιβόητο Consent Form, τη δήλωση συναίνεσης. Η άλλη χώρα με τη σειρά κάνει τους απαραίτητους ελέγχους, με επισκέψεις από την κοινωνική υπηρεσία με σκοπό να επιβεβαιώσει ότι το περιβάλλον είναι υγιές και ότι μπορεί να φιλοξενηθεί εκεί ο αιτών. Στη συνέχεια και αν όλα είναι καλά, εκδίδεται μια απόφαση, όπου ουσιαστικά απορρίπτει το αίτημα και χώρα για να αποφανθεί είναι η χώρα που βρίσκεται ο συγγενής...

Όσον αφορά υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται;

Όταν μιλάμε για ενήλικα μέλη είναι πιο ξεκάθαρος ο δεσμός. Όταν μιλάμε για ανήλικο είναι πάρα πολύ δύσκολο να διαπιστωθεί ο πραγματικός δεσμός, εάν δε μιλάμε και για πρώτη συγγένεια. Δηλαδή, δεν μπορεί ένας ανήλικος 14 ή 15 ετών να ζητήσει να επανενωθεί με κάποιον που είναι 20 ετών, υποστηρίζοντας ότι προϋπήρχε ο δεσμός στη χώρα καταγωγής. Θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα να αποδειχθεί αυτός ο δεσμός το να μιλάω σε καθημερινή βάση με έναν συγγενή μου στο εξωτερικό, δεν σημαίνει ότι αυτός μπορεί να συντηρήσει τον ανήλικο σε ένα ασφαλές περιβάλλον... Γι' αυτό και είναι πιο αυστηρές οι διαδικασίες...

Σε περίπτωση έκδοσης πρώτης απορριπτικής απόφασης, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν;

Υπάρχουν δυο δρόμοι οι εξής τρεις (γέλια). Βγαίνει η προδικαστική σε εισαγωγικά απόφαση, η οποία αναφέρει ότι λείπουν κάποια έγγραφα. Δεν θεωρείται απορριπτική απόφαση γιατί ξέρουμε ότι ακόμη μπορούμε να το παλέψουμε... Οπότε, συγκεντρώνουμε και προσκομίζουμε όσα έγγραφα μπορούμε... Επίσης, μπορεί να μην προκύπτει ο δεσμός με τον συγγενή. Τότε, συντάσσουμε ένα κοινωνικό ιστορικό, με όλα αληθή τα στοιχεία, όπου θα αναφέρεται ο δεσμός σε βάθος. Σε μια περίπτωση, μας είχαν ζητήσει και φωτογραφίες από το παρελθόν του αιτούντα με τον συγγενή... Για να μιλήσουμε για πραγματική απόρριψη πρέπει να έχουν εξαντληθεί όλες οι δυνατότητες συμπλήρωσης εγγράφων που απουσιάζουν... Εκεί αυτόματα το αίτημα μετατρέπεται από αίτημα για οικογενειακή επανένωση σε αίτημα για άσυλο στην Ελλάδα. Αλλάζει η διαδικασία και ορίζεται πλέον νέα ημερομηνία συνέντευξης...

Πόσο καιρό μπορεί να διαρκέσει η επανεξέταση μιας υπόθεσης;

Στην ουσία δεν υπάρχει συγκεκριμένο χρονικό διάστημα το οποίο θα περιμένεις. Κρίνεται κάθε φορά από την εκάστοτε χώρα... Πρόσφατα, είχα μια υπόθεση με το Ηνωμένο Βασίλειο. Από τον Φλεβάρη που είχε εκδοθεί η απορριπτική, δίνεται διαρκώς παράταση από το Ηνωμένο Βασίλειο με την επιθυμία να μπορέσει καλυφθεί

το έγγραφο που απουσιάζει... Όμως για να αποφευχθεί η έκδοση οριστικής απορριπτικής απόφασης, πάντοτε φροντίζουμε να ενημερώνουμε την Υπηρεσία Ασύλου της κάθε χώρας ή στην περίπτωση μας τη Μονάδα Δουβλίνου στην Ελλάδα για το λόγους για τους οποίους καθυστερούμε. Εάν υπάρχει γραπτή επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών και εφόσον υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ότι υπάρχει συγγένεια, η παράταση μπορεί να διαρκέσει πάρα πολύ καιρό...

Από στατιστικής πλευράς, είστε σε θέση να γνωρίζετε ποια αιτήματα απορρίπτονται πιο συχνά;

Τα πιο συχνά είναι τα ζητήματα που έχουν να κάνουν με επανένωση με ξάδελφους. Όπως και ο νόμος ορίζει, είναι πάρα πολύ αυστηρά τα κριτήρια για να μπορέσει να δεχθεί η Μονάδα Δουβλίνου να ολοκληρωθεί η διαδικασία επανένωσης με ξάδελφο. Έχει συμβεί, όμως είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις... Ποσοστά και στατιστικά στοιχεία δεν έχω, όμως πολύ γενικά μπορώ να συ πω ότι από 100 ας πούμε αιτήσεις που θα γίνουν για επανένωση με ξάδελφο, σίγουρα 9 στις 10 θα απορριφθούν...

Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις παθογένειες που παρουσιάζουν οι Κανονισμοί ως προς τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:

Ποιες είναι οι δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο II και III; Πιστεύετε ότι ο Κανονισμός Δουβλίνο III έλυσε προβλήματα που ανέκυπταν στον Κανονισμό II;

Και μόνο η διεύρυνση των συγγενών για να επιτευχθεί η οικογενειακή επανένωση των ανηλίκων, έλυσε ένα τεράστιο πρόβλημα και βοήθησε πάρα πολύ στην όλη διαδικασία. Τώρα, πιστεύω ότι ακόμη υπάρχουν τεράστια ζητήματα που πρέπει να λυθούν, όπως αυτό του Κανονισμού Δουβλίνο IV που κάποια στιγμή θα φτάσουμε να μιλάμε, αλλά προς το παρόν δεν μπορούμε να διατυπώσουμε άποψη γιατί ακόμη δεν είναι κάτι ξεκάθαρο. Μια πολύ σημαντική αλλαγή του Κανονισμού Δουβλίνο III που έλυσε σοβαρά ζητήματα, ήταν το άρθρο 33, περί Μηχανισμού Έγκαιρης Προειδοποίησης. Σε αυτή την περίπτωση, η Επιτροπή υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ενημερώνουν την επιτροπή σαν επιτροπή για τον αριθμό των αιτούντων άσυλο, τις

συνθήκες κράτησης και τη μορφή των περιστατικών, ώστε με τη σειρά της να μπορεί να ελέγχει ποια κράτη βρίσκονται σε κρίση. Το άρθρο 33 αν είναι μια μεγάλη επιτυχία γιατί έτσι, μπορούμε να γνωρίζουμε ανά πάσα στιγμή τα στοιχεία κάθε χώρας, εφόσον βέβαια και η χώρα δέχεται να προχωρήσει σε αυτή τη διαδικασία παρουσίασης των στοιχείων της.

Μιλήστε μου λίγο για το «πρόβλημα των νοτίων χωρών».

Σκοπός του Δουβλίνου II ήταν να μεταθέσει ένα μεγάλο αριθμό αιτημάτων ασύλου στο Νότο και συγκεκριμένα, στις χώρες πρώτης εισόδου. Γι' αυτό άλλωστε και υπήρξε μεγάλη διαμάχη μεταξύ των χωρών βορρά και νότου, αναφορικά με το ποια χώρα είναι υπεύθυνη για την εξέταση του εκάστοτε αιτήματος. Νομίζω, ότι το Δουβλίνο III έλυσε κάπως το ζήτημα, λόγω του ότι διέπεται από την αρχή της αλληλεγγύης και από την αρχή της ίσης κατανομής ευθυνών. Έτσι, μπορεί να ελεγχθεί ποιο κράτος είναι η χώρα πρώτης εισόδου, αλλά και κατά πόσο πληροί τις προϋποθέσεις σχετικά με το εάν μπορεί να ανταπεξέλθει σε ένα αίτημα το οποίο θα υποβληθεί. Έτσι πιστεύω, ότι αντιμετωπίζεται κάπως το πρόβλημα των νοτίων χωρών, όμως είναι ακόμη υπαρκτό. Διότι η Ελλάδα δεν παύει να είναι χώρα πρώτης εισόδου. Και πιστεύω ότι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις δεν έχουμε καταφέρει να κάνουμε χρήση ορισμένων διατάξεων του Κανονισμού III ώστε να πει η Ελλάδα ότι δεν μπορεί να χειριστεί μια υπόθεση, ας το χειριστεί κάποιος άλλος. Έγινε λίγο το 2016, με το relocation, το πρόγραμμα μετεγκατάστασης, όπου μεταφέρθηκε πάρα πολύς κόσμος σε άλλες χώρες και ήταν ένας τρόπος να μπορέσει να αποσυμφορηθεί η Ελλάδα από το μεγάλο φόρτο αιτήσεων και αιτούντων.

Όπως έχουμε συζητήσει και νωρίτερα, πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί;

Όταν η απόρριψη στηρίζεται σε απουσία εγγράφων, τα οποία πρέπει να προσκομιστούν από δημόσιες υπηρεσίες και αρχές της χώρας καταγωγής του αιτούντος, όταν αυτή η χώρα δεν είναι σε λειτουργία, ή τελεί σε περίοδο ενόπλων συρράξεων ή γιατί δεν υπάρχουν υπηρεσίες για να μπορέσουν να εξυπηρετήσουν, για μένα, ο αιτών καταδικάζεται εμμέσως να μετατρέψει το αίτημά του από οικογενειακή

επανένωση σε άσυλο στην Ελλάδα, εφόσον αδυνατεί να προσκομίσει έγγραφα που κρίνονται απαραίτητα. Για εμένα, θα έπρεπε να υπάρχουν κάποιες ασφαλιστικές δικλείδες, να ελέγχεται κατά πόσο μια συγκεκριμένη χώρα καταγωγής είναι σε θέση να παρέχει έγγραφα τα οποία ζητούνται. Δεν έχουν δυστυχώς όλοι οι αιτούντες τη δυνατότητα να λαμβάνουν νομική υποστήριξη και να έχουν έναν νομικό σύμβουλο.

Κλείνοντας...:

Αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, προβλέπεται να υπάρξουν αλλαγές στο προσεχές διάστημα;

Δεν έχω προς το παρόν τέτοια ενημέρωση. Τον τελευταίο καιρό η διαδικασία τρέχει περισσότερο για πρώτη φορά. Από διαδικαστικής πλευράς πηγαίνουμε προς το καλύτερο, αλλά από νομικής πλευράς δεν αλλάζει κάτι, προς το παρόν.

ΠΙΝΑΚΕΣ

Στατιστικά στοιχεία εξερχόμενων αιτημάτων στο πλαίσιο της διαδικασίας για οικογενειακής επανένωση από την Υπηρεσία Ασύλου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Υπηρεσία Ασύλου

Στατιστικά Στοιχεία Εθνικής Μονάδας Δουβλίνου (7.6.2013 - 31.07.2019)

Γενική Κατάσταση Εξερχόμενων Διαδικασιών

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Εξερχόμενα Αιτήματα σε Κράτη - Μέλη ⁽¹⁾	404	1113	1092	4878	9552	5113	3127	25279
Αποδοχές από Κράτη - Μέλη ⁽²⁾	246	837	802	3214	7824	2678	1538	17139
Απορρίψεις από Κράτη - Μέλη ⁽³⁾	94	234	263	464	1783	2041	1596	6475
Μεταφορές που έχουν υλοποιηθεί σε Κράτη - Μέλη	45	506	747	936	4721	5527	1267	13749

Εξερχόμενα Αιτήματα ανά Άρθρο (Κανονισμός Δουβλίνου)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
Οικογενειακοί λόγοι (Άρθρο 8, 9, 10, 11)	259	738	886	4302	7425	3630	1925	19165
Έκδοση τίτλων διαμονής ή θεωρήσεων και είσοδος χωρίς υποχρέωση θεώρησης (Άρθρο 12.1, 12.2, 12.3, 12.4, 14)	0	1	11	23	12	5	12	64
Αίτηση σε χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα (Άρθρο 15)	25	19	0	0	0	0	0	44
Παράνομη είσοδος (Άρθρο 13.1)	0	48	0	9	6	10	1	74
Εξαρτώμενα πρόσωπα (Άρθρο 16)	120	80	19	103	136	103	47	608
Ανθρωπιστικοί λόγοι(Άρθρο 17.2)	0	113	119	317	1454	791	777	3571
Υπό εξέταση - χωρίς τίτλο διαμονής (Άρθρο 18.1.β)	0	113	56	121	512	572	363	1737
Ανάκληση - νέα αίτηση (Άρθρο 18.1.γ)	0	0	0	3	7	0	1	11
Απόρριψη - χωρίς τίτλο διαμονής (Άρθρο 18.1.δ)	0	1	1	0	0	2	1	5
Σύνολο	404	1113	1092	4878	9552	5113	3127	25279

(1): Η συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνει: (α) αιτήματα τα οποία δεν έτυχαν επανεξέτασης και (β) τελικές επανεξετάσεις επί των εξερχόμενων αιτημάτων προς τα ΚΜ

(2): Η συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνει: (α) αποδοχές επί των αιτημάτων τα οποία δεν έτυχαν επανεξέτασης και (β) αποδοχές των τελικών επανεξετάσεων για τα αιτήματα που έτυχαν επανεξέτασης

(3): Η συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνει: (α) απορρίψεις επί των αιτημάτων τα οποία δεν έτυχαν επανεξέτασης και (β) απορρίψεις των τελικών επανεξετάσεων για τα αιτήματα που έτυχαν επανεξέτασης

Ημερομηνία αναθεώρησης: 22-08-2019

Πίνακας 1. Εξερχόμενα αιτήματα από την Ελλάδα προς άλλα κράτη μέλη της ΕΕ⁵¹.

⁵¹ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2019/08/Dublin-stats_July19GR.pdf

Εξεργασμένα αιτήματα, αποδοχές και μεταφορές ανά Κράτος - Μέλος

	2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			Σύνολο		
	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές
ΑΥΣΤΡΙΑ	10	2	0	40	32	19	34	16	20	211	124	28	444	219	242	217	110	122	105	33	46	1061	536	477
ΒΕΛΓΙΟ	18	13	4	16	9	17	26	21	15	92	60	23	149	105	115	131	68	75	96	74	24	528	350	273
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	69	49	0	153	130	1	12	11	4	17	15	0	193	79	1	103	29	0	22	4	0	569	317	6
ΚΡΟΑΤΙΑ	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	3	2	0	8	7	6	1	0	0	14	11	6
ΚΥΠΡΟΣ	3	0	0	1	0	0	3	1	0	4	1	0	1	0	0	6	0	0	2	0	0	20	2	0
ΤΣΕΧΙΑ	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	6	1	0	9	4	0
ΔΑΝΙΑ	7	0	0	37	17	5	15	7	5	57	21	6	140	121	114	33	7	9	13	2	4	302	175	143
ΕΣΘΟΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	3	2	0	1	1	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	8	7	0
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	0	0	0	10	9	3	15	12	14	40	24	9	73	55	45	60	35	32	86	74	24	284	209	127
ΓΑΛΛΙΑ	2	0	0	18	6	4	11	2	1	43	17	18	163	36	29	155	33	36	173	53	16	565	147	104
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	140	105	19	371	349	288	591	489	454	3588	2490	674	5772	5300	3067	2289	990	3491	1125	380	449	13876	10103	8442
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	3	1	0	17	2	0	11	0	0	22	0	0	33	1	0	45	8	0	7	0	1	138	12	1
ΙΣΠΑΝΙΑ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	5	3	2	9	5	3
ΙΡΑΝΔΙΑ	3	0	0	3	2	0	0	1	3	9	0	0	12	6	5	18	5	5	10	1	1	55	15	14
ΙΤΑΛΙΑ	4	0	0	20	2	2	10	4	2	35	6	1	95	50	7	116	34	37	74	28	18	354	124	67
ΛΕΤΟΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	1	1	0	8	6	0	4	4	0	1	0	0	1	1	0	15	12	0
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	6	5	4	21	14	9	22	18	18	14	13	13	64	50	44
ΜΑΛΤΑ	0	0	0	0	0	0	3	3	1	17	13	0	119	90	36	104	75	98	26	48	62	269	229	197
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	22	8	3	41	32	11	40	18	16	129	61	30	196	137	69	148	76	49	165	84	59	741	416	237
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	16	5	0	37	23	12	39	15	23	92	62	18	147	95	93	78	44	44	57	19	26	466	263	216
ΠΟΛΩΝΙΑ	0	0	0	2	0	0	1	1	0	5	3	0	5	0	0	1	0	0	0	0	0	14	4	0
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	5	10	6	5	3	1	3	1	1	1	16	10	14
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3	0	0	8	0	0	1	0	0	10	3	2	13	6	1	8	0	0	3	0	0	46	9	3
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0
ΙΣΠΑΝΙΑ	2	0	0	12	6	1	5	1	5	14	7	3	75	55	29	79	36	52	56	26	13	243	131	103
ΣΟΥΗΔΙΑ	53	37	10	234	163	97	169	118	132	357	234	74	672	535	560	461	232	235	240	181	118	2186	1500	1226
ΕΛΒΕΤΙΑ	32	25	9	62	44	44	79	65	41	58	35	22	296	245	115	291	237	268	153	134	132	971	785	631
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	14	0	0	30	10	2	21	12	11	59	23	19	910	659	179	730	630	946	686	378	258	2450	1712	1415
Σύνολο	404	246	45	1113	837	506	1092	802	747	4878	3214	936	9552	7824	4721	5113	2678	5527	3127	1538	1267	25279	17139	13749

Ημερομηνία αναθεώρησης: 22-08-2019

Πίνακας 2. Θετικές αποφάσεις επί των αιτημάτων για μεταφορά και οικογενειακή επανένωση⁵².

⁵² Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2019/08/Dublin-stats_July19GR.pdf

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

(για κοινωνικούς επιστήμονες)

➤ *Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για την εκπαίδευση και την επαγγελματική σας διαδρομή:*

1) Τι έχετε σπουδάσει;

2) Πού εργάζεστε και πόσο καιρό;

➤ *Μιλήστε μου λίγο για το ρόλο σας, σε θέματα που σχετίζονται με την οικογενειακή επανένωση.*

3) Ποιες είναι οι κύριες αρμοδιότητες σας στο χώρο εργασίας σας;

4) Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας ως κοινωνικός/-ή λειτουργός καλείστε να διαχειριστείτε;

5) Ποια είναι τα συνηθέστερα αιτήματα των αιτούντων οικογενειακή επανένωση προς έναν κοινωνικό λειτουργό;

6) Τι είδους υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης έχετε χειριστεί έως τώρα και ποιος ο τρόπος της δικής σας συμβολής σε αυτές; (περιγράψτε μου τις ενέργειες που γίνονται από πλευράς σας).

➤ *Αναφορικά με τη διαδικασία, συχνά γίνεται λόγος για μεγάλες καθυστερήσεις σε ότι αφορά υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης.*

7) Θα ήθελα, με βάση την εμπειρία σας, να μου εξηγήσετε ποια πιστεύετε πως είναι τα κύρια αίτια που προκαλούν αυτές τις καθυστερήσεις.

8) Πώς πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί;

9) Ποιες θα λέγατε πως είναι οι κυριότερες δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αιτούντες οικογενειακή επανένωση;

10) Ποιες οι δυσκολίες που εσείς ως κοινωνικός/-ή λειτουργός αντιμετωπίζετε, αναφορικά με την υποστήριξη των αιτούντων οικογενειακή επανένωση;

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ
(για νομικούς επιστήμονες)

- *Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για την εκπαίδευση και την επαγγελματική σας διαδρομή:*
- 1) Τι έχετε σπουδάσει;
 - 2) Που εργάζεστε;
 - 3) Ποιες είναι οι κύριες αρμοδιότητες σας στο χώρο εργασίας σας;
- *Μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:*
- 4) Ποιοι μπορούν να αιτηθούν οικογενειακή επανένωση;
 - 5) Ποιες είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται;
 - 6) Ποιες διαφορές εντοπίζετε στη διαδικασία, μεταξύ των Κανονισμών Δουβλίνο II και Δουβλίνο III αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης;
 - 7) Ποια θα λέγατε ότι είναι τα προβλήματα που εσείς από την πλευρά σας καλείστε να διαχειριστείτε;
- *Όσον αφορά τις υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης, μιλήστε μου λίγο για τη διαδικασία:*
- 8) Από την πρώτη καταγραφή του αιτήματος, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν τόσο από τη δική σας πλευρά όσο και από την πλευρά των αιτούντων;
 - 9) Πόσο καιρό διαρκεί περίπου η εξέταση ενός αιτήματος για οικογενειακή επανένωση; Από τι εξαρτάται αυτή η διάρκεια;
 - 10) Όσον αφορά υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης ανηλίκων, ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται;
 - 11) Σε περίπτωση έκδοσης πρώτης απορριπτικής απόφασης, ποια είναι τα στάδια που ακολουθούν;
 - 12) Πόσο καιρό μπορεί να διαρκέσει η επανεξέταση μιας υπόθεσης;
 - 13) Από στατιστικής πλευράς, είστε σε θέση να γνωρίζετε ποια αιτήματα απορρίπτονται πιο συχνά;
- *Θα ήθελα να μιλήσουμε λίγο για τις παθογένειες που παρουσιάζουν οι Κανονισμοί ως προς τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης:*
- 14) Ποιες είναι οι δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο II και III;

15) Στο πλαίσιο αυτό, εντοπίζετε ομοιότητες μεταξύ των Κανονισμών Δουβλίνο II και III;

16) Μιλήστε μου λίγο για το «πρόβλημα των νοτίων χωρών».

17) Συχνά γίνεται λόγος για μεγάλες καθυστερήσεις σε ότι αφορά την έκδοση αποφάσεων επί της διαδικασίας. Ισχύει αυτό; Αν ναι, θα ήθελα να μου εξηγήσετε ποια είναι τα αίτια που πιστεύετε ότι προκαλούν αυτή την καθυστέρηση.

18) Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι κυριότερες δυσκολίες που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι αιτούντες οικογενειακή επανένωση;

19) Όπως έχουμε συζητήσει και νωρίτερα, πως πιστεύετε ότι επηρεάζεται η ζωή των αιτούντων όταν το αίτημα τους απορριφθεί;

➤ *Κλείνοντας...:*

20) Αναφορικά με τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, προβλέπεται να υπάρξουν αλλαγές στο προσεχές διάστημα;

